

Regeringens proposition

2001/02:53

Ändringar i vallagen, m.m.

Prop.
2001/02:53

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 1 november 2001

Göran Persson

Britta Lejon
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen i huvudsak följande.

– Den som är intagen i häkte skall ha en generell rätt att rösta genom bud. Detsamma skall gälla för den som är intagen i en kriminalvårdsanstalt och som av säkerhetsskäl inte kan rösta i samma röstningslokal som övriga intagna.

– Om kommunen avser att som vallokal använda en lokal som inte är tillgänglig för fysiskt funktionshindrade, skall kommunen först samråda med länsstyrelsen om saken. Kommunen skall ange varför den gjort bedömningen att någon annan lokal inte kan användas i stället. Om det är omöjligt att använda någon lämpligare lokal, skall den som på grund av ett fysiskt funktionshinder inte kan avge sin röst i vallokalen i stället kunna göra det utanför denna.

– Dupletröstkort skall om möjligt kunna skrivas ut i alla röstningslokaler.

– Ett beslut om avslag på en begäran om rättelse av uppgifter i röstlängden skall kunna överklagas till Valprövningsnämnden innan valet hålls och inte som i dag först i efterhand.

– Vallagen anpassas till EU:s valrättsakt så att den som kandiderar i valet till Europaparlamentet och samtidigt innehar ett ämbete eller ett uppdrag som är oförenligt med uppdraget som Europaparlamentariker inte skall behöva lämna ämbetet eller uppdraget förrän när han eller hon tillträder sitt uppdrag i Europaparlamentet.

– Ett parti som har varit representerat i riksdagen på grund av att det har fått minst 4 % av rösterna i ett val, skall få sitt partistöd halverat om partiet i det följande valet får mindre än 2 % av rösterna.

– Som villkor för rätt till partistöd skall ett parti ha en auktoriserad eller godkänd revisor. Partiet skall vidare lämna in sin årsredovisning till Partibidragsnämnden.

Härutöver lämnar regeringen förslag till främst ett antal tekniska justeringar av valsystemet.

Samtliga lagändringar föreslås träda i kraft den 1 mars 2002.

1	Förslag till riksdagsbeslut	6
2	Lagtext	7
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier	7
2.2	Förslag till lag om ändring i folkomröstningslagen (1979:369)	9
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1987:813) om homosexuella sambor	11
2.4	Förslag till lag om ändring i vallagen (1997:157)	12
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar	29
2.6	Förslag till lag om upphävande av lagen (1993:1403) om försöksverksamhet vid de allmänna valen år 1994	31
2.7	Förslag till lag om upphävande av lagen (1994:285) om försök i vissa kommuner där väljarna skall kunna avge en särskild personröst vid de allmänna valen år 1994	32
3	Ärendet och dess beredning	33
4	Röstning inom landet	34
4.1	Bakgrund	34
4.2	Överväganden	37
4.2.1	Poströstningen behålls	37
4.2.2	Häktade och anhållna, m.m.	38
4.2.3	Fysiskt funktionshindrade	39
5	Utlandsröstning	41
5.1	Bakgrund	41
5.2	Överväganden	42
5.2.1	Brevröstning	42
5.2.2	Tioårsgränsen för rösträtt	43
6	Indelningen i valdistrikt, m.m.	45
6.1	Valdistriktens storlek, m.m.	45
6.2	Samråd i indelningsfrågor	49
7	Framställning av röstlängdsstatistik, röstlängder och röstkort, m.m.	50
7.1	Framställning av röstlängdsstatistik, m.m.	50
7.2	Ansvaret för framställningen av röstlängder och röstkort	53
7.3	Registrering och redovisning av indelningen i valdistrikt	54
7.4	Nya rutiner för framställningen av röstlängdsregister	56
7.5	Utskrift av duplettröstkort, m.m.	57
8	Rättelse i röstlängden	59
8.1	Bakgrund	59
8.2	Länsstyrelsen skall besluta om rättelse	59

8.3	Den centrala valmyndigheten skall besluta om rättelse i vissa fall som gäller utlandssvenskar.....	62
8.4	Sista dag för begäran om rättelse av uppgifter i röstlängden	64
8.5	Överklagande av beslut med anledning av begäran om rättelse i röstlängden	65
8.6	Möjlighet att stryka en person från röstlängden vid val till Europaparlamentet	66
9	Valsedlar	68
9.1	Valsedlarnas utformning och innehåll, m.m.	68
9.2	Tillskrivna namn	72
9.3	Utläggning av namnvalsedlar på särskilda röstmottagningsställen, m.m.	74
9.4	Utläggning av partimarkerade valsedlar (partivalsedlar).....	75
9.5	Tillhandahållande av namnvalsedlar vid val till Europaparlamentet	76
10	Sammanräkning av valresultat.....	77
10.1	Bakgrund	77
10.2	Möjligheter att påskynda röstsammanräkningen.....	79
10.3	Överväganden.....	80
11	Behörighetskrav för ledamöter av Europaparlamentet	81
11.1	Bakgrund	81
11.2	Överväganden.....	83
12	Övriga frågor som rör vallagen.....	84
12.1	Skattemyndigheternas roll.....	84
12.2	Rätten att kandidera i flera valkretsar i riksdagsvalet	84
12.3	Anmälan av kandidater.....	87
12.4	Det kommunala ersättersystemet	88
12.5	Övriga valtekniska frågor.....	89
13	Statligt stöd till partier som är representerade i riksdagen	90
13.1	Bakgrund	90
13.2	Överväganden.....	91
14	Ikraftträdande.....	94
15	Kostnader	94
16	Författningskommentar.....	96
16.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier.....	96
16.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1987:813) om homosexuella sambor	96
16.3	Förslaget till lag om ändring i vallagen (1997:157).....	97
16.4	Upphävande av två lagar om försöksverksamhet på valområdet.....	104
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet <i>Personval 1998. En utvärdering av personvalsreformen</i> (SOU 1999:136).....	105
Bilaga 2	Lagförslag i betänkandet <i>Personval 1998. En utvärdering av personvalsreformen</i>	110

Bilaga 3	Betänkandet <i>Personval 1998. En utvärdering av personvalsreformen</i> . Förteckning över remissinstanserna	118	Prop. 2001/02:53
Bilaga 4	Sammanfattning av betänkandet <i>Teknik och administration i valförfarandet</i> (SOU 2000:125)	119	
Bilaga 5	Lagförslag i betänkandet <i>Teknik och administration i valförfarandet</i>	125	
Bilaga 6	Betänkandet <i>Teknik och administration i valförfarandet</i> . Förteckning över remissinstanserna.....	155	
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 1 november 2001.....		156	

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier,
2. lag om ändring i folkomröstningslagen (1979:369),
3. lag om ändring i lagen (1987:813) om homosexuella sambor,
4. lag om ändring i vallagen (1997:157),
5. lag om ändring i lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar,
6. lag om upphävande av lagen (1993:1403) om försöksverksamhet vid de allmänna valen år 1994, och
7. lag om upphävande av lagen (1994:285) om försök i vissa kommuner där väljarna skall kunna avge en särskild personröst vid de allmänna valen år 1994.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier¹

dels att 14 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 11 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 a §

Ett parti som vid val till riksdagen har fått minst 4 procent av rösterna i hela landet och som vid närmast följande val till riksdagen får mindre än 2 procent av rösterna i hela landet, är berättigat till endast hälften av det stöd som anges i 3 och 9 §§.

14 §²

Ansökan om stöd enligt denna lag görs skriftligen varje år hos Partibidragsnämnden. Ansökan bör göras före utgången av oktober.

Ansökan om stöd enligt denna lag görs skriftligen varje år hos Partibidragsnämnden. Ansökan bör göras före utgången av oktober.

Till ansökan skall bifogas partiets årsredovisning för det senast avslutade räkenskapsåret. Räkenskaperna skall ha granskats av en auktoriserad eller godkänd revisor. Granskningen skall vara så ingående och omfattande som god revisionsred kräver. Stöd får inte beviljas om ansökan brister i de avseenden som nu sagts.

Partistöd och kanslistöd betalas såvitt möjligt ut samtidigt. Utbetalningarna görs av Riksdagsförvaltningen kvartalsvis med en fjärdedel varje gång. Första utbetalningen görs inom en månad efter det att ansökan

¹ Lagen omtryckt 1987:876.

² Senaste lydelse 2000:420.

har gjorts. Utbetalningarna sker till respektive partis riksorganisation. På Prop. 2001/02:53
begäran av partiet kan dock kanslistödet eller del därav betalas till riksdagsgruppens kansli.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2002.

2.2 Förslag till lag om ändring i folkomröstningslagen (1979:369)

Härigenom föreskrivs i fråga om folkomröstningslagen (1979:369) att 5 och 17 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Rösträtt vid folkomröstning tillkommer den som är röstberättigad vid val till riksdagen.

Frågan om en person har rösträtt avgörs på grundval av en före omröstningen upprättad röstlängd. Om inte omröstningen hålls samtidigt med ett annat val enligt vallagen (1997:157) skall röstlängd för omröstningen upprättas med tillämpning av 7 kap. 1, 4, 10, 11 och 13 §§ vallagen. Bestämmelserna i 7 kap. 14 § den lagen om rätten att överklaga beslut om rättelse av röstlängd i samband med *att valet överklagas* skall gälla även i fråga om överklagande av en omröstning.

Frågan om en person har rösträtt avgörs på grundval av en före omröstningen upprättad röstlängd. Om inte omröstningen hålls samtidigt med ett annat val enligt vallagen (1997:157) skall röstlängd för omröstningen upprättas med tillämpning av 7 kap. 1, 4, 10, 11 och 13 §§ vallagen. Bestämmelserna i 7 kap. 14 § den lagen om rätten att överklaga beslut om rättelse av röstlängd skall gälla även i fråga om överklagande i samband med en omröstning.

17 §²

Har i den verksamhet för förberedande och genomförande av folkomröstning, för vilken myndighet svarar, förekommit avvikelser från föreskriven ordning eller har någon hindrat omröstningen, förvanskat avgivna röster eller otillbörligen verkat vid omröstningen på något annat sätt, skall Valprövningsnämnden, om det med fog kan antas att vad som har förekommit har inverkat på utgången av omröstningen, vid prövning av ett överklagande av omröstningen upphäva denna i den omfattning som behövs och förordna om ny omröstning beträffande ett eller flera områden som bildar valkrets vid val av kommunfullmäktige eller, om rättelse kan åstadkommas genom förnyad rösträkning, uppdra åt centrala valmyndigheten att vidta sådan rättelse. Förordnande om ny omröstning får dock, såvitt gäller rådgivande folkomröstning, meddelas endast om vad som förekommit kan ha lett till att resultatet av folkomröstningen har blivit missvisande med hänsyn till omröstningens ändamål.

Om enligt bestämmelse i lag talan mot visst beslut inte får föras eller skall föras i särskild ordning, får omständighet som avses med beslutet inte åberopas vid besvär som avses i denna paragraf.

¹ Senaste lydelse 1997:162.

² Senaste lydelse 1997:162.

Av 5 § andra stycket följer att bestämmelserna i 7 kap. 14 § vallagen (1997:157) om talan i samband med överklagande av val mot en skattemyndighets beslut om rättelse av röstlängd skall tillämpas i fråga om överklagande av en folkomröstning.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2002.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1987:813) om homosexuella sambor

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1987:813) om homosexuella sambor¹ att punkt 13 skall upphöra att gälla vid utgången av februari 2002.

---

¹ Senaste lydelse 2001:463.

2.4 Förslag till lag om ändring i vallagen (1997:157)

Härigenom föreskrivs i fråga om vallagen (1997:157)

dels att 9 kap. 11 § skall upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 8 §, 2 kap. 6 och 7 §§, 3 kap. 2, 6 och 8 §§, 4 kap. 1, 3 och 4 §§, 5 kap. 13 och 20 §§, 6 kap. 7, 11 och 15 §§, 7 kap. 3–7, 9 och 11–14 §§, 9 kap. 4, 6 och 12 §§, 10 kap. 1 och 8 §§, 11 kap. 7 §, 12 kap. 20 och 21 §§, 14 kap. 2, 3 och 7 §§, 15 kap. 6 §, 18 kap. 55 §, 19 kap. 2 och 20 §§ samt 20 kap. 6–8 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 18 kap. 71 §, samt närmast före 18 kap. 71 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

8 §

Valbar till Europaparlamentet är var och en som har rösträtt enligt 4 §. Unionsmedborgare är dock valbara under den ytterligare förutsättningen att de enligt 5 kap. 16 § visar att de i sitt hemland inte förlorat sin valbarhet vid val till Europaparlamentet.

Den är inte heller valbar som är

– ledamot av regeringen i en medlemsstat,

– ledamot av Europeiska Gemenskapernas kommission,

– domare, generaladvokat eller justitiesekreterare i Europeiska Gemenskapernas domstol,

– ledamot av Europeiska revisionsrätten,

– medlem av rådgivande kommittén i Europeiska kol- och stålgemenskapen eller av Ekonomiska och sociala kommittén i Europeiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen,

– medlem av sådana kommittéer eller andra organ som har tillsatts enligt fördragen om upprättandet av Europeiska kol- och stålgemenskapen, Europeiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen för att förvalta gemenskapernas medel eller för att utföra en permanent och direkt förvaltningsuppgift,

– styrelseledamot, direktionsledamot eller anställd i Europeiska

*investeringsbanken, eller
– tjänsteman eller annars an-
ställd i aktiv tjänst inom Europe-
iska gemenskapernas institutioner
eller till dessa knutna fackorgan.*

2 kap.

6 §¹

Vid val till kommunfullmäktige är kommunen valkrets, om inte något annat följer av andra stycket.

Om en kommun har fler än 6 000 personer som har rösträtt, får kommunen delas in i två eller flera valkretsar. Om det finns fler än 24 000 som har rösträtt i en kommun eller om det för kommunen skall utses minst 51 fullmäktige, skall kommunen delas in i två eller flera valkretsar. En kommun som har färre än 6 000 personer som har rösträtt får delas in i två eller flera valkretsar bara om det finns synnerliga skäl därför att kommunen sträcker sig över ett betydande geografiskt område eller har andra geografiska förhållanden som motiverar en sådan indelning.

<p>Antalet personer som har rösträtt i en kommun skall beräknas på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet den 1 juli det år beslutet om valkretsindelning fattas.</p>	<p>Antalet personer som har rösträtt i en kommun skall beräknas på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet den 1 mars det år beslutet om valkretsindelning fattas.</p>
---	---

7 §

<p>En valkrets skall utformas så att den kan få minst 15 kommunfullmäktige. Den bör ha en sammanhängande gränslinje. <i>En församling skall lämnas odelad eller i vart fall inte delas in i fler än två kretsar.</i> Antalet fullmäktige för hela kommunen skall fördelas så jämnt som möjligt.</p>	<p>En valkrets skall utformas så att den kan få minst 15 kommunfullmäktige. Den bör ha en sammanhängande gränslinje. Antalet fullmäktige för hela kommunen skall fördelas så jämnt som möjligt.</p>
---	---

3 kap.

2 §²

Den centrala valmyndigheten skall för val till riksdagen besluta hur många fasta valkretsmandat som varje valkrets skall ha. Det skall göras på följande sätt.

Varje valkrets skall få ett fast valkretsmandat för varje gång som antalet personer som har rösträtt i valkretsen är jämnt delbart med en trehundrationdel av antalet personer som har rösträtt i hela landet.

¹ Senaste lydelse 2001:208.

² Senaste lydelse 2001:208.

Om inte alla fasta valkretsmandat kan fördelas på detta sätt, får valkretsarna de återstående mandaten i tur och ordning efter de överskott som uppstår vid beräkningen. När överskottstalen är lika stora i två eller flera valkretsar, skall lotten avgöra vilken valkrets som skall få mandatet.

<p>Antalet personer som har rösträtt skall beräknas på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet den 1 <i>november året före</i> valåret.</p>	<p>Antalet personer som har rösträtt skall beräknas på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet den 1 <i>mars</i> valåret.</p>
--	--

6 §¹

Länstyrelsen skall besluta hur många fasta valkretsmandat som varje valkrets skall ha. Det skall göras på följande sätt.

Antalet personer som har rösträtt i landstinget delas med antalet fasta valkretsmandat och därefter delas antalet personer som har rösträtt i varje valkrets med det tal som blir resultatet av den beräkningen. Varje gång som antalet som har rösträtt i en valkrets är jämnt delbart med detta tal får den valkretsen ett mandat.

Om inte alla fasta valkretsmandat kan fördelas på detta sätt, får valkretsarna de återstående mandaten i tur och ordning efter de överskott som uppstår vid beräkningen. När överskottstalen är lika stora i två eller flera valkretsar, skall lotten avgöra vilken valkrets som skall få mandatet.

<p>Antalet personer som har rösträtt i landstinget skall beräknas på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet den 1 <i>november året före</i> valåret.</p>	<p>Antalet personer som har rösträtt i landstinget skall beräknas på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet den 1 <i>mars</i> valåret.</p>
--	--

8 §²

Om en kommun är indelad i flera valkretsar skall länstyrelsen besluta hur många mandat som varje valkrets skall ha. Det skall göras på följande sätt.

Antalet personer som har rösträtt i kommunen delas med antalet mandat och därefter delas antalet personer som har rösträtt i varje valkrets med det tal som blir resultatet av den beräkningen. Varje gång som antalet som har rösträtt i en valkrets är jämnt delbart med detta tal får den valkretsen ett mandat.

Om inte alla mandat kan fördelas på detta sätt, får valkretsarna de återstående mandaten i tur och ordning efter de överskott som uppstår vid beräkningen. Om överskottstalen är lika stora i två eller flera valkretsar, skall lotten avgöra vilken valkrets som skall få mandatet.

<p>Antalet personer som har rösträtt</p>	<p>Antalet personer som har rösträtt</p>
--	--

¹ Senaste lydelse 2001:208.

² Senaste lydelse 2001:208.

i kommunen skall beräknas på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet den 1 november året före valåret.

i kommunen skall beräknas på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet den 1 mars valåret.

4 kap.

1 §

Varje kommun skall delas in i geografiskt avgränsade röstningsområden. Ett sådant område kallas valdistrikt.

Varje kommun skall delas in i geografiskt avgränsade röstningsområden. Ett sådant område kallas valdistrikt. *För varje fastighet skall samtliga röstberättigade hänföras till samma valdistrikt.*

3 §

Ett valdistrikt bör omfatta 1 200–1 500 personer som har rösträtt. Om det finns särskilda skäl, får ett valdistrikt omfatta färre än 300 som har rösträtt. *Länsstyrelsen får efter samråd med valnämnden besluta om valdistrikt som omfattar fler än 1 800 personer som har rösträtt.*

Ett valdistrikt bör omfatta 1 200–2 000 personer som har rösträtt. Om det finns särskilda skäl, får ett valdistrikt omfatta färre än 300 eller fler än 2 000 som har rösträtt.

På förslag av fullmäktige i kommunen skall länsstyrelsen besluta om kommunens indelning i valdistrikt. Kommunen skall se över indelningen året närmast före det år då ordinarie val till riksdagen skall hållas.

På förslag av fullmäktige i kommunen skall länsstyrelsen besluta om kommunens indelning i valdistrikt. *Länsstyrelsen skall föra ett register över indelningen.* Kommunen skall se över indelningen året närmast före det år då ordinarie val till riksdagen skall hållas.

Om det behövs får länsstyrelsen självant besluta om indelningen i valdistrikt. Innan länsstyrelsen fattar ett sådant beslut, skall fullmäktige i kommunen få tillfälle att yttra sig.

4 §

Länsstyrelsens beslut om indelning i valdistrikt skall meddelas senast den 1 december året före det år då beslutet skall tillämpas för första gången.

Länsstyrelsens beslut om indelning i valdistrikt skall meddelas senast den 1 december året före det år då beslutet skall tillämpas för första gången. *Om det behövs med hänsyn till ändringar i fastighetsindelningen, får beslut om smärre ändringar i indelningen i valdistrikt meddelas även efter denna tidpunkt.*

5 kap.

13 §

För att skydda sin beteckning vid val skall partier som registrerat partibeteckning också anmäla samtliga sina kandidater. Om regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriver det får anmälan i stället göras hos länsstyrelsen.

För att skydda sin beteckning vid val skall partier som registrerat partibeteckning också anmäla samtliga sina kandidater. *Anmälan skall göras hos den centrala valmyndigheten.* Om regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriver det får anmälan i stället göras hos länsstyrelsen.

20 §

Den centrala valmyndigheten skall upprätta listor över de partier som registrerat partibeteckning och anmält kandidater. Sådana listor skall upprättas för varje slag av val och för varje riksdagsvalkrets, varje lands-ting och varje kommun eller, vid val till Europaparlamentet, landet som helhet.

I 9 kap. 11 § finns det bestämmelser om att sådana listor skall finnas i röstningslokalerna.

Den centrala valmyndigheten skall på begäran tillhandahålla listor över de partier som registrerat partibeteckning och anmält kandidater.

6 kap.

7 §

Den centrala valmyndigheten förser på beställning varje parti med valsedlar till det antal partiet önskar.

En beställning från ett parti som registrerat sin partibeteckning och anmält kandidater enligt 5 kap. 13 § levereras bara om beställningen gjorts av en behörig företrädare för partiet, av partiets ombud eller av en person som ombudet utsett.

Den centrala valmyndigheten tillhandahåller valsedlar med parti- och valbeteckning (partivalsedlar) för att läggas ut i röstningslokal enligt 9 kap. 12 § eller medföras av lantbrevbärare enligt 14 kap. 7 § endast efter anmälan av behörig företrädare för partiet eller av partiets ombud.

11 §¹

Vid tillämpning av 8–10 §§ beräknas antalet personer som har

Vid tillämpning av 8–10 §§ beräknas antalet personer som har

---

¹ Senaste lydelse 2001:208.

rösträtt på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet den 1 november året före valåret.

rösträtt på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet den 1 mars valåret.

15 §

Före ett val skall den centrala valmyndigheten bestämma den sista dag då valsedlar skall ha beställts för att de skall kunna levereras 45 dagar före valdagen. I särskilda fall får myndigheten bestämma en senare dag för beställning och leverans.

Om en beställning kommer in senare än vad den centrala valmyndigheten har bestämt, hålls valsedlar till handa bara om de kan levereras före valdagen och utan att leveransen av tidigare gjorda beställningar försenas.

Den centrala valmyndigheten skall före ett val också bestämma den sista dag då anmälan enligt 6 kap. 7 § tredje stycket skall ha gjorts.

7 kap.

3 §¹

Röstlängderna för val till Europaparlamentet skall innehålla uppgifter om

- svenska medborgare som sägs i 1 §, och
- unionsmedborgare som fyller 18 år senast på valdagen, som är folkbokförda i landet och som enligt 5 § skriftligen hos *skattemyndigheten* anmält sin önskan att tas upp i röstlängd.

Röstlängderna för val till Europaparlamentet skall innehålla uppgifter om

- svenska medborgare som sägs i 1 §, och
- unionsmedborgare som fyller 18 år senast på valdagen, som är folkbokförda i landet och som enligt 5 § skriftligen hos *länsstyrelsen* anmält sin önskan att tas upp i röstlängd.

4 §²

När det skall hållas val enligt denna lag skall *skattemyndigheten* upprätta en röstlängd för varje valdistrikt. Det är uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet 30 dagar före valdagen som skall ligga till grund för uppgifterna i röstlängderna.

När det skall hållas val enligt denna lag skall *den centrala valmyndigheten* upprätta en röstlängd för varje valdistrikt. Det är uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet *och i fastighetsregistret enligt lagen (2000:224) om fastighetsregister* 30 dagar före valdagen

¹ Senaste lydelse 1999:128.

² Senaste lydelse 2001:208.

5 §¹

Unionsmedborgare som vill utöva sin rösträtt vid val till Europaparlamentet skall senast 30 dagar före valdagen skriftligen hos *skattemyndigheten* anmäla sin önskan om att tas upp i röstlängd.

Unionsmedborgare som vill utöva sin rösträtt vid val till Europaparlamentet skall senast 30 dagar före valdagen skriftligen hos *länsstyrelsen* anmäla sin önskan om att tas upp i röstlängd.

Den som gjort en sådan anmälan skall tas upp i en röstlängd till dess han eller hon stryks från den på egen begäran eller villkoren för rösträtt inte längre är uppfyllda.

I sin anmälan skall unionsmedborgare i en skriftlig försäkran

– ange sin nationalitet och adress i Sverige,
– ange den valkrets eller det område i hemstaten där de senast var upptagna i röstlängd, och

– försäkra att de inte kommer att rösta i en annan medlemsstat.

Beslut med anledning av anmälningar meddelas när röstlängden upprättas. Underrättelse om ett sådant beslut skall sändas till valmyndigheten i den stat där väljaren är medborgare.

6 §²

Uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet skall ligga till grund för beslut om vilken röstlängd väljare som anges i 1–3 §§ skall finnas i. De skall tas upp i röstlängden för det valdistrikt inom vilket de är folkbokförda 30 dagar före valdagen. De som då inte är folkbokförda i landet skall tas upp i röstlängden i det valdistrikt inom vilket de senast var folkbokförda. Finns det inte någon uppgift om folkbokföring så att de kan hänföras till visst valdistrikt men finns det en uppgift om i vilken kommun som de senast varit folkbokförda, bestämmer *skattemyndigheten* i vilken röstlängd de skall tas upp.

Uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet skall ligga till grund för beslut om vilken röstlängd väljare som anges i 1–3 §§ skall finnas i. De skall tas upp i röstlängden för det valdistrikt inom vilket de är folkbokförda 30 dagar före valdagen. De som då inte är folkbokförda i landet skall tas upp i röstlängden i det valdistrikt inom vilket de senast var folkbokförda. Finns det inte någon uppgift om folkbokföring så att de kan hänföras till visst valdistrikt men finns det en uppgift om i vilken kommun som de senast varit folkbokförda, bestämmer *länsstyrelsen* i vilken röstlängd de skall tas upp.

7 §

För var och en som finns i en röstlängd skall *skattemyndigheten*

För var och en som finns i en röstlängd skall *den centrala val-*

¹ Senaste lydelse 1999:128.

² Senaste lydelse 2001:208.

upprätta ett röstkort. För val som hålls samtidigt skall det upprättas ett gemensamt röstkort. För väljare som inte har någon känd adress skall det upprättas röstkort bara om de begär det.

Ett röstkort skall innehålla uppgift om

- väljarens namn och nummer i röstlängden, och
- vilka val som väljaren får delta i.

Röstkortet bör också innehålla annan information om valet.

9 §

Väljare som har förlorat sitt röstkort eller inte har fått något röstkort skall få ett duplettröstkort om de begär det.

Duplettröstkort *skall beställas hos skattemyndigheten.* De som vill ha ett duplettröstkort skall lämna uppgift om namn och personnummer.

Duplettröstkort *tillhandahålls av den centrala valmyndigheten, länsstyrelsen, en utlandsmyndighet eller kommunen.* De som vill ha ett duplettröstkort skall lämna uppgift om namn och personnummer.

11 §

De som anser att röstlängden innehåller felaktiga uppgifter om dem skall senast *måndagen* före valdagen skriftligen begära att uppgifterna rättas. Detta gäller också dem som anser sig vara felaktigt uteslutna ur röstlängden. Det som hänt senare än 30 dagar före valdagen får inte ligga till grund för rättelse enligt denna paragraf.

Frågor om rättelse skall prövas av *skattemyndigheten.*

De som anser att röstlängden innehåller felaktiga uppgifter om dem skall senast *tolv dagar* före valdagen skriftligen begära att uppgifterna rättas. Detta gäller också dem som anser sig vara felaktigt uteslutna ur röstlängden. Det som hänt senare än 30 dagar före valdagen får inte ligga till grund för rättelse enligt denna paragraf.

Frågor om rättelse skall prövas av *länsstyrelsen.*

12 §

Får *skattemyndigheten* från en myndighet i någon annan medlemsstat meddelande om att en person som har rösträtt och som finns upptagen i röstlängd här i landet, redan avgett en röst i val till Europaparlamentet, skall *skattemyndigheten* genast rätta röstlängden.

Får *den centrala valmyndigheten* från en myndighet i någon annan medlemsstat meddelande om att en person som har rösträtt och som finns upptagen i röstlängd här i landet, *är upptagen i röstlängd i annat land* eller redan avgett en röst i val till Europaparlamentet, skall *den centrala valmyndigheten* genast rätta röstlängden *om inte röstkort redan skickats ut till väljaren.*

Om en röst lämnas av en svensk medborgare som inte är folkbokförd i landet och som inte finns

upptagen i röstlängden skall den centrala valmyndigheten genast rätta röstlängden om rösten kommit in till myndigheten senast klockan 12.00 dagen före valdagen.

13 §

När samtliga beslut om rättelser förts in i en röstlängd skall den så snart som möjligt sändas till den kommun där valdistriktet ligger.

Har ett beslut om rättelse inte hunnit föras in i röstlängden innan den sänts till kommunen får den centrala valmyndigheten eller länsstyrelsen uppdra åt valnämnden i kommunen att ombesörja att rättelsen förs in.

14 §

Skattemyndighetens beslut i ett ärende om rättelse får överklagas bara i samband med att det val överklagas för vilket röstlängden har upprättats. I ett sådant ärende får bara det åberopas som har förekommit hos skattemyndigheten.

Den centrala valmyndighetens eller länsstyrelsens beslut i ett ärende om rättelse får överklagas hos Valprövningsnämnden.

Skrivelsen med överklagandet skall ha kommit in till den myndighet som meddelat beslutet (beslutsmyndigheten) senast onsdagen före valdagen. Skrivelsen skall genast överlämnas till Valprövningsnämnden.

Om skrivelsen med överklagandet kommit in till Valprövningsnämnden inom överklagandetiden, skall överklagandet tas upp till prövning även om inte skrivelsen kommit till beslutsmyndigheten i tid.

Det är Valprövningsnämnden som skall avgöra om en skrivelse med ett överklagande har kommit i rätt tid.

Beslutsmyndigheten skall genast till Valprövningsnämnden ge in yttrande över överklagandet. Bestämmelserna i 27 och 28 §§ förvaltningslagen (1986:223) om omprövning av beslut skall inte tillämpas.

4 §

Kommunen skall se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som vallokaler.

Kommunen skall se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som vallokaler *och som i fråga om lokalisering och öppet-hållande ger väljarna goda möjligheter att rösta.*

Kommunen får som vallokal använda en lokal som inte är tillgänglig för fysiskt funktionshindrade väljare endast om kommunen inte kan använda en lokal som är tillgänglig för dem. Om kommunen avser att använda en lokal som inte uppfyller kravet på tillgänglighet, skall kommunen samråda med länsstyrelsen innan den beslutar i saken. Kommunen skall ange varför den gjort bedömningen att någon annan lokal inte kan användas i stället.

6 §

Väljare som röstar i sin vallokal bör ha med sig sitt röstkort.

För att få rösta på ett postkontor eller ett särskilt röstmottagningsställe inom landet måste väljare ha med sig sitt röstkort och lämna det till röstmottagaren.

För att få rösta på ett postkontor eller ett särskilt röstmottagningsställe inom landet måste väljare ha med sig sitt röstkort och lämna det till röstmottagaren *om inte röstkortet på annat sätt är tillgängligt för röstmottagaren.*

Om de som vill rösta hos en utlandsmyndighet inte har något röstkort skall röstmottagaren fylla i ett adresskort för dem.

12 §

I anslutning till varje röstningslokal skall det ordnas en lämplig plats där valsedlar kan läggas ut. Om detta inte är möjligt får en sådan plats i stället ordnas inne i lokalen. På denna plats skall väljarna för det val som avses ha tillgång till

– valsedlar för val till riksdagen samt landstings- och kommunfullmäktige med parti- och valbeteckning (*partimarkerade valsedlar*) för varje parti som vid något av de två senaste riksdagsvalen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet,

– valsedlar för val till riksdagen samt landstings- och kommunfullmäktige med parti- och valbeteckning (*partivalsedlar*) för varje parti som vid något av de två senaste riksdagsvalen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet, *under förutsättning att partiet har gjort en anmälan enligt 6 kap. 7 § tredje stycket,*

– valsedlar för val till Europa-

– valsedlar för val till Europa-

parlamentet med parti- och valbeteckning (*partimarkerade valsedlar*) för varje parti som vid något av de två senaste valen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet, och

parlamentet med parti- och valbeteckning (*partivalsedlar*) för varje parti som vid något av de två senaste valen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet *eller valsedlar med kandidatnamn (namnvalsedlar) om partiet deltar med endast en valsedel, under förutsättning att partiet har gjort en anmälan enligt 6 kap. 7 § tredje stycket*, och

– blanka valsedlar.

Valförrättarna och röstmottagarna skall se till att valsedlar enligt första stycket finns utlagda.

De partier som deltar i valen skall också kunna lägga ut sina valsedlar på denna plats. På *särskilda röstmottagningsställen inom landet och röstmottagningsställen som inrättas av utlandsmyndigheter* får partierna bara lägga ut *partimarkerade valsedlar*.

De partier som deltar i valen skall också kunna lägga ut sina valsedlar på denna plats. På röstmottagningsställen som inrättas av utlandsmyndigheter får partierna bara lägga ut *partivalsedlar*.

10 kap.

1 §¹

En vallokal skall vid val till riksdagen och vid val till landstings- och kommunfullmäktige hållas öppen för röstning mellan klockan 8.00 och 20.00 samt vid val till Europaparlamentet mellan klockan 8.00 och 21.00. Om väljarna i distriktet ändå får tillräckligt bra möjligheter att rösta, får *den centrala valmyndigheten* bestämma att vallokalen i ett visst valdistrikt skall vara öppen för röstning under kortare tid.

En vallokal skall vid val till riksdagen och vid val till landstings- och kommunfullmäktige hållas öppen för röstning mellan klockan 8.00 och 20.00 samt vid val till Europaparlamentet mellan klockan 8.00 och 21.00. Om väljarna i distriktet ändå får tillräckligt bra möjligheter att rösta, får *valnämnden* bestämma att vallokalen i ett visst valdistrikt skall vara öppen för röstning under kortare tid.

8 §

Uppfylls de krav som ställs i 6 och 7 §§ skall valförrättaren ta emot väljarens valkuvert, i väljarens närvaro lägga det i valurnan för det val valsedeln gäller och markera i röstlängden att väljaren röstat.

Om en vallokal inte är tillgänglig för en fysiskt funktionshindrad väljare, får valförrättaren trots vad som sägs i första stycket ta emot väljarens valkuvert utanför vallokalen om det kan ske under be-

¹ Senaste lydelse 1999:129.

11 kap.

7 §

Väljarna skall *visa sitt röstkort för röstmottagaren, som skall ge dem* ett valkuvert för varje slag av val de vill delta i *och hänvisa dem till* en ledig valskärm. Där skall de avge sin röst och lägga en valsedel för varje slag av val i ett valkuvert utan att vika valsedeln.

Väljarna skall för varje slag av val de vill delta i *få* ett valkuvert. Därefter skall de *bakom* en ledig valskärm avge sin röst och lägga en valsedel för varje slag av val i ett valkuvert utan att vika valsedeln.

När väljarna gjort i ordning sina valkuvert skall de lämna kuverten och sitt röstkort till röstmottagaren.

12 kap.

20 §

Röstmottagaren skall ta hand om de fönsterkuvert som gjorts i ordning och på en särskild förteckning anteckna varje väljares namn och den valnämnd som varje fönsterkuvert skall skickas till. På fönsterkuvertet skall röstmottagaren anteckna det nummer som finns i förteckningen.

Röstmottagaren skall ta hand om de fönsterkuvert som gjorts i ordning och på en särskild förteckning anteckna varje väljares namn och den valnämnd *eller det valdistrikt* som varje fönsterkuvert skall skickas till. På fönsterkuvertet skall röstmottagaren anteckna det nummer som finns i förteckningen.

21 §

Röstmottagaren skall skicka fönsterkuverten till valnämnden i den kommun där väljaren finns i röstlängden. Skickas kuverten med post skall de ordnas som värdepost.

Röstmottagaren vid ett sådant röstmottagningsställe som inrättats med stöd av 2 § får i stället skicka kuverten till valförrättarna i valdistriktet om kuverten kan beräknas vara hos valförrättarna innan tiden för röstning i vallokalen går ut.

Innan fönsterkuverten skickas till vallokalen skall de läggas i särskilda omslag som förseglas. På varje omslag skall det antecknas hur många fönsterkuvert som omslaget innehåller.

2 §

Väljare som är sjuka, funktionshindrade eller gamla och därför inte kan komma personligen till sin vallokal eller någon annan röstningslokal får lämna sin valsedel genom bud.

Vad som sägs i första stycket gäller också väljare som

1. är intagna i häkte, eller
2. är intagna i kriminalvårdsanstalt och av säkerhetsskäl inte kan rösta i samma röstningslokal som andra intagna på anstalten.

3 §

Bud får vara väljarens make, sambo, barn, barnbarn, makes barn, sambos barn, fader, moder eller syskon. Bud får också den vara som yrkesmässigt eller på ett därmed likartat sätt ger väljaren vård av mera varaktigt slag eller på ett annat sätt brukar hjälpa väljaren i personliga angelägenheter.

Bud får vara väljarens make, sambo, barn, barnbarn, makes barn, sambos barn, fader, moder eller syskon. Bud får också den vara som yrkesmässigt eller på ett därmed likartat sätt ger väljaren vård eller på ett annat sätt brukar hjälpa väljaren i personliga angelägenheter.

Den som anlitas som bud skall ha fyllt 18 år.

7 §

Väljare som betjänas av Posten Aktiebolags lantbrevbärare får lämna sina röster genom lantbrevbäraren, om röstmottagning anordnas vid det postkontor som lantbrevbäraren hör till. Den centrala valmyndigheten får vid val som inte gäller hela landet, på förslag av Posten Aktiebolag, begränsa antalet linjer där väljarna får lämna sina röster genom lantbrevbäraren.

En lantbrevbärare som tar hand om ytterkuvert för budröster bör ha med sig

– *partimarkerade valsedlar* för varje parti som vid något av de två senaste riksdagsvalen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet, och

– *valsedlar för val till riksdagen samt landstings- och kommunfullmäktige med parti- och valbeteckning (partivalsedlar)* för varje parti som vid något av de två senaste riksdagsvalen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet, *under förutsättning att partiet har gjort en anmälan enligt 6 kap. 7 § tredje stycket,*

– *valsedlar för val till Europaparlamentet med parti- och valbeteckning (partivalsedlar)* för varje parti som vid något av de två senaste valen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet eller *valsedlar med kandidatnamn*

(namnvalsedlar) om partiet deltar med endast en valsedel, under förutsättning att partiet har gjort en anmälan enligt 6 kap. 7 § tredje stycket, och

– blanka valsedlar.

15 kap.

6 §

Valförrättarna skall ta emot omslagen med fönsterkuvert. De skall anteckna i valdistriktets protokoll hur många omslag de tagit emot *och* hur många fönsterkuvert som omslagen innehåller enligt vad som står på dem. Omslagen får inte öppnas innan den granskning som sägs i 7 § påbörjats.

Valförrättarna skall ta emot omslagen med fönsterkuvert. De skall anteckna i valdistriktets protokoll hur många omslag de tagit emot *från valnämnden och från särskilda röstmottagningsställen samt* hur många fönsterkuvert som omslagen innehåller enligt vad som står på dem. Omslagen får inte öppnas innan den granskning som sägs i 7 § påbörjats.

18 kap.

55 §

Kommunfullmäktige bestämmer hur många ersättare som skall finnas för ledamöterna i fullmäktige. Antalet utgör en viss andel, dock högst hälften av det antal platser som varje parti får i kommunen. Dessa bestämmelser finns i 5 kap. 4 § andra stycket kommunallagen (1991:900).

Länsstyrelsen skall utse ersättare till det antal och på det sätt som sägs i 20 kap. 7 §. Om andelen ersättare av de platser som ett parti fått utgör ett brutet tal skall detta avrundas till närmast högre hela tal. *För partier som har fått ett eller två mandat i fullmäktige skall även 20 kap. 8 § tillämpas om det annars inte kommer att utses två ersättare.* Kan någon ersättare för en viss ledamot inte utses på det sättet, utses ingen ersättare för den ledamoten.

Länsstyrelsen skall utse ersättare till det antal och på det sätt som sägs i 20 kap. 7 §. Om andelen ersättare av de platser som ett parti fått utgör ett brutet tal skall detta avrundas till närmast högre hela tal. *Om det för ett parti inte kommer att utses minst två ersättare skall 20 kap. 8 § tillämpas.* Kan någon ersättare för en viss ledamot inte utses på det sättet, utses ingen ersättare för den ledamoten.

Uppgifter som är oförenliga med uppdraget att vara företrädare i Europaparlamentet

71§

Uppdraget som företrädare i Europaparlamentet är inte förenligt med att vara

– ledamot av regeringen i en

medlemsstat,

– ledamot av Europeiska gemenskapernas kommission,

– domare, generaladvokat eller justitiesekreterare i Europeiska gemenskapernas domstol,

– ledamot av Europeiska revisionsrätten,

– medlem av rådgivande kommittén i Europeiska kol- och stål-gemenskapen eller av Ekonomiska och sociala kommittén i Europeiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen,

– medlem av sådana kommittéer eller andra organ som har tillsatts enligt fördragen om upprättandet av Europeiska kol- och stål-gemenskapen, Europeiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen för att förvalta gemenskapernas medel eller för att utföra en permanent och direkt förvaltningsuppgift,

– styrelseledamot, direktionsledamot eller anställd i Europeiska investeringsbanken, eller

– tjänsteman eller annars anställd i aktiv tjänst inom Europeiska gemenskapernas institutioner eller till dessa knutna fackorgan.

19 kap.

2 §

Ett beslut får överklagas av

– den som enligt röstlängden har rösträtt vid valet,

– den som enligt beslut av skattemyndigheten i ett ärende om rättelse av röstlängd enligt 7 kap. 11 § var utesluten från rösträtt,

– den som efter anmälan enligt 7 kap. 1 eller 10 § inte tagits upp i röstlängden, och

– ett parti som har deltagit i valet.

– den som enligt röstlängden har rösträtt vid valet, och

20 §

Om ett visst beslut enligt lag inte får överklagas eller om det skall överklagas i särskild ordning, får en omständighet som avses med beslutet inte åberopas vid ett överklagande som avses i 18 eller 19 §.

Bestämmelser om talan i sam-

band med ett överklagande av val mot en skattemyndighets beslut om rättelse av en röstlängd finns i 7 kap. 14 §.

Prop. 2001/02:53

20 kap.

6 §

Om ersättare skall utses enligt 18 kap. 51 § andra stycket eller 56 § andra stycket samt om en ny ledamot skall utses enligt 62 eller 65 § skall följande gälla.

Den kandidat inom valkretsen som står i tur att få nästa mandat för partiet utses till ersättare eller ny ledamot. Saknas en sådan kandidat på partiets valsedlar, skall den centrala valmyndigheten med tillämpning av 2 § bestämma en annan valkrets, där partiet deltar i fördelningen av fasta valkretsmandat, från vilken ersättaren eller ledamoten skall utses. Till ersättare utses den som där står närmast i tur att få mandat för partiet.

Den kandidat inom valkretsen som står i tur att få nästa mandat för partiet utses till ersättare eller ny ledamot. Saknas en sådan kandidat på partiets valsedlar, skall den centrala valmyndigheten, *såvitt avser riksdagsvalet, och länsstyrelsen, såvitt avser val till landstings- och kommunfullmäktige*, med tillämpning av 2 § bestämma en annan valkrets, där partiet deltar i fördelningen av fasta valkretsmandat, från vilken ersättaren eller ledamoten skall utses. Till ersättare utses den som där står närmast i tur att få mandat för partiet.

7 §

Ersättare enligt 18 kap. 55 § utses på följande sätt.

I första hand utses ersättare på grundval av ordningen mellan kandidaterna som framkommer vid beräkningen av deras personliga röstetal enligt 3 §.

I andra hand utses ersättare genom en sammanräkning inom det parti för vilket han eller hon har blivit vald. Vid varje sammanräkning tas hänsyn bara till de valsedlar som upptar ledamotens namn och som på grund härav gällde för detta namn, när det fick plats i ordningen. Varje valsedel gäller som en hel röst. Med iakttagande av att namnet på en kandidat som genom valet blivit utsedd till ledamot skall anses som obefintligt tillgodoräknas röstvärdet det namn som står främst på sedeln. Den som får högsta röstetalet är utsedd till ersättare för den ledamot som sammanräkningen avser. Får flera kandidater lika röstetal skall lotten avgöra vem som skall ha företräde.

Om det antal ersättare som har utsetts är mindre än det antal som kommunfullmäktige har bestämt enligt 5 kap. 4 § andra stycket kommunallagen (1991:900) och samma ersättare har utsetts för tre eller flera ledamöter, utses ytterligare en ersättare för var och en av dessa ledamöter. Därvid skall även namnet på en kandidat som genom valet blivit utsedd till ersättare för den ledamot som sammanräkningen avser anses som obefintligt. I övrigt görs på sätt som anges i andra och tredje stycket.

Om antalet ersättare fortfarande   Om antalet ersättare fortfarande

är mindre än det antal som kommunfullmäktige har bestämt enligt 5 kap. 4 § andra stycket kommunallagen och samma ersättare har utsetts för fem eller flera ledamöter, utses ytterligare en *sammanräkning* ersättare för var och en av dessa ledamöter.

Därefter görs på motsvarande sätt successivt ytterligare sammanräkningar för de ledamöter vilkas ersättare har utsetts för sju eller flera ledamöter, nio eller flera ledamöter, och så vidare, så länge antalet ersättare är mindre än det antal som kommunfullmäktige har bestämt.

8 §

Om det sedan ersättare utsetts enligt 7 § visar sig att det för ledamot eller ledamöter i ett parti *som har fått ett eller två mandat* utsetts bara en ersättare skall ytterligare en sammanräkning göras. I det fall partiet har fått två mandat skall sammanräkningen i första hand göras för den ledamot som har störst personligt röstetal i förhållande till antalet röster för partiet i valkretsen och därefter för den som har störst jämförelsetal.

Om det sedan ersättare utsetts enligt 7 § visar sig att det för ledamot eller ledamöter i ett parti utsetts bara en ersättare skall ytterligare en sammanräkning göras *till dess minst två ersättare utsetts*. I det fall partiet har fått två *eller flera* mandat skall sammanräkningen i första hand göras för den ledamot som har störst personligt röstetal i förhållande till antalet röster för partiet i valkretsen och därefter för den som har störst jämförelsetal.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2002.
  2. Den nya lydelsen av 3 kap. 2, 6 och 8 §§ skall tillämpas första gången inför 2006 års allmänna val.
  3. Den nya lydelsen av 6 kap. 11 § skall tillämpas första gången inför 2004 års val till Europaparlamentet.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar att 1 kap. 1 och 6 §§ samt 2 kap. 1, 8 och 14 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §

Denna lag tillämpas vid behandling av personuppgifter i den centrala valmyndighetens, *skattemyndigheternas* och länsstyrelsernas verksamhet med val och folkomröstningar enligt vallagen (1997:157), folkomröstningslagen (1979:369) samt lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar, om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om uppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier.

Denna lag tillämpas vid behandling av personuppgifter i den centrala valmyndighetens och länsstyrelsernas verksamhet med val och folkomröstningar enligt vallagen (1997:157), folkomröstningslagen (1979:369) samt lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar, om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om uppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier.

6 §

Den centrala valmyndigheten är personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som myndigheten skall utföra. En *skattemyndighet eller* länsstyrelse är personuppgiftsansvarig för den behandling som *myndigheten eller* länsstyrelsen skall utföra.

Den centrala valmyndigheten är personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som myndigheten skall utföra. En länsstyrelse är personuppgiftsansvarig för den behandling som länsstyrelsen skall utföra.

2 kap.

1 §

I den centrala valmyndighetens, *skattemyndigheternas* och länsstyrelsernas verksamhet med val och folkomröstningar skall det finnas en samling personuppgifter som med hjälp av automatiserad behandling används gemensamt i

I den centrala valmyndighetens och länsstyrelsernas verksamhet med val och folkomröstningar skall det finnas en samling personuppgifter som med hjälp av automatiserad behandling används gemensamt i verksamheten för de i

verksamheten för de i 1 kap. 4 och 5 §§ angivna ändamålen (val- och folkomröstningsdatabas).

1 kap. 4 och 5 §§ angivna ändamålen (val- och folkomröstningsdatabas).

Prop. 2001/02:53

8 §

Den centrala valmyndigheten och länsstyrelserna får ha direktåtkomst till uppgifter som avses i 3–6 §§.

De kommunala valnämnderna får ha direktåtkomst till uppgifter som avses i 3–5 §§.

Skattemyndigheterna får ha direktåtkomst till uppgifter som avses i 3 § samt till uppgifter enligt 5 och 6 §§ i fråga om person som avses i 2 § 1.

Den som ansvarar för röstmottagning i en röstningslokal som avses i 9 kap. 3 § vallagen (1997:157) får ha direktåtkomst till uppgifter om personnummer, namn och valdistrikt.

14 §

Den centrala valmyndigheten, skattemyndigheterna och länsstyrelserna får ta ut avgifter för att lämna ut uppgifter ur databasen enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen.

Den centrala valmyndigheten och länsstyrelserna får ta ut avgifter för att lämna ut uppgifter ur databasen enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen.

Rätten att ta ut avgifter enligt första stycket får inte innebära inskränkning i rätten att ta del av och mot fastställd avgift få kopia eller utskrift av en allmän handling enligt tryckfrihetsförordningen.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2002.

2.6 Förslag till lag om upphävande av lagen (1993:1403)
om försöksverksamhet vid de allmänna valen år 1994

Härigenom föreskrivs att lagen (1993:1403) om försöksverksamhet vid de allmänna valen år 1994 skall upphöra att gälla vid utgången av februari 2002.

2.7 Förslag till lag om upphävande av lagen (1994:285) om försök i vissa kommuner där väljarna skall kunna avge en särskild personröst vid de allmänna valen år 1994

Härigenom föreskrivs att lagen (1994:285) om försök i vissa kommuner där väljarna skall kunna avge en särskild personröst vid de allmänna valen år 1994 skall upphöra att gälla vid utgången av februari 2002.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade i juni 1997 att tillkalla ett parlamentariskt sammansatt råd för att utvärdera den reform av det svenska valsystemet, som då nyss trätt i kraft (dir. 1997:87).

Rådet, som antog namnet Rådet för utvärdering av 1998 års val (i fortsättningen ”rådet”), fick i uppgift att se över ett antal frågor med direkt koppling till personvalsreformen. Exempel på sådana frågor är om systemet har lett till bättre kontakt mellan väljare och valda och om väljarna har fått bättre möjlighet att påverka vem som skall representera dem. I det sammanhanget skulle särskilt frågan om personvalsspärrarnas nivå övervägas. Direktiven tog också upp andra effekter av personvalssystemet som t.ex. eventuella effekter på könsfördelningen i de valda församlingarna och frågor av mer valteknisk natur. Genom tilläggsdirektiv i november 1998 fick rådet också i uppgift att undersöka om och i så fall på vilket sätt reformen av det svenska valsystemet påverkade valdeltagandet i 1998 års val samt att se över reglerna om det statliga partistödet till partier som tidigare varit representerade i riksdagen och lämna förslag till behövliga förändringar (dir. 1998:99).

Rådet överlämnade i november 1999 betänkandet Personval 1998. En utvärdering av personvalsreformen (SOU 1999:136). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En remissammanställning är tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju1999/5399/L6).

I februari 2000 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare för att göra en teknisk och administrativ översyn av vissa delar av valsystemet (dir. 2000:10). Enligt uppdraget skulle utredaren bl.a. se över bestämmelserna om indelning i valdistrikt, regelsystemet avseende möjligheterna att förtidsrösta och att rösta i vallokal och formen för utlandssvenskars röstning samt föreslå ändringar av vallagens bestämmelser om valbarhetskrav så att de står i överensstämmelse med EU:s s.k. valrättsakt.

Utredaren antog namnet Valtekniska utredningen år 2000 (i fortsättningen ”utredningen”).

I juni 2000 överlämnade utredaren promemorian En ny central valmyndighet – Riksvälsnämnden. Promemorian är tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju2000/2933/D). I promemorian behandlades frågan var funktionen att vara central valmyndighet i framtiden skall vara placerad och hur en lämplig framtida organisation för funktionen bör se ut. Utredaren föreslog att en ny myndighet skall bildas för funktionen att vara central valmyndighet och att funktionen skall flyttas från Riksskatteverket till den nya myndigheten.

Med utgångspunkt i promemorians förslag beslutade regeringen i januari 2001 att tillkalla en särskild utredare för att vidta de åtgärder som behövs för att få en effektiv och smidig övergång av den centrala valfunktionen från Riksskatteverket till en ny myndighet, Valmyndigheten (dir. 2001:4).

Regeringen har i 2001 års ekonomiska vårproposition behandlat frågan om anslag till Valmyndigheten (prop. 2000/01:100). Myndigheten inrättades den 1 juli 2001.

Utredningen slutförde sitt uppdrag genom att i januari 2001 avge betänkandet Teknik och administration i valförfarandet (SOU 2000:125). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 4*. Betänkandets lagförslag finns i *bilaga 5*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. En remissammanställning är tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju2001/545/L6).

Den 2 september 1999 beslutade regeringen att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté för att utreda vissa frågor som rör regeringsformen (dir. 1999:71). Kommittén har antagit namnet 1999 års författningsutredning. Genom tilläggsdirektiv den 16 mars 2000 (dir. 2000:21) fick utredningen i särskilt uppdrag att

- utreda frågorna om skilda valdagar och vårval,
- överväga om de tre största valkretsarna bör minskas,
- se över partibegreppet i 3 kap. 7 § regeringsformen,
- överväga vilken giltighet valesedlar som saknar partibeteckning skall ha, och
- föreslå hur skyddet för miljön samt funktionshindrades och andra utsatta grupper delaktighet och jämlikhet i samhället skall regleras i 1 kap. 2 § regeringsformen.

Regeringen tar i detta ärende upp de frågor som behandlas i de två ovan nämnda betänkandena Personval 1998. En utvärdering av personvalsreformen (SOU 1999:136) och Teknik och administration i valförfarandet (SOU 2000:125) och som inte är föremål för utredning av 1999 års författningsutredning. Frågan om röstning via Internet behandlas dock inte i detta sammanhang utan bereds vidare inom Regeringskansliet. Detsamma gäller frågorna om Valmyndighetens roll och om finansiering av personvalskampanjer.

4 Röstning inom landet

4.1 Bakgrund

Röstning kan ske både inom och utom landet. I första hand sker det i vallokal på valdagen. Andra alternativ är röstning på postkontor och vid särskilt röstmottagningsställe. Röstning kan också ske genom bud eller lantbrevbärare. Röstning hos svenska utlandsmyndigheter är det vanligaste sättet att anordna röstning för väljare som vistas utomlands. Ett annat sätt att rösta utomlands är att brevrösta. Brevröstning kan ske från Tyskland och Schweiz samt från svenskt fartyg i utrikes trafik. Röstning i utlandet behandlas i avsnitt 5.

Röstning kan anordnas i följande röstningslokaler inom landet:

- vallokaler,
- Posten AB:s postkontor, och

– särskilda röstmottagningsställen.

Särskilda röstmottagningsställen kan anordnas vid sjukhus, ålderdomshem, kriminalvårdsanstalter eller liknande vårdinrättningar eller vårdanstalter (s.k. institutionsröstning). Särskilda ställen för röstmottagning kan också anordnas på annan plats utanför vallokal eller vårdinrättning och vårdanstalt. Ett sådant mottagningsställe kan vara ambulerande i den meningen att det kan befinna sig på olika platser vid olika tidpunkter (s.k. ambulerande röstmottagning).

I vallokalerna skall det vara möjligt att rösta på valdagen mellan klockan 8 och 20. Om väljarna i distriktet ändå får tillräckligt bra möjligheter att rösta, får denna tid begränsas.

På de postkontor där röstmottagning anordnas skall det vid ordinarie val till riksdagen och till landstings- och kommunfullmäktige samt vid val till Europaparlamentet vara möjligt att rösta från och med den artonde dagen före valdagen till och med valdagen. Vid andra val skall det vara möjligt att rösta på dessa postkontor från och med den tionde dagen före valdagen till och med valdagen.

På ett postkontor där röstmottagning anordnas före valdagen skall det vara möjligt att rösta under hela den tid då postkontoret är öppet för allmänheten. Denna tid får begränsas. Det skall dock alltid vara möjligt att rösta under minst en timme varje dag då ett sådant postkontor är öppet för allmänheten.

På valdagen skall de postkontor där röstmottagning anordnas vara öppna för röstning under minst en timme före klockan 11 och minst en timme efter klockan 15.

Institutionsröstning kan ske från och med den sjunde dagen före valdagen till och med valdagen.

Röstning vid ett ambulerande röstmottagningsställe kan ske bara på valdagen. Ett sådant röstmottagningsställe skall vara öppet för röstning under minst två timmar. Mottagningsstället bör vara öppet minst en timme före klockan 11 och minst en timme efter klockan 15.

Kommunen ansvarar för att det i kommunen finns lämpliga lokaler som kan användas som vallokaler för röstningen på valdagen. Grundtanken i vallagen är att det skall finnas en vallokal i varje valdistrikt i kommunen. Länsstyrelsen beslutar om kommunens indelning i valdistrikt, som regel på förslag av fullmäktige i kommunen och i särskilda fall efter samråd med valnämnden.

Den centrala valmyndigheten har det övergripande ansvaret för när röstning får pågå i en vallokal. Huvudregeln är att en vallokal skall hållas öppen för röstning mellan klockan 8 och 20. Den centrala valmyndigheten får bestämma att vallokalen i ett visst valdistrikt skall vara öppen för röstning under kortare tid, om väljarna i distriktet ändå får tillräckligt bra möjligheter att rösta.

Valnämnden utser dem som skall vara valförrättare i varje valdistrikt.

Den centrala valmyndigheten bestämmer efter samråd med Posten AB på vilka postkontor röstmottagning skall anordnas.

Posten AB utser dem som skall vara röstmottagare på postkontor.

Den centrala valmyndigheten har det centrala ansvaret för institutionsröstningen och den ambulerande röstmottagningen. Myndigheten bestämmer i vilken utsträckning det skall inrättas särskilda röstmottagningsställen vid institutioner och som ambulerande röstmottagning.

Den centrala valmyndigheten får delegera rätten att besluta om att inrätta särskild röstmottagning på institutioner och som ambulerande röstmottagning till någon annan.

Den centrala valmyndigheten bestämmer vem som skall ha hand om den särskilda röstmottagningen. Det kan vara valnämnden, Posten AB eller någon annan. Den särskilda röstmottagningen svarar i stort mot vad som gäller vid poströstning.

Den centrala valmyndigheten utser röstmottagarna på de särskilda röstmottagningsställena. Myndigheten får uppdra åt valnämnden eller någon annan att utse röstmottagare.

Om en väljare vistas utomlands eller av någon annan anledning inte kan rösta på valdagen i sin vallokal får han eller hon rösta på postkontor. Antalet poströster har sedan poströstningen infördes successivt ökat. Omkring en tredjedel av samtliga röster avlämnas numera på posten.

Institutionsröstning har av tradition genomförts under söndagen före valdagen på tillfälliga postkontor som inrättas vid olika vårdinrättningar eller vårdanstalter, som t.ex. sjukvårdsinrättningar, ålderdomshem, servicehus, kriminalvårdsanstalter, häkten och hem för vård eller boende. Numera anordnas sådan röstning också på valdagen och den kan anordnas inte bara av Posten AB utan av annan, t.ex. kommunens valnämnd. Vid det senaste valet anordnade ett tjugotal valnämnder sådan röstning.

Sedan Postverket ombildades till Posten AB den 1 mars 1994 har den centrala valmyndigheten blivit central valmyndighet också för förtidsröstningen inom landet, dvs. för såväl poströstningen som institutionsröstningen. Detta ansvar låg tidigare helt hos Postverket. Det är också bakgrunden till att den centrala valmyndigheten inte längre är hänvisad till att enbart använda sig av Posten AB när det gäller annan röstmottagning – t.ex. vid institutionsröstningen – än den som sker i Posten AB:s ordinarie lokaler (prop. 1996/97:70 s. 145).

De närmare villkoren för utförandet av poströstningen regleras genom avtal mellan den centrala valmyndigheten och Posten AB.

Posten AB genomgår för närvarande en omfattande omorganisation. Förändringarna görs för att klara statens lönsamhetsmål, kundernas efterfrågan och den växande konkurrensen. I framtiden kommer Posten AB att ha ett nät för kassatjänster (den grundläggande kassaservicen) och ett nät för brev- och pakettjänster. Till viss del kommer dessa att sammanfalla. Näten kommer att ha följande utformning.

- Ca 375 postcenter, varav 190 ingår i verksamhetsområdet kassaservice (nuvarande postkontor). Dessa är framför allt avsedda för service åt företag och kommer därför att finnas i företagstäta områden. Bemanning kommer att ske med Posten AB:s egen personal.

- Ca 1 800 serviceställen hos partners för brev- och pakettjänster. Bemanning kommer att ske med respektive partners personal.

- Ca 1 000 serviceställen hos partners för enklare brevtjänster. Bemanning kommer även här att ske med respektive partners personal.

- Ca 1 350 serviceställen för kassatjänster. Härav kommer ca 500 att vara s.k. Post i Butik och resten att finnas i nuvarande postkontor. Postkontoren kommer att vara bemannade med Posten AB:s egen personal. Det kommer att finnas minst ett postkontor i varje kommun.

Förändringen till den nya nätstrukturen kommer att ske successivt under ett par års tid med början hösten 2001.

Kassanätet syftar till att fullgöra uppdraget att tillhandahålla den grundläggande kassaservicen. Detta nät kommer att finnas kvar så länge det finns någon efterfrågan på tjänsterna. Efterfrågan minskar dock i snabb takt. Nätet, och antalet anställda inom det, kommer därför att behöva anpassas successivt. Också servicenätet i övrigt kommer att vara flexibelt och förändras i takt med efterfrågan på tjänsterna.

4.2 Överväganden

4.2.1 Poströstningen behålls

Regeringens bedömning: Poströstningen bör behållas som huvudregel för röstning som inte sker i vallokal.

Kommunerna bör även i fortsättningen kunna svara för institutionsröstningen.

Utredningens förslag: Det övergripande ansvaret för att det finns platser i kommunen där väljarna kan lämna sina röster före och på valdagen skall samlas hos kommunerna. Dessa skall vidare svara för institutionsröstningen. Valnämnden skall ges möjlighet att finna flexibla lösningar där röstning på postkontor kan ses som ett komplement till annan röstning. Särskild röstmottagning skall kunna anordnas på kommunkontor och andra ställen.

Remissinstanserna: Så gott som alla remissinstanser är positiva till utredningens förslag. *Norbergs kommun* är dock kritisk till att allt fler uppgifter förs över till kommunerna. *Falkenbergs kommun* anser att valen är en nationell angelägenhet och att det därför är beklagligt att staten nu söker avhända sig en så stor del av ansvaret för valen. Enligt *Tranemo kommun* är det nuvarande systemet väl inarbetat och fungerar mycket bra. *Posten AB* anser det vara en fördel att det lokala ansvaret samlas hos kommunen. Bolaget bistår gärna i valen om det finns praktiska möjligheter till det.

Skälen för regeringens bedömning: Utgångspunkten för valförfarandet är att varje väljare skall kunna rösta i vallokal inom rimligt avstånd från sin bostad. Det är kommunernas ansvar att detta kan ske.

Röstning på postkontor är ett sedan lång tid väl inarbetat sätt att rösta för de väljare som inte röstar i sin vallokal. Ansvaret för detta åvilar den centrala valmyndigheten, som bestämmer på vilka av Posten AB:s postkontor poströstning skall anordnas.

Omkring 1/3 av all röstning sker på postkontor. Poströstningen har således en central plats i det svenska valsystemet. Att, som utredningen föreslagit, ändra på denna ordning skulle kunna medföra negativa effekter hos väljarna, med ett minskat valdeltagande som följd. Riskerna är särskilt stora om en sådan förändring genomförs alltför nära inpå ett val. Detta måste undvikas.

Regeringen delar uppfattningen att den förändringsprocess som Posten AB för närvarande genomgår medför att förutsättningarna för poströstningen måste ses över. Men till skillnad från utredningen, som föreslagit att poströstningens roll i valsystemet tonas ned kraftigt, anser regeringen att motsatt väg måste väljas. Bestämmelserna i 11 kap. vallagen om röst-

ning på postkontor skall därför behållas. För att säkerställa att det i varje kommun finns postkontor att tillgå för poströstningen i den utsträckning som följer av vallagen, är det vidare nödvändigt att Posten AB:s ansvar i detta avseende på olika sätt tydliggörs. Detta sker dels genom en hänvisning i den nyligen föreslagna lagen om grundläggande kassaservice (prop. 2001/02:34), dels genom att regeringen avser att ändra bolagsordningen för Posten AB så att ansvaret för medverkan vid poströstningen anges som en av bolagets verksamheter. Den centrala valmyndigheten har, liksom hittills, det övergripande ansvaret för poströstningen genomförs på ett ändamålsenligt sätt.

På uppdrag av den centrala valmyndigheten svarar i dag Posten AB för särskild röstmottagning vid sjukhus, ålderdomshem, kriminalvårdsanstalter eller liknande vårdinrättningar eller vårdanstalter. I den mån bolaget inte kan åta sig den uppgiften i framtiden kan den centrala valmyndigheten anlita kommunerna för detta ändamål. Så sker redan i dag i ett tjugotal kommuner. När det gäller statliga institutioner, t.ex. kriminalvårdsanstalter, kan denna uppgift i stället utföras av institutionerna själva med egen personal.

Regeringen avser att på lämpligt sätt låta följa upp och utvärdera 2002 års val med avseende på bl.a. genomförandet av förtidsröstningen.

4.2.2 Häktade och anhållna, m.m.

Regeringens förslag: Den som är intagen i häkte skall ha en generell rätt att rösta genom bud. Detsamma skall gälla för den som är intagen i en kriminalvårdsanstalt och som av säkerhetsskäl inte kan rösta i samma röstningslokal som övriga intagna.

Kravet på varaktighet i relationen vårdgivare–vårdtagare när det gäller bud som yrkesmässigt eller på ett därmed likartat sätt ger väljaren vård skall tas bort.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Av de remissinstanser som har kommenterat frågan anser *Kriminalvårdsstyrelsen* att även personer som inte är anhållna eller häktade utan som av andra skäl har införts i häkte i nära anslutning till valdagen och som vistas där omedelbart före eller under valdagen bör omfattas av möjligheten att budrösta. Detta bör även gälla intagna i kriminalvårdsanstalt som av säkerhetsskäl inte kan eller bör rösta i samma lokal som andra intagna på anstalten. Enligt *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* kan det ifrågasättas om kravet på varaktighet i 14 kap. 3 § vallagen är uppfyllt när det gäller häktades och anhållnas möjligheter att budrösta (jfr SOU 2000:125 s. 213). Detsamma kan sägas beträffande väljare som under en kortare tid vistas på sjukhus eller andra vårdinrättningar. Det kan enligt länsstyrelsen därför övervägas om inte varaktighetskravet bör tas bort när det gäller personer som yrkesmässigt ger vård.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 13 § lagen (1976:371) om behandling av häktade och anhållna m.fl. kan den som är häktad eller anhållen medges att besöka en närstående som är svårt sjuk, närvara vid en närståendes begravning eller i annat fall, då det finns synnerliga skäl, lämna förvaringslokalen för viss kortare tid.

Enligt 14 kap. 2 § vallagen får väljare som är sjuka, funktionshindrade eller gamla och därför inte personligen kan komma till sin vallokal eller någon annan röstningslokal lämna sin valsedel genom bud. Av samma kapitel 3 § framgår bl.a. att den får vara bud som yrkesmässigt eller på ett därmed likartat sätt ger väljaren vård av mera varaktigt slag.

Nu redovisade regler innebär att häktade och anhållna som frihetsberövats i nära anslutning till valdagen kan gå miste om sin rätt att rösta. Enligt vallagens bestämmelser får man nämligen rösta genom bud endast om man är sjuk, funktionshindrad eller gammal. Om det inte föreligger någon sådan situation och om det inte finns någon möjlighet för den häktade eller anhållne att utöva sin rösträtt på något annat sätt, t.ex. genom poströstning i häktet, är den intagne utesluten från möjligheten att rösta (se Justitiekanslerns beslut den 28 september 1999, dnr 1409-99-40).

Det är enligt regeringens mening inte acceptabelt att personer som är anhållna eller häktade är berövade möjligheten att delta i valen. Motsvarande gäller för de personkategorier som Kriminalvårdsstyrelsen har pekat på i sitt yttrande, dvs. personer som i nära anslutning till valdagen har införts i häkte av någon annan orsak än att de är häktade eller anhållna – t.ex. i samband med en omplacering – och som vistas i häkte omedelbart före eller under valdagen samt intagna i kriminalvårdsanstalt som av säkerhetsskäl inte kan rösta i samma lokal som andra intagna på anstalten. I samtliga dessa fall bör möjligheten till budröstning vara öppen.

Regeringen kan ansluta sig till den synpunkt som förts fram av Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Kravet på en viss varaktighet i relationen vårdgivare–vårdtagare i 14 kap. 3 § vallagen synes således kunna undvaras när det gäller bud som yrkesmässigt eller på ett därmed likartat sätt ger väljaren vård.

4.2.3 Fysiskt funktionshindrade

Regeringens förslag: Om kommunen avser att som vallokal använda en lokal som inte är tillgänglig för fysiskt funktionshindrade, skall kommunen först samråda med länsstyrelsen. Kommunen skall ange varför den gjort bedömningen att någon annan lokal inte kan användas i stället.

Om det är omöjligt att använda någon lämpligare lokal, skall den som på grund av funktionshinder inte kan avge sin röst i vallokalen i stället kunna göra det i anslutning till denna.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet av de remissinstanser som har uttalat sig i denna fråga tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* anser att det av säkerhetsskäl bör preciseras hur röstmottagningen skall ske när det gäller funktionshindrade som röstar i anslutning till vallokalen. Enligt *Handikappombudsmannen* bör det av vallagen klart framgå att som vallokal i första hand bör väljas en lokal som är tillgänglig för personer med funktionshinder; utredningens förslag om röstning utanför vallokalen är otillfredsställande, eftersom det fokuserar på den enskildes funktionshinder som hinder för att utöva sina demokratiska rättigheter i stället för att utgå från

att den valda särlösningen beror på otillgängliga lokaler. *Hjälpmedelstinstitutet* anser att kommunerna bör ges ett ökat och tydligare ansvar för att de lokaler som används som vallokaler också är tillgängliga för personer med funktionshinder. *Norbergs kommun* är tveksam till förslaget. *Riksförbundet Hem och Samhälle* anser att kommunerna vid val av vallokal skall beakta att den skall vara tillgänglig för personer med någon form av funktionshinder.

Skälen för regeringens förslag: Röstning i den egna vallokalen i valdistriktet på valdagen är enligt vallagens bestämmelser om röstning det primära alternativet för varje väljare. Frågan om kravet på tillgänglighet har i första hand berört sådana aspekter som väljarnas geografiska närhet till sin vallokal och möjligheten att vidta åtgärder för de väljare som har lång väg till vallokalen.

Väljare som på grund av fysiskt funktionshinder inte kan göra i ordning eller lämna sin röst på föreskrivet sätt får anlita någon som hjälper till vid röstningen. Bestämmelser om funktionshinderades möjligheter att få hjälp vid röstningen regleras i 9 kap. 2 § andra stycket vallagen.

Bestämmelser om vallokaler finns 9 kap. 4 § vallagen. Enligt dessa bestämmelser skall kommunen se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som vallokaler. Vid denna bedömning skall bl.a. beaktas om lokalen i fråga är tillgänglig för den som har funktionshinder.

Om det inte är möjligt för en person att rösta i den egna vallokalen är denne i dag hänvisad till att utöva sin rösträtt genom poströstning – i den mån postlokalen uppfyller kraven på tillgänglighet – eller budröstning. Detta kan upplevas som diskriminerande.

I dag förläggs vallokaler i stor utsträckning till skolbyggnader. Av olika skäl går det inte alltid att ha röstningslokalen i markplan. Skolbyggnaderna är inte alltid anpassade till väljarnas behov av tillgänglighet. Flera valnämnder har framhållit att det är otillfredsställande att behöva hänvisa rörelsehindrade väljare till att budrösta eller poströsta på det postkontor som är öppet på valdagen. Enligt utredningen har närmare hälften av vallokalerna allvarliga brister i detta avseende.

Utredningen diskuterade två olika alternativa lösningar för att komma till rätta med problemet.

Enligt den första modellen skall det uttryckligen anges i vallagen att kommunen vid val av vallokal måste beakta att lokalen skall vara tillgänglig för personer som har någon form av funktionshinder.

Det andra alternativet innebär att det skall vara tillåtet för valförrättarna att ta emot röster utanför vallokalen. En sådan ordning tillämpas i bl.a. Danmark.

Regeringen anser att det redan i uttrycket ”lämpliga lokaler” i 9 kap. 4 § vallagen får anses ligga ett uttalat krav på att som vallokal i första hand bör väljas en lokal som är tillgänglig för personer med funktionshinder. Detta krav har emellertid hittills inte alltid kunnat tillgodoses. För att stödja kommunerna i deras ansträngningar på denna punkt bör det enligt regeringens mening föreskrivas i vallagen att en kommun som avser att som vallokal använda en lokal som inte är tillgänglig för fysiskt funktionshinderade, först skall samråda med länsstyrelsen om saken. Kommunen skall därvid ange varför den gjort bedömningen att någon annan lokal inte kan användas i stället.

Först sedan samrådet har avslutats, får kommunen besluta i saken. Om det då skulle visa sig att det inte finns något annat realistiskt alternativ, är det oundvikligt att kommunen måste välja att använda den aktuella lokalen. Detta bör dock inte innebära att en väljare skall avvisas och därmed förvägras att rösta på grund av att han eller hon har ett funktionshinder som gör det omöjligt att komma in i lokalen. Regeringen anser därför att den som av nu nämnda skäl inte kan avge sin röst i vallokalen i stället skall kunna göra det omedelbart utanför vallokalen till någon av valförrättarna om det kan ske under betryggande former så att valhemligheten bevaras.

De närmare förhållanden under vilka denna form av röstmottagning kommer att ske torde variera med hänsyn till situationen i varje enskilt fall. Det är därför knappast möjligt att ställa upp några generella regler för hur röstmottagningen exakt skall gå till. Det kan förväntas att den centrala valmyndigheten vid 2002 års allmänna val särskilt följer hur denna nya form av röstmottagning tillämpas i kommunerna och att myndigheten tar de initiativ till t.ex. regelförändringar som granskningen kan motivera.

5 Utlandsröstning

5.1 Bakgrund

Det vanligaste sättet att anordna röstning för väljare som vistas utomlands är röstning hos svenska utlandsmyndigheter. Röstningen kan också ske genom bud. Ett annat sätt att rösta för den som befinner sig utomlands är att brevrösta. Brevröstning kan ske från Tyskland och Schweiz samt från svenskt fartyg i utrikes fart. I 13 kap. vallagen finns bestämmelser om röstning hos utlandsmyndighet. I lagen (1997:159) om brevröstning i vissa fall (brevröstningslagen) finns bestämmelser om brevröstning.

Vid ordinarie val till riksdagen och till landstings- och kommunfullmäktige samt val till Europaparlamentet börjar röstmottagningen hos en utlandsmyndighet tidigast tjugofyra dagar före valdagen. Vid andra val börjar röstmottagningen tidigast tjugo dagar före valdagen. Röstmottagningen pågår så länge att de valkuvert som myndigheten har tagit emot kan vara hos den centrala valmyndigheten senast klockan 12 dagen före valdagen.

Vid ordinarie val eller omval till riksdagen, ordinarie val till landstings- och kommunfullmäktige, val till Europaparlamentet och vid en folkomröstning får brevröstning från Tyskland eller Schweiz ske tidigast 24 dagar före valdagen och senast dagen före valdagen. Vid dessa val får brevröstning från ett fartyg ske tidigast 55 dagar före valdagen och senast dagen före valdagen.

En brevröst skall skickas med post i så god tid att den kan beräknas vara hos den centrala valmyndigheten till handa senast dagen efter valdagen.

Den centrala valmyndigheten bestämmer efter samråd med Utrikesdepartementet hos vilka svenska utlandsmyndigheter som röstmottagning skall anordnas.

Utlandsmyndighetens chef bestämmer när och var röstmottagningen skall anordnas. Röstmottagare är utlandsmyndighetens chef, eller den person som han eller hon utser.

Den centrala valmyndigheten ansvarar för att de väljare som befinner sig i Schweiz eller Tyskland skall kunna brevrösta. Myndigheten skickar brevröstningsmaterial – kuvert och partimarkerade valsedlar för vart och ett av de partier som ha rätt till gratisutläggning av valsedlar – till de väljare som i röstlängden har adress i Schweiz eller Tyskland. Den som tillfälligt vistas i något av dessa länder kan beställa motsvarande brevröstningsmaterial från den centrala valmyndigheten eller från något av röstmottagningsställena i dessa länder.

5.2 Överväganden

5.2.1 Brevröstning

Regeringens bedömning: Brevröstningen skall inte utvidgas.

Regeringens förslag: Rutinerna för brevröstning bör göras mer ändamålsenliga.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att brevröstningen görs generell för utlandsröstningen.

Rådets förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Riksskatteverket* anser att de praktiska konsekvenserna av en utvidgad brevröstning bör belysas ytterligare. Det kommer enligt myndigheten inte att vara möjligt att distribuera material till och ge service åt alla 80 000 utlandssvenskar på samma sätt som till de ca 2 000 personer som hittills haft möjlighet att brevrösta. Enligt *Länsstyrelsen i Uppsala län* leder den nuvarande brevröstningen till en hög andel underkända röster. Enligt *Stockholms kommun* bör en utvidgad brevröstning utredas närmare innan den genomförs. Brevröstningen är nämligen en dålig röstningsform genom att den är komplicerad och innebär ett potentiellt hot mot valhemligheten. *Malmö kommun* är av uppfattningen att det inte har framförts några övertygande skäl för att utvidga brevröstningen. *Sjöbefälsförbundet* framhåller att många av förbundets medlemmar riskerar att utestängas från möjligheten att rösta, eftersom brevröstning gäller endast svenskflaggade fartyg.

Skälen för regeringens bedömning och förslag: Som utredningen har framhållit finns det vissa skäl som talar för att brevröstningen skulle kunna utvidgas. Samtidigt måste beaktas att brevröstningen har påtagliga nackdelar. Dessa har också påpekats av flera remissinstanser.

Vid den nuvarande vallagens tillkomst anförde regeringen följande (prop. 1996/97:70 s. 148):

En fråga är om utlandsröstningen bör underlättas genom att brevröstningen utvidgas till att omfatta all utlandsröstning. Mot en sådan utvidgning talar det faktum att brevröstning strider mot vårt valförfarandes grundläggande principer när det gäller möjligheten att garantera väljarens valhemlighet men också när det gäller valförfarandets tillförlitlighet och säkerhet. När det gäller tillförlitligheten kan brevröstningen ifrågasättas framför allt på grund av att en hög andel brevröster underkänns, och när det gäller säkerheten så måste man räkna med att en

generell möjlighet att brevrösta skulle innebära en ökad risk för att röster försvinner i postgången.

Enligt regeringens mening bör man inte göra något avsteg från det normala röstningsförfarandet för att kunna tillgodose ett relativt litet antal röstande utan att mycket starka skäl talar för det. Sådana skäl kan t.ex. vara att väljaren inte annars kan rösta eller att det medför mycket stora praktiska, ekonomiska eller administrativa resurser. Regeringen vill därför i princip inte ställa sig bakom en utvidgning av möjligheterna att brevrösta till länder där ordinär röstning är möjlig.

Regeringen finner inte att det finns anledning att nu göra någon annan bedömning. Brevröstningens omfattning bör därför inte ändras.

Rådet har föreslagit en justering av 7 och 9 §§ brevröstningslagen (SOU 1999:136 s. 152). Bakgrunden är att Riksskatteverket framfört att den bestämmelse i 7 § som stadgar att en brevröst får göras i ordning senast dagen före valdagen borde tas bort eftersom det inte finns någon garanti för att en brevröst som görs i ordning så sent hinner fram till den centrala valmyndigheten i tid och att bestämmelsen därför är vilseledande. Av 9 § samma lag framgår att brevrösterna skall postas i så god tid att de kan beräknas vara framme hos den centrala valmyndigheten senast dagen efter valdagen. Enligt Riksskatteverket borde bestämmelsen ändras så att det i stället anges att brevrösten skall postas i så god tid att den beräknas vara den centrala valmyndigheten till handa senast lördagen före valdagen.

Rådet ansåg för sin del att det är av vikt att väljarna har en möjlighet att avge sin röst så nära valdagen som möjligt. Samtidigt måste brevrösterna komma in i sådan tid att det blir möjligt att beakta dem. I samband med att brevröstningslagen kom till ändrades den tidigare föreskriften om när poströsterna senast borde avlämnas till postbefordran. Tidigare gällde att de skulle vara valnämnden tillhanda senast andra dagen efter valet. Den därefter gällande ordningen har medfört att brevröster inte har kunnat beaktas på grund av att de kommit till valnämnderna för sent. Detta förekom både i 1998 års val och i Europaparlamentsvalet år 1999. Rådet ansåg därför att det fanns skäl att ändra tidsfristen på det sätt som Riksskatteverket föreslagit. Regeringen ansluter sig till denna bedömning.

5.2.2 Tioårsgränsen för rösträtt

Regeringens bedömning: Den nuvarande tioårsgränsen för utlandssvenskarnas rösträtt bör behållas.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Föreningen för Svenskar i Världen* anser att tioårsgränsen bör kopplas till förnyelse av passet och att passmyndigheten bör åläggas att förse den centrala valmyndigheten med aktuella adressuppgifter. *Stockholms läns landsting* anser att utlandssvenskarnas möjligheter att rösta bör kunna ökas ytterligare i framtiden.

Skälen för regeringens bedömning: Den 1 juli 1997 infördes det nya röstlängdsregler för utlandssvenskar. Den särskilda röstlängden togs då bort. I stället skall utlandssvenskarna tas upp i samma röstlängd som övriga väljare, i de valdistrikt som de tillhörde när de utvandrade. Bestämmelserna om röstlängdsregler för utlandssvenskar finns i 7 kap. vallagen

och i övergångsbestämmelserna till vallagen. Utlandssvenskar tas automatiskt upp i röstlängd på grundval av de uppgifter som finns i folkbokföringen. Detta gäller i tio år efter utflyttningen. För dem som under denna period på nytt anmäler att de vill finnas i röstlängden börjar en ny tioårsperiod att löpa. Med en sådan anmälan jämföras också två andra handlingar, dels en skriftlig anmälan om adress från en utlandssvensk till en skattemyndighet, dels en avgiven röst från en utlandssvensk som inte tagits upp i en röstlängd men som i övrigt uppfyller kraven för rösträtt. Sker detta senare än 30 dagar före valdagen, dvs. efter kvalifikationsdagen, är personen i fråga inte berättigad att rösta i det aktuella valet men den avgivna rösten innebär att väljaren för de kommande tio åren kommer att tas upp i röstlängd.

Motivet till tioårsregeln är att uppgifterna i röstlängden skall kunna hållas aktuella så att inte den som avlidit eller den som förlorat sitt svenska medborgarskap står kvar i längden under lång tid (prop. 1996/97:70 s. 137 ff.).

Antalet röstberättigade utlandssvenskar uppgår till omkring 90 000 personer. För ca 50 000 av dem finns adressuppgifter. Omkring 5 000 av adresserna är inaktuella och utsänd information och röstkort kommer i retur.

När det nya röstlängdssystemet för utlandssvenskar infördes framhöll regeringen, med hänvisning till att avsikten var att så många utlandssvenskar som möjligt skall kunna rösta, att det är angeläget att reglerna utformas på ett sådant sätt att rättsförluster för denna grupp av väljare undviks. Det bedömdes inte som möjligt att kunna nå alla väljare med information om de nya reglerna. Det ansågs därför angeläget att de nya reglerna fick en utformning som fångade upp så många som möjligt av dessa väljare (a. prop. s. 139).

I dag går det på sin höjd att nå hälften av dem som nu riskerar att inte tas med i röstlängd med direktadresserad information om vad de behöver göra om de vill finnas kvar i röstlängden och därmed behålla sin rösträtt.

Med hänsyn till vad som nu sagts skulle det kunna övervägas att ta bort tioårsgränsen för utlandssvenskarnas rösträtt. En sådan åtgärd skulle ytterligare förbättra möjligheterna för utlandssvenskarna att utnyttja sin rösträtt i Sverige. Mot en sådan åtgärd talar att gallringsregeln motverkar att den som avlidit eller den som har förlorat sitt svenska medborgarskap står kvar i röstlängden under lång tid. Det finns med ett automatiserat system för röstlängder för utlandssvenskarna en viss risk för att röstning kan ske i den avlidnes ställe eller att den som har förlorat sin rösträtt ändå röstar. Även om gallringsregeln inte omedelbart förhindrar allt röstmissbruk, stoppar den dock definitivt allt missbruk när perioden löpt ut. Detta resonemang ligger också till grund för att gallringsregeln infördes för utlandssvenskarnas rösträtt (a. prop. s. 137 ff.).

Enligt regeringens mening fyller tioårsgränsen för utlandssvenskarnas rösträtt en praktisk funktion när det gäller att hindra missbruk av rösträtten. Den bör därför behållas.

6.1 Valdistriktens storlek, m.m.

Regeringens förslag: Det skall i vallagen uttryckligen anges att de valadministrativa myndigheterna skall se till att varje väljare ges en rimlig möjlighet att rösta på valdagen.

Ett valdistrikt skall normalt inte omfatta färre än 300 eller fler än 2 000 röstberättigade personer.

Kopplingen till Svenska kyrkans församlingar vid utformningen av valkretsar för val till kommunfullmäktige skall upphöra. I stället skall det av vallagen framgå att för varje fastighet samtliga röstberättigade skall hänföras till samma valdistrikt.

Länsstyrelsen skall kunna besluta om smärre ändringar i indelningen i valdistrikt även efter den 1 december året före valåret, om detta är påkallat med hänsyn till ändringar i fastighetsindelningen.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Den föreslagna högre gränsen för valdistriktens storlek bejakas av en majoritet av dem som har yttrat sig i frågan. Vissa instanser, bl.a. *Svenska Kommunförbundet*, uttrycker dock tveksamhet till större distrikt med hänvisning till bl.a. glesbygdens särskilda förhållanden och det ökade arbete detta skulle föra med sig för valförrättarna. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* anser att vallagen borde kompletteras med en bestämmelse som ger länsstyrelsen rätt att besluta om smärre ändringar i valdistriktsgränser även efter den 1 december året före valåret.

Skälen för regeringens förslag

Bör det införas en absolut övre gräns för valdistriktens storlek?

Genom lagen (1993:1403) om försöksverksamhet vid de allmänna valen år 1994 öppnades möjlighet att försöksvis låta valdistrikt omfatta fler än 1 800 röstberättigade. Motivet för att pröva större distrikt var att minska kommunernas kostnader för valens genomförande. Den tyngsta posten för kommunerna är arvoden till valförrättarna och hur många valförrättare som kommunerna måste anlita beror på antalet valdistrikt i kommunen (prop. 1993/94:21 s. 83). Samma möjlighet tillämpades också vid 1995 års val till Europaparlamentet. Genom vallagen har denna möjligt permanentats för samtliga val (prop. 1996/97:70 s. 182).

Inför valet till Europaparlamentet år 1999 utnyttjades denna möjlighet av ett flertal kommuner. I medierna fördes en debatt där det gjordes gällande att sammanläggningarna av valdistrikten kunde medföra sådana problem för väljarna att valdeltagandet kunde komma att påverkas negativt. Valdeltagandet vid 1999 års val till Europaparlamentet var också avsevärt lägre än vid 1995 års val. Detta har väckt frågan om det i fortsättningen skall vara möjligt att lägga ihop valdistrikt så att de omfattar fler än 1 800 röstberättigade personer, och i så fall, under vilka förutsättningar det skall kunna ske.

De farhågor som fanns om att de större valdistrikten vid 1999 års Europaparlamentsval medfört negativa effekter på valdeltagandet har inte kunnat beläggas av de utredningar som Riksskatteverket har gjort. Snarare tyder utredningarna på att man inte kan påvisa några sådana effekter ens inom de största valdistrikten, inte ens i glesbygd. Det är mot denna bakgrund i hög grad tveksamt om det är lämpligt att införa en absolut övre gräns för antalet personer med rösträtt i ett valdistrikt. I stället bör andra vägar prövas för att garantera ett högt valdeltagande.

Detta hänger samman med att det i grunden inte är antalet personer med rösträtt i valdistriktet utan befolkningsstrukturen som avgör hur lång väg väljarna kan få till vallokalen. På sina håll skulle redan ett valdistrikt om t.ex. 1 200 personer med rösträtt kunna ge upphov till geografiskt sett stora distrikt och därmed negativa effekter på valdeltagandet. I dessa fall måste andra möjligheter som står till buds enligt vallagen utnyttjas. Det bör i detta sammanhang framhållas att det saknas bestämmelser i vallagen om hur många röstningslokaler som skall finnas i ett distrikt. Det finns inte ens någon föreskrift om att det skall finnas minst en vallokal i varje distrikt som väljarna kan rösta i på valdagen. I städerna är det vanligt att både två och tre valdistrikt har sina vallokaler förlagda till samma byggnad och att väljarna ändå har gångavstånd till vallokalen (samlokalisering). I glesbygd är förhållandet det motsatta – geografiskt sett stora distrikt med få väljare.

Avsaknaden av närmare bestämmelser innebär att valadministrationen har möjligheter att agera flexibelt för att lösa frågan om en för väljarna rimlig servicenivå.

Regeringens slutsats av det nu sagda är att det även i fortsättningen skall vara möjligt att lägga samman valdistrikt så att de omfattar fler än 1 800 röstberättigade personer. Givetvis får detta inte innebära att väljarna får försämrade möjligheter att rösta. Det bör därför uttryckligen anges i vallagen att det åligger de valadministrativa myndigheterna – länsstyrelsen och kommunen – att svara för att alla röstberättigade i valdistriktet har en rimlig möjlighet att kunna rösta på valdagen. Detta är i och för sig inget nytt utan gäller underförstått redan i dag. Men med regeringens förslag här nedan om att distrikten bör kunna göras större än i dag, är det för balansen mellan å ena sidan valadministrationens krav på en effektiv röstsammanräkning och rapportering och å andra sidan en rimlig servicenivå för väljarna, lämpligt att en sådan bestämmelse tas in i vallagen.

Normalstorleken på ett valdistrikt

Vid 1998 års allmänna val fanns det 126 valdistrikt med färre än 300 och 108 valdistrikt med fler än 1 800 röstberättigade personer. Mer än hälften av valdistrikten, drygt 3 000, hade mellan 300 och 1 200 röstberättigade personer. Antalet distrikt med mellan 1 200 och 1 500 röstberättigade – vilket i vallagen anges som den normala distriktsstorleken – uppgick till knappt 2 000, dvs. färre än en tredjedel.

Det sätt på vilket indelningen i valdistrikt genomförs får betydelsefulla konsekvenser i skilda hänseenden. För att t.ex. röstsammanräkningen skall kunna genomföras snabbt och säkert är en med tanke på befolkningstalet väl avvägd indelning avgörande. Ett alltför stort antal röstbe-

rättigade i ett valdistrikt kan riskera att arbetet i vallokalen blir alltför betungande och att rapporteringen under valnatten fördröjs.

När det gäller frågan om en befolkningsmässigt lämplig storlek på ett valdistrikt med utgångspunkt i behovet att klara röstsammanräkningen och rapporteringen på valnatten, kan nämnas att det i en rapport (Valdemar) som lämnats av en arbetsgrupp med företrädare för valmyndigheter på såväl central som regional och lokal nivå anges att ett lämpligt antal röstberättigade i varje valdistrikt är omkring 2 000 personer. Detta ger enligt rapporten ett lämpligt antal röster att räkna. Rapporten utgår därvid från att tre val hålls samtidigt i distriktet och från nuvarande nivå på valdeltagandet.

Regeringen anser att detta är en rimlig utgångspunkt. Det innebär att de nuvarande riktlinjerna i vallagen för vad som skall anses vara ett normaldistrikt – 1 200 till 1 500 röstberättigade – bör höjas. För detta talar också att många valdistrikt i dag omfattar upp till 1 800 röstberättigade personer. Här ligger en möjlighet till besparing för kommunerna även om det i vissa fall kan innebära att extra funktionärer kan behöva sättas in i vallokalen eller att särskilda röstmottagningsställen inklusive ambulering röstmottagning kan behöva anordnas på valdagen.

De nu angivna talen skall ses som riktlinjer. Länsstyrelsen har visserligen formellt beslutanderätten när det gäller indelning i valdistrikt, men det är kommunen som lokalt svarar för planeringen och genomförandet av valen. Det skall således finnas utrymme för att av geografiska och andra skäl kunna göra avvikelser från riktlinjerna. Det handlar alltså inte om att ”tvångsvis” slå samman valdistrikt till större enheter. Den oro som vissa remissinstanser har uttryckt är enligt regeringens mening därför obefogad. Det får i praktiken betraktas som i vart fall osannolikt att länsstyrelsen skulle besluta om större valdistrikt än den berörda kommunen själv förordat.

Utredningen har gjort den bedömningen att en ökning av antalet röstberättigade i distriktet upp till 2 000 personer kan genomföras utan risk för att röstningen inte skulle kunna genomföras smidigt och störningsfritt i vallokalerna. Utredningen har påpekat att det redan i dag finns valdistrikt i den nu förordade storleken. Några problem när det gäller genomförandet av röstningen och rapporteringen av valresultatet har såvitt utredningen erfarit inte förekommit av detta skäl. Någon uttrycklig övre gräns för antalet röstberättigade har utredningen inte föreslagit. Utredningen har i stället föreslagit en regel enligt vilken det åligger de valadministrativa myndigheterna vid beslut om indelning i valdistrikt – kommunerna och länsstyrelserna – att se till att varje väljare i valdistriktet har en rimlig möjlighet att rösta på valdagen. Regeringen ansluter sig till utredningens uppfattning i denna del.

När det gäller den nedre gränsen på minst 300 röstberättigade i ett valdistrikt anser regeringen att denna med hänsyn till skyddet av valhemligheten bör behållas. Det bör dock som hittills vara möjligt att vid indelningen kunna gå under den gränsen om det finns särskilda skäl. I praktiken har dispensregeln hittills använts i de fall det inte går att ordna en fungerande röstning på annat sätt.

Enligt 2 kap. 7 § vallagen skall en valkrets för val till kommunfullmäktige utformas så att den kan få minst 15 kommunfullmäktige. Den bör ha en sammanhängande gränslinje. En församling skall lämnas odelad eller i vart fall inte delas i fler än två kretsar. Denna indelning har i vissa fall betydelse även för indelningen i valkretsar för val till landstingsfullmäktige (2 kap. 5 § vallagen). Vilka valkretsar som skall finnas vid val till riksdagen framgår av 2 kap. 2 § vallagen. För val till Europaparlamentet utgör hela landet en valkrets (2 kap. 1 § vallagen).

Av 4 kap. 2 § vallagen framgår att om en kommun har fler än en valkrets för val till kommunfullmäktige, skall varje sådan krets omfatta ett eller flera valdistrikt.

Svenska kyrkan bestämmer numera själv över sina församlingsgränser. Det finns redan i dag församlingar med andra gränser än fastighets- och kommungränser. Församlingsgränserna blir därför oanvändbara som administrativa gränser. Med anledning härav och med hänsyn till det föreslagna nya förfarandet för framställning av röstlängder (se avsnitt 7.2), bör kopplingen i 2 kap. 7 § vallagen till församlingar inom Svenska kyrkan utmönstras (jfr SOU 2000:17 s. 106 f.). Anknytningen bör i stället vara indelningen i fastigheter. Därigenom kan folkbokförda på en fastighet entydigt hänföras till ett valdistrikt samtidigt som t.ex. en gräns för ett valdistrikt på kartan skiljer av en obobodd del av en fastighet. Vidare kan en fastighet t.ex. ha en enklav inom en annan kommuns område. De boende i enklaven har rösträtt i den kommun som fastigheten tillhör och fastigheten bör därför tillhöra en och samma valkrets.

Valprövningsnämnden och Stockholms kommun anser att man när det gäller mycket stora fastigheter eller fastigheter med flera områden bör söka en lösning som medger att väljarna kan hänföras till det valdistrikt där de faktiskt bor. En fastighet kan nämligen ha stor geografisk omfattning och sträcka sig över en hel kommun eller ligga som spridda ”öar” inom ett stort område i kommunen. Valdistriktets vallokal kan då ligga i en helt annan del av kommunen än den där väljarna bor.

Regeringen vill med anledning härav framhålla att principen om att hålla ihop en fastighet ytterst beror på att de röstberättigade är folkbokförda på en fastighet och att man varken i register eller på karta kan utläsa inom vilket fastighetsområde (vid fastigheter i flera delar) en viss person bor. Skulle man ta hänsyn till fastigheter med flera områden skulle man först behöva plocka ut dessa och därefter undersöka om flera var bebyggda och om så är fallet slutligen utröna vilken väljare som bor var. När alla personer har en bostadsadress som återfinns hos Lantmäteriverket (det s.k. basadressregisterprojektet, som också utgör grund för lägenhetsregistret) blir det möjligt att finna en annan lösning där adressen med dess koppling till en byggnadskoordinat kan ge en finare valdistriktsindelning än i dag. Fastighetskopplingen blir då överflödiga.

Mot bakgrund av vad som nu sagts anser regeringen att samtliga röstberättigade på en fastighet måste hänföras till samma valdistrikt.

Enligt 4 kap. 4 § vallagen skall länsstyrelsens beslut om indelning i valdistrikt meddelas senast den 1 december året före det år då beslutet skall tillämpas för första gången. I 5 § föreskrivs att regeringen eller den myndighet som beslutar om ändring i landets indelning i landsting eller kommuner får, om det behövs, bestämma att beslut om indelning i valdistrikt får meddelas senare än som sägs i 4 §. Att länsstyrelsen i vissa fall får besluta om ändring i rikets indelning i kommuner följer av 1 kap. 3 § lagen (1979:411) om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har anfört att det i vissa fall, bl.a. när fastigheter nybildas, slås samman eller ändras genom avstyckning, sammanläggning eller fastighetsreglering, kan vara påkallat att till följd av ändringar i fastighetsindelningen även efter den 1 december året före valåret kunna besluta om smärre ändringar också i indelningen i valdistrikt. Bestämmelsen i 4 kap. 5 § vallagen tar inte sikte på sådana situationer. Regeringen delar länsstyrelsens uppfattning att det bör införas en formell möjlighet till ändringar även i dessa fall och föreslår att det tas in en bestämmelse om detta i 4 kap. 4 § vallagen.

6.2 Samråd i indelningsfrågor

Regeringens förslag: Alla beslut om indelning av en kommun i valdistrikt skall normalt föregås av ett ställningstagande av kommunfullmäktige.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Av de remissinstanser som har uttalat sig i denna fråga är det endast en, *Karlshamns kommun*, som motsätter sig förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt den huvudregel som gäller i dag beslutar länsstyrelsen om kommunens indelning i valdistrikt på förslag av fullmäktige i kommunen. Det åligger också kommunen att se över indelningen inför varje riksdagsval. Länsstyrelsen får också, om det behövs, självant besluta om indelningen i valdistrikt. Innan länsstyrelsen fattar ett sådant beslut, skall fullmäktige i kommunen få tillfälle att yttra sig. För det fall det är fråga om att besluta om valdistrikt som omfattar fler än 1 800 personer skall länsstyrelsen först samråda med valnämnden.

Möjligheten att besluta om valdistrikt med fler än 1 800 röstberättigade personer tillämpades försöksvis vid 1994 års allmänna val (SFS 1993:1403), varvid dock beslutanderätten tillkom Riksskatteverket i egenskap av central valmyndighet. I förarbetena till försökslagen framhålls särskilt vikten av att de valadministrativa myndigheter som berörs ställer sig positiva till försöket (prop. 1993/94:21 s. 83). I försökslagen föreskrevs därför att Riksskatteverket före ett sådant beslut skulle samråda med länsstyrelsen och valnämnden.

Den nu beskrivna sÄrlösningen för vissa indelningsbeslut kan framstå som motiverad i en försöksverksamhet, särskilt mot bakgrund av att indelningsbesluten fattas av central valmyndighet utan närmare kännedom

om de lokala förhållandena. När försöksverksamheten väl permanentats och indelningsbesluten förts ned till den myndighet som i vanliga fall beslutar om valdistriktsindelningen, finns det enligt regeringens bedömning inte längre några bärande skäl för en beslutsordning med samråd med valnämnden. I tillämpningen har detta inneburit att vissa indelningsbeslut har fattats av länsstyrelsen på förslag av valnämnden utan att fullmäktige i kommunen har tagit ställning till frågan. Regeringen anser därför att bestämmelsen om samråd med valnämnden bör upphävas. Härigenom kommer alla beslut om indelning i valdistrikt att fattas med beaktande av fullmäktiges ställningstagande. Anser sig fullmäktige inför sitt ställningstagande i frågan behöva särskild sakkunskap, kan fullmäktige på vanligt sätt få den av sin egen valnämnd.

7 Framställning av röstlängdsstatistik, röstlängder och röstkort, m.m.

7.1 Framställning av röstlängdsstatistik, m.m.

Regeringens bedömning: En särskild statistiklängd motsvarande en röstlängd bör upprättas den 1 mars året före valåret och för detta ändamål användas fram till den 1 mars valåret.

Regeringens förslag: Tidpunkten för beräkningen av antalet röstberättigade i en kommun för indelningen i valkretsar skall tidigareläggas till den 1 mars året före valåret.

Tidpunkten för beräkningen av antalet personer som har rösträtt i hela landet, i landstinget och i kommunen skall senareläggas till den 1 mars det år då val hålls. Detsamma skall gälla tidpunkten för beräkningen av antalet fria valsedlar.

Utredningens bedömning och förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Lantmäteriverket* anser att det är viktigt att rutiner för uppdatering av valkretsindelning och röstlängder skapas också för fastighetsförändringar som inträffar under valförberedelserna.

Skälen för regeringens bedömning och förslag

Behovet av samordning

På skilda ställen i vallagen finns bestämmelser om framställning av röstlängdsstatistik. Valkretsindelningen i en kommun skall grundas på antalet röstberättigade i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet den 1 juli det år beslut om valkretsindelning fattas. Fördelningen av de fasta valkretsmandaten i olika val skall grundas på antalet röstberättigade i folkbokföringsdatabasen den 1 november året före valåret. Detsamma gäller beräkningen av antalet fria valsedlar. Tidpunkterna för uttag av statistik är kvar från det tidigare mantalskrivningsförfarandet och anpassade till skattecykeln. Vid varje tillfälle som statistik om antal

röstberättigade skall tas fram måste i stort sett de bearbetningar ske som görs vid framställning av röstlängdsregister för valet. Det innebär i princip att en röstlängd framställs.

Sedan förfarandet med en alltid gällande röstlängd ersattes med ett förfarande där röstlängden bara tas fram inför val, folkomröstning eller annan omröstning, gör man i stället ”röstlängder” fyra gånger inför varje val – två gånger för statistik, en gång därför att partierna har rätt till gratis avskrift av röstlängden inklusive väljarnas adressuppgifter och slutligen den egentliga röstlängden för valet.

Det vore enligt utredningen en fördel om statistik eller uppgifter om röstberättigade kunde samordnas vid de tillfällen som kräver röstlängdsstatistik m.m. Det är emellertid inte praktiskt möjligt att besluta om indelningen i valkretsar samma år som valåret. Det gör att statistik för detta måste tas fram året före valåret. Det skulle å andra sidan medföra att det blir mer än ett år gamla uppgifter som kommer att ligga till grund för fördelningen av fasta mandat samtidigt som man inte kommer ifrån att senare göra en ”röstlängd” för att ge partierna avskrifter. Det talar för att man – precis som i dag – måste ha en ordning med framställning av röstlängdsstatistik både året före valåret och valåret.

Utredningen har därför förordat en lösning med en stående statistiklängd som också kan användas vid upprättande av den egentliga röstlängden. Regeringen ansluter sig till utredningens bedömning. Detta innebär följande.

Den 1 mars året före valåret upprättas en statistiklängd som underlag för indelningen i valkretsar och valdistrikt. Med uttaget som underlag kan också göras en preliminär fördelning av de fasta mandaten i valkretsarna för samtliga val. Detta är en uppgift som är vägledande för partiernas nomineringar som börjar redan under hösten året före valåret. Uttaget kan också läggas till grund för beräkning av antalet fria valsedlar i varje område.

Den 1 mars valåret görs ett ”preliminärt röstlängdsregister” med den nya valdistrikts- och valkretsindelningen. Med hjälp av detta upprättas statistik för att slutligt bestämma antalet fasta mandat och antalet fria valsedlar. Med registret som underlag kan också de utdrag med väljaradresser som partierna har rätt till framställas.

Registret skall från och med den 1 mars valåret åjourföras veckovis med uppgifter från folkbokföringsdatabasen till och med kvalifikationsdagen. Det innebär att registret också kan användas för den preliminära valbarhetskontroll av kandidaterna som sker i samband med att partierna beställer valsedlar. Omkring tio dagar före kvalifikationsdagen hämtas ett nytt register med fastighetsbeteckningar kopplade till valdistrikt från Lantmäteriverket för att fånga upp de förändringar i fastighetsindelningen som har skett sedan den 1 mars året före valåret och valdistriktstillhörigheten prövas igen för dem som har rösträtt i valet. På kvalifikationsdagen erhålls en sista uppdatering från folkbokföringsdatabasen för att beakta de förändringar som skett under sista veckan före kvalifikationsdagen. Därefter upprättas röstlängden för valet. Röstlängdsuppgifterna låses men den veckovisa åjourföringen av personuppgifter fortsätter fram till valdagen för att kunna läggas till grund för den slutliga valbarhetskontrollen.

Fördelen med den nu beskrivna ordningen är att brister i de register som ligger till grund för röstlängden kan upptäckas och rättas i god tid före valet. Registret kan användas för valbarhetskontroller, till skillnad från i dag då kandidatuppgifterna skickas till folkbokföringsdatabasen för avstämning. Det innebär också att hela förfarandet sker i valadministrationens valdatasystem och inte i någon annan administrations system.

Framställning av statistik för valkretsindelning

Antalet personer som har rösträtt i en kommun skall beräknas på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen den 1 juli det år beslutet om valkretsindelning fattas. Antalet personer som har rösträtt i en kommun är avgörande för kommunens indelning i valkretsar (2 kap. 6 § vallagen). Beslut om ändrad indelning i valkretsar skall meddelas senast den 31 oktober året före det valår då den nya indelningen skall gälla första gången (2 kap. 10 § vallagen).

Enligt kommunerna infaller det nu gällande datumet för framtagning av statistikunderlag för sent för att beslut om indelning i valkretsar skall kunna fattas den 31 oktober före valåret. Statistikuppgifterna används också för att se över valdistriktsindelningen. Kommunen behöver helt enkelt längre tid för att hinna bereda ärendet inför fullmäktiges avgörande. Detta har medfört att kommunerna i stället har använt sig av statistik som kommunerna själva tar fram.

Regeringen anser att de synpunkter som kommunerna framfört om en tidigareläggning av detta datum bör tillgodoses, så att de kan följa vallagens föreskrifter.

Framställning av statistik för mandatberäkning

Hur många mandat varje valkrets skall ha för val till riksdagen, landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige beror på hur många personer det är som har rösträtt (3 kap. 2, 6 och 8 §§ vallagen). Beräkningen av antalet röstberättigade skall göras på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen den 1 november året före valåret. Beslut om mandatfördelningen skall fattas senast den 30 april det år då ordinarie val skall hållas, dvs. vart fjärde år (3 kap. 10 § vallagen).

Tidpunkten den 1 november härrör från tiden då denna dag var mantalsskrivningsdatum. Den saknar numera relevans för valet. Eftersom beslut om fördelningen av de fasta mandaten mellan valkretsarna får ske senast den 30 april, behöver underlaget inte tas fram förrän den 1 mars valåret. Regeringen föreslår därför att tidpunkten senareläggs till den 1 mars det år då val hålls.

Utredningen har påpekat att datumet av partierna möjligen kan upplevas som sent och att Riksskatteverket i egenskap av central valmyndighet redan i januari valåret har brukat fatta beslut om fördelningen av fasta mandat. Utredningen har dock konstaterat att om valmyndigheterna redan ett år innan kan ge en preliminär beräkning av fördelningen av mandaten, så har partierna ledning vid nomineringen på hösten innan valåret. När valsedelsbeställningarna görs i april har partierna fått de definitiva uppgifterna. Det ligger enligt utredningen en besparing i att kunna upp-

rätta ett register som hålls levande och som kan rättas i god tid. Regeringen delar utredningens uppfattning. Prop. 2001/02:53

Framställning av statistik för beräkning av antalet fria valsedlar

Vissa partier har enligt bestämmelserna i 6 kap. 8–10 §§ vallagen rätt till fria valsedlar av staten. Antalet fria valsedlar som partiet har rätt till beror utom annat på antalet personer som har rösträtt i valet. Vid tillämpningen av dessa bestämmelser beräknas enligt 6 kap. 11 § vallagen antalet personer som har rösträtt på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen den 1 november året före valåret. Av sådana samordningsskäl som regeringen anfört när det gäller övriga statistikuttag bör även denna tidpunkt knytas till den 1 mars. Regeringen föreslår därför att tidpunkten senareläggs till den 1 mars valåret.

7.2 Ansvar för framställningen av röstlängder och röstkort

Regeringens förslag: Ansvar för att upprätta röstlängder och röstkort flyttas från skattemyndigheterna till den centrala valmyndigheten.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De remissinstanser som har yttrat sig i denna fråga tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. *Riksskatteverket* anser att det bör regleras i vallagen att även Lantmäteriverkets fastighetsregister skall användas för framställning av röstlängder.

Skälen för regeringens förslag: Utgångspunkten för utformningen av röstlängdsförfarandet är att så många som möjligt av dem som på valdagen faktiskt uppfyller kraven för rösträtt också skall vara upptagna i röstlängden och därmed få delta i valet. Av olika skäl måste dock röstlängden bygga på förhållanden som avser viss tid före valdagen. Det behövs tid för att framställa röstlängden. Allmänheten måste också få tid att före valet granska uppgifterna i röstlängden. En strävan har varit att göra denna tid så kort som möjligt. Regleringen kring röstlängdsförfarandet finns i 7 kap. vallagen.

Kvalifikationsdagen för rösträtt är 30 dagar före valdagen vid ordinarie val till riksdagen samt till landstings- och kommunfullmäktige. Motsvarande gäller även vid extra val eller folkomröstningar som inte sker i samband med ordinarie val samt vid val till Europaparlamentet.

Enligt vallagen upprättar skattemyndigheten en röstlängd för varje valdistrikt. Det är uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet på kvalifikationsdagen som skall ligga till grund för uppgifterna i röstlängderna. Uppgifterna i folkbokföringsdatabasen ligger också till grund för beslut om vilken röstlängd de som har rösträtt skall finnas i. Databasen uppdateras dagligen. Bestämmelserna i folkbokföringslagen (1991:481) om rätt folkbokföringsort ligger således till grund för uppgifterna i röstlängden.

Enligt huvudregeln skall väljarna tas upp i röstlängden för det valdistrikt inom vilket de är folkbokförda på kvalifikationsdagen. De som då inte är folkbokförda i landet skall tas upp i röstlängden i det valdistrikt inom vilket de senast var folkbokförda. Saknas uppgift om folkbokföring men finns det en uppgift om i vilken kommun som de senast varit folkbokförda, bestämmer skattemyndigheten i vilken röstlängd i kommunen de skall tas upp.

Från folkbokföringsdatabasen kommer personuppgifter samt uppgifter om vilken fastighet personerna är folkbokförda på. Uppgift om vilka fastigheter som ligger inom ett valdistrikt framställs ur fastighetsregistret av Lantmäteriverket. Uppgifter om vallokaler m.m. hämtas från valdatasystemet.

Röstkort skall upprättas för var och en som är upptagen i röstlängden. Hålls flera val samtidigt upprättas ett gemensamt röstkort för alla valen. För väljare som inte har någon känd adress upprättas röstkort bara om de begär det. Röstkorten skickas ut så snart som möjligt, dock senast i så god tid att de kan beräknas vara väljare som är folkbokförda i landet till handa senast 18 dagar före valdagen. Eftersom uppgifterna i val- och folkomröstningsdatabasen hämtas från folkbokföringsdatabasen, finns det inte någon röstlängd att framställa röstkort mot före kvalifikationsdagen.

Av den redogörelse som utredningen har lämnat (SOU 2000:125 s. 121 ff.) framgår att det i praktiken är den centrala valmyndigheten som upprättar röstlängd och röstkort och inte skattemyndigheterna. Skattemyndigheterna har i dag inte någon del i detta arbete med undantag för rättelseförfarandet och utfärdandet av nya röstkort. Utredningen har därför föreslagit att ansvaret för att upprätta röstlängd och röstkort också formellt flyttas från skattemyndigheterna till den centrala valmyndigheten. Regeringen ansluter sig till detta förslag.

Som Riksskatteverket anfört bör det av vallagen framgå att även Lantmäteriverkets fastighetsregister skall användas för framställning av röstlängder. I 7 kap. 4 § vallagen bör därför hänvisas inte bara till lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet utan även till lagen (2000:224) om fastighetsregister. Fråga är om ett sådant registerändamål som avses i 2 § sistnämnda lag.

7.3 Registrering och redovisning av indelningen i valdistrikt

Regeringens förslag: Länsstyrelserna skall, med stöd av fastighetsregistret, föra register över indelningen i valdistrikt.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Länsstyrelsen i Skåne län* anser att om länsstyrelserna tar över registerföringen när det gäller valdistrikten, är det nödvändigt att de får direkt tillgång till de olika databassystem varifrån registeruppgifterna hämtas. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* anser att om länsstyrelsens arbete med registerföring av fastigheter skall fungera tillfredsställande, måste lantmäterimyndigheten fortlöpande underrätta

länsstyrelsen om fastighetsbildningsåtgärder som innebär att fastigheter nybildas, delas eller i övrigt undergår större förändringar. Regler om detta bör tas in i fastighetsbildningslagstiftningen eller vallagen.

Skälen för regeringens förslag: Utredningen har föreslagit att länsstyrelsen får i uppgift att föra register över indelningen i valdistrikt. Länsstyrelsen ansvarar i dag för att röstkortsuppgifterna i valdatabasen hålls aktuella med hjälp av uppgifter från i huvudsak kommunernas valnämnder och det kan därför inte anses vara någon främmande uppgift för länsstyrelserna att också svara för registerföringen av valdistriktsuppgifter. Det avgörande skälet för utredningens förslag var emellertid att det är länsstyrelsen som fattar besluten om indelningen i valdistrikt. För att röstlängdsförfarandet skall fungera med den snäva tidsram som gäller i dag krävs att valadministrationen snabbt och säkert kan hänföra varje röstberättigad person till det valdistrikt där han eller hon är bosatt. Detta kan enligt utredningens mening bäst uppnås om det är samma myndighet som beslutar om valdistriktsindelningen som också har ansvaret att föra register över indelningen. Den nuvarande redovisningen av valdistrikt i fastighetstaxeringsregistret behövs då inte längre för framställningen av röstlängder och röstkort. Om indelning dessutom förs med tillämpning av geografiskt informationssystem (GIS, ett system som med dator underlättar analys av geografiska data och har möjlighet till inmatning, lagring, bearbetning och presentation av sådana data) bör, enligt utredningen, också fel som uppstår till följd av felregistreringar försvinna. Det blir därmed naturligt att länsstyrelsen svarar för ett register som kan ligga till grund för bestämningen av varje fastighets valdistriktstillhörighet.

Regeringen ansluter sig till utredningens förslag. Det närmare tillvägagångssättet bör konkretiseras enligt följande. Länsstyrelsens register skall innehålla röstberättigade personer fördelade på valdistrikt. Till grund för registret ligger uppgifter ur folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet (personer kopplade till fastighet) kompletterade med geografiska lägesangivelser från Lantmäteriverket (fastighetsbeteckningar med valdistriktskod). Den digitala valdistriktsindelningen, som länsstyrelserna skall ansvara för, är grunden för kopplingen av varje fastighet till ett valdistrikt. Varje person kan därefter knyts till ett visst valdistrikt genom sin folkbokföringsfastighet.

Länsstyrelsen i Skåne län har anfört att det är nödvändigt att länsstyrelserna får direkt tillgång till de olika databassystem varifrån registeruppgifterna hämtas. Regeringen kan dock inte se att det finns något behov av detta. Någon koppling mellan fastighet och valdistrikt hålls inte aktuell av Lantmäteriverket och finns inte i myndighetens register. Länsstyrelserna kommer själva att disponera över resultatet (fastigheter kopplade till valdistrikt) av de sambearbetningar som Lantmäteriverket gör vid de särskilda tillfällena.

Vidare har Länsstyrelsen i Västra Götalands län som sin mening anfört att om länsstyrelsens arbete med registerföring av fastigheter skall fungera tillfredsställande, måste lantmäterimyndigheten fortlöpande underrätta länsstyrelsen om fastighetsbildningsåtgärder som innebär att fastigheter nybildas, delas eller i övrigt undergår större förändringar. Enligt länsstyrelsen bör regler om detta tas in i fastighetsbildningslagstiftningen eller vallagen.

Med anledning härav vill regeringen anföra följande.

I samband med förberedelsearbetet inför val skickar länsstyrelserna in de digitala områdena till Lantmäteriverket, som därefter kan ”doppa” alla fastigheter i dessa områden och automatiskt koda varje fastighets valdistriktstillhörighet. Resultatet härav används sedan för att lägga till röstberättigade och ge dem den valdistriktscod som Lantmäteriverket satt i ”dopningen”.

Länsstyrelserna har redan i dag tillgång till fastighetskartan i sina system. Det är då naturligt att kartan används som bakgrund när valdistriktsgränserna ritas. Med tanke på att det ännu inte finns en rikstäckande digital geografisk fastighetsredovisning i ett samordnat system och med hänsyn till vad som framstår som rimliga krav på arbetsinsatser för att å jourhålla valdistriktsgränser med stor precision, är det knappast i just det nu aktuella avseendet motiverat att fortlöpande avisera länsstyrelserna alla fastighetsförändringar. ”Dopningen” bygger i stället enbart på den s.k. centralpunktskoordinaten som lägesreferens. Detta är nämligen den enda möjligheten att likformigt över hela landet och med likvärdig precision fånga läget på samtliga fastigheter och samfälligheter. Den ”dopningen” genomförs bara vid vissa tidpunkter inför kommande val. I det granskningsarbete som sker efter en sådan ”dopning” upptäcks normalt stora avvikelser eller uppenbara felaktigheter. De får då rättas till antingen manuellt eller genom omkodning i de områden som uppvisar felaktigheterna. Det handlar då om tillfälliga arbetsinsatser vid vissa givna tidpunkter och mindre om att kontinuerligt hantera tolkning av nya fastighetsindelningar.

Mot bakgrund av vad som nu sagts finner regeringen att önskemålet från Länsstyrelsen i Västra Götalands län inte bör föranleda någon lagstiftningsåtgärd.

7.4 Nya rutiner för framställningen av röstlängdsregister

Regeringens bedömning: Rutinerna för framställningen av röstlängdsregister bör ändras. En registerstomme bör tas fram redan den 1 mars valåret.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har särskilt kommenterat denna fråga.

Skälen för regeringens bedömning: Även om de problem som berörts i föregående avsnitt torde kunna lösas med förslaget om registrering och redovisning av valdistriktsindelningen, så återstår ändå några komplikationer som hänger samman med den begränsade tid som står till förfogande vid upprättandet av röstlängden. En ytterligare åtgärd för att säkerställa framställningen av en korrekt röstlängd är därför att i god tid före kvalifikationsdagen skapa ett röstlängdsregister som hålls å jour fram till valdagen. Det skulle göra det möjligt att upptäcka och rätta fel före kvalifikationsdagen.

Riksskatteverket har som central valmyndighet under arbetet med att ta fram ett nytt ADB-stöd för valverksamheten använt en lösning där ett röstlängdsregister skapas i månadsskiftet februari/mars valåret i samband

med att statistik som skall ligga till grund för antalet fasta mandat i valkretsar tas fram. Fastigheter som av någon anledning inte har fått valdistriktskod eller som fått fel kod skulle då upptäckas redan vid detta tillfälle. Uppgifterna för berörda fastigheter kan då rättas. Registret uppdateras veckovis fram till kvalifikationsdagen med uppgifter från folkbokföringsdatabasen. Omkring 40 dagar före valdagen görs en ny avstämning med hjälp av valdistriktskartan och Lantmäteriverkets fastighetsregister och under perioden uppkomna fastighetsfel rättas. När den slutliga sambearbetningen sker på kvalifikationsdagen skulle fel endast kunna uppkomma för de personer som har flyttat under den sista veckan före kvalifikationsdagen.

Andra vinster med att valadministrationen har ett röstlängdsregister under valåret är att registret kan användas för preliminär valbarhetskontroll av kandidaterna när partierna beställer valsedlar under mars och april. Registret kan också utgöra underlag för utskrift av de röstlängdskopior som partierna har rätt till.

När det gäller den senare lösningen med att i god tid före kvalifikationsdagen skapa en stomme till röstlängdsregister skulle den medföra en betydande tidsvinst. I praktiken skulle den innebära en delvis återgång till det tidigare systemet med en alltid gällande röstlängd, men med den skillnaden att man här skulle ha ett preliminärt register över de röstberättigade för sambearbetning med övriga grundregister för röstlängdsframställningen. Ett sådant förfarande är fullt möjligt redan i dag.

7.5 Utskrift av duplettröstkort, m.m.

Regeringens förslag: Duplettröstkort skall kunna skrivas ut i röstningslokaler.

Regeringens bedömning: Det nuvarande kravet på att röstkort måste visas upp vid röstning på särskilda röstmottagningsställen bör behållas.

Utredningens förslag och bedömning: Överensstämmer i princip med regeringens.

Remissinstanserna: *Datainspektionen* anser att kommunerna för ändamålet att skriva ut röstkort inte bör få ha direktåtkomst till elektroniska handlingar som hör till ett ärende, och inte heller till ärendeuppgifter eller känsliga uppgifter. Myndigheten tar även upp bl.a. frågan om sekretess för s.k. skyddade uppgifter. *Tierps kommun* anser att förslaget inte får innebära att varje vallokal eller röstmottagningsställe måste utrustas med datateknik för att möjliggöra utskrift av röstkort; däremot skall denna form av service kunna lämnas på ett eller två ställen inom valkretsen. *Falkenbergs kommun* framhåller att det inte är möjligt att skriva ut röstkort i varje röstningslokal och vid samtliga röstmottagningsställen eftersom kommunerna inte kommer att kunna tillhandahålla den tekniska utrustning som detta kräver.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: För var och en som finns i en röstlängd skall skattemyndigheten upprätta ett röstkort. Röstkorten skall sedan skickas ut i så god tid att de kan beräknas vara de väljare som är folkbokförda i landet till handa senast 18 dagar före valda-

gen. Väljare som röstar i sin vallokal eller hos en utlandsmyndighet bör ha med sig sitt röstkort. Väljare som röstar vid andra röstmottagningsställen måste ha med sig sitt röstkort. Reglerna framgår av 7 kap. 7–9 §§ och 9 kap. 6 § vallagen.

Väljare som har förlorat sitt röstkort eller inte har fått något röstkort får ett röstkort av skattemyndigheten om de begär det. För att få ett nytt röstkort räcker det med att väljaren lämnar sitt personnummer och namn.

Det förekommer vid varje val att en del väljare inte får sina röstkort i tid. Erfarenheten visar att de flesta väljare relativt sent upptäcker att de saknar sitt röstkort när de skall förtidsrösta. För att hinna få ett nytt röstkort med posten måste beställningen hos skattemyndigheten göras senast torsdagen före valdagen. I vissa fall är det ändå ovisst om kortet hinner delas ut till väljaren i tid till valet. Det är svårt för många medborgare att i sista stund hämta ett röstkort hos skattemyndigheten för att t.ex. kunna rösta på annan plats än i den egna vallokalen (där behövs inget röstkort).

För att öka servicen till väljarna bör det därför bli möjligt för väljarna att kunna hämta röstkort på fler platser än i dag. Regeringen anser att så bör kunna ske i samtliga röstningslokaler. Förutsättningar för en sådan ordning finns genom det valdatasystem, till vilket samtliga valmyndigheter kommer att vara anslutna. Alla valmyndigheter kan därmed ta fram relevanta uppgifter ur val- och folkomröstningsdatabasen och på grundval därav skriva ut röstkort.

Genom förslaget kommer duplettröstkort att kunna skrivas ut även vid utlandsmyndigheterna. Det är visserligen inte en förutsättning för att kunna utöva rösträtt att väljarna har med sig sitt röstkort vid röstning hos en utlandsmyndighet. Men den tid och de arbetsmetoder som i dag står till buds gör det svårt att klara mottagningen av utlandsrösterna när dessa kommer in till den centrala valmyndigheten. Om utlandsmyndigheterna inte får skriva ut röstkort kommer det med en ökad röstning utomlands att vara omöjligt att hinna med att sortera och distribuera utlandsrösterna till valnämnderna i tid.

Regeringens förslag i denna del innebär inte, som några remissinstanser har befarat, en obligatorisk skyldighet att se till att det finns sådana anordningar att röstkort kan skrivas ut i varje röstningslokal. Målsättningen är dock att detta skall kunna ske på så många ställen som möjligt där det behövs och där den nödvändiga tekniska utrustningen finns.

När det gäller utskrift av duplettröstkort i röstningslokaler är dessa röstkort avsedda att lämnas ut direkt till väljaren själv. De skall således inte sändas till denne med posten. De enda personuppgifter om väljaren som åtkomsten i dessa fall behöver avse är därför personnummer, namn och valdistrikt. 2 kap. 8 § lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar bör ändras i enlighet med detta. I det fall en väljare som vistas utomlands beställer ett röstkort från en utlandsmyndighet för att få detta skickat till sig på den utländska vistelseadressen, får väljaren själv uppge till vilken adress kortet skall skickas. Det finns således inte heller i dessa fall behov av tillgång till fler uppgifter än vad som nyss sagts.

8.1 Bakgrund

Frågor om rättelse av uppgifter i en röstlängd prövas enligt 7 kap. 11 § vallagen av skattemyndigheten.

Den som anser att röstlängden innehåller felaktiga uppgifter skall senast måndagen före valdagen skriftligen begära att uppgifterna rättas. Detta gäller också den som anser sig vara felaktigt utesluten ur röstlängden. Det som hänt efter kvalifikationsdagen får inte läggas till grund för rättelse. Det är bestämmelserna i folkbokföringslagen (1991:481) om rätt folkbokföringsort som ligger till grund för bedömningen om uppgifterna i röstlängden skall rättas. Vid framställningen av röstlängderna skall det faktiska innehållet i folkbokföringsdatabasen på kvalifikationsdagen ligga till grund för uppgifterna i röstlängderna. Detta innebär som redan tidigare framhållits att en flyttning som anmälts före kvalifikationsdagen men som inte hunnit registreras i folkbokföringen på kvalifikationsdagen inte kan beaktas. Det innebär också, för att nämna ett annat exempel, att en anmälan om adress från en utlandssvensk som inte tagits upp i röstlängden inte leder till att röstlängden rättas, om uppgiften lämnats efter kvalifikationsdagen.

Får skattemyndigheten från en myndighet i någon annan medlemsstat meddelande om att en person som har rösträtt och som finns upptagen i röstlängd här i landet redan avgett en röst i val till Europaparlamentet, skall skattemyndigheten genast rätta i röstlängden genom att stryka personen från röstlängden.

När samtliga beslut om rättelser förts in i en röstlängd skall den så snart som möjligt sändas till den kommun där valdistriktet ligger.

Skattemyndighetens beslut i ett ärende om rättelse får överklagas bara i samband med att det val överklagas, för vilket röstlängden har upprättats (7 kap. 14 § vallagen).

I 5 och 17 §§ folkomröstningslagen (1979:369) finns hänvisningar till 7 kap. 14 § vallagen.

8.2 Länsstyrelsen skall besluta om rättelse

Regeringens förslag: Länsstyrelsen skall i stället för skattemyndigheten pröva frågor om rättelse av uppgifter i en röstlängd. Länsstyrelsen skall kunna ge valnämnden i uppdrag att föra in rättelsen i längden.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser att länsstyrelsen bör kunna förordna mer än en person hos valnämnden att verkställa rättelse i röstlängden. Enligt *Länsstyrelsen i Uppsala län* är det oklart huruvida utredningens förslag avser valnämnden som sådan eller en namngiven befattningshavare hos nämnden. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* framför motsvarande synpunkt samt anser vidare att det bör tydliggöras om uppdraget att föra in rättelse avser endast de rättelsebeslut som länsstyrelsen själv fattat, eller om de också kan avse beslut av den

centrala valmyndigheten (jfr nästföljande avsnitt). *Tierps kommun* anser att förslaget bör avse valnämnden som sådan, vilken därefter har möjlighet till vidaredelegation till en förtroendevald eller en tjänsteman. *Norbergs kommun* anser att valnämnden inte bör ta på sig uppdraget att verkställa länsstyrelsens beslut om rättelse i röstlängd.

Skälen för regeringens förslag: Röstlängden framställs genom sambearbetning av olika uppgifter från myndigheter utanför valadministrationen. Om dessa uppgifter är i alla delar korrekta behöver inga rättelser göras i röstlängden. Det avgörande för att röstlängden skall vara korrekt är att de myndigheter vars beslut påverkar någons rösträtt inte bara fattar dessa beslut i god tid före kvalifikationsdagen utan också ser till att besluten genast sänds till skattemyndigheten för registrering i folkbokföringssystemet senast på kvalifikationsdagen.

Egentlig rättelse av röstlängd är mycket ovanligt. De flesta rättelserna görs med tillämpning av bestämmelserna om rättelse i 26 § förvaltningslagen (1986:223).

Rättelse av röstlängden aktualiseras genom att väljaren kontrollerar uppgifterna i längden då han eller hon tar del av uppgifterna på röstkortet. Enligt vallagen är det skattemyndigheten som upprättar röstlängder och utfärdar röstkort. I praktiken innebär det emellertid att skattemyndighetens uppgift är begränsad till att pröva frågor om rättelser av uppgifter i det av den centrala valmyndigheten på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen framställda röstlängdsregistret. Vidare skriver skattemyndigheten ut röstkort till väljare som inte har fått något röstkort av den centrala valmyndigheten eller vars röstkort kommit bort eller som behöver ändras på grund av att uppgifterna i röstlängdsregistret rättats.

När det gäller frågan om vilken myndighet som skall pröva frågor om rättelse står valet mellan länsstyrelsen och skattemyndigheten. Det finns ingen praktisk möjlighet att lägga denna uppgift på den centrala valmyndigheten, trots att det är den som har upprättat och framställt röstlängden och utfärdat röstkort.

Den regionala skatteadministrationen var tidigare en del av länsstyrelsen. År 1987 bildades fristående länskattemyndigheter med Riksskatteverket som chefsmyndighet. På lokal nivå fanns lokala skattemyndigheter. Den 1 januari 1991 sammanfördes länskattemyndigheten och de lokala skattemyndigheterna i länet till en gemensam myndighet – skattemyndigheten. Till och med 1993 års val prövades frågan om rättelse av röstlängd av länsstyrelsen. Med verkan från den 1 januari 1994 överfördes ansvaret för rättelser m.m. till skattemyndigheten. I förarbetena till ändringen anfördes emellertid att den nya ordningen inte på något sätt innebar ett slutligt ställningstagande vare sig i fråga om röstlängdsframställningen eller för de regionala uppgifterna i valorganisationen i övrigt (prop. 1993/94:21 s. 46). Enligt regeringen kunde ställning inte tas förrän Vallagsutredningen lämnat sitt slutbetänkande och det blivit klart hur den framtida regionala förvaltningen och förvaltningsmyndigheternas ledningsformer kommer att se ut.

I 1993 års vallagskommittés (tidigare Vallagsutredningen) slutbetänkande diskuterades på nytt frågan om vem som bör ha ansvaret för rättelse av röstlängden och var registeransvaret för röstlängdsregistret bör ligga (SOU 1994:30 s. 174 f.). Enligt kommittén hängde båda dessa frågor nära samman. I prop. 1996/97:70 s. 142 anförde regeringen att den för

sin del inte fann någon anledning att avvika från ordningen med skattemyndigheten som ansvarig för rättelser i röstlängden.

Den nu aktuella reformeringen av valsystemet har bl.a. till syfte att få till stånd en valadministration inom den nuvarande uppdelningen på central, regional och lokal nivå med endast en ansvarig myndighet på respektive nivå. Det finns nämligen ett värde i att ansvaret för valadministrationen hålls samman på varje nivå. Detta talar för att länsstyrelsen bör ha ansvaret för rättelser i röstlängden. Därtill kommer att länsstyrelserna genom sin roll som regional valmyndighet besitter särskild kunskap om rösträtsreglerna.

Ett av de skäl som gjorde att ansvaret för rättelser lades hos skattemyndigheten var att det underlättade för väljarna att granska registret via terminal eftersom det fanns ett stort antal lokala skattekontor dit väljarna kunde vända sig. Antalet skattekontor har sedan dess minskat. Det finns i dag knappt 130 skattekontor. Skattekontoren är visserligen trots minskningen till antalet betydligt fler än länsstyrelserna. Tanken med en sammanhållen valadministration är dock att även de lokala valmyndigheterna, dvs. valnämnderna, får tillgång till samma information som övriga valmyndigheter. Detta innebär att väljarna i varje kommun får minst ett ställe där de kan granska röstlängdsregistret via terminal och därmed också en avsevärt bättre tillgänglighet än med dagens ordning. Det skall dock poängteras att i praktiken granskar de röstberättigade uppgifterna om sig själva på röstkortet. Att någon uppsöker skattemyndigheten och granskar sina röstlängdsuppgifter på terminal hör till ovanligheterna.

Ett argument mot att lägga detta ansvar hos länsstyrelserna är att det finns en risk för att det kan skapas olika praxis när det gäller frågan om och var en person skall föras in i röstlängden i förhållande till reglerna om folkbokföring. Det är uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet på kvalifikationsdagen som skall ligga till grund för uppgifterna i röstlängderna. Uppgifterna i databasen ligger också till grund för beslut om vilken röstlängd de som har rösträtt skall finnas i. Folkbokföringsdatabasen uppdateras dagligen. Bestämmelserna i folkbokföringslagen (1991:481) om rätt folkbokföringsort ligger således till grund för beslut när det gäller rösträtt och i vilken röstlängd en person skall tas upp. Röstlängden innehåller med få undantag de korrekta besluten. Ibland kan dock vissa beslut som t.ex. Migrationsverkets före kvalifikationsdagen fattade beslut om att ge någon svenskt medborgarskap på grund av sen expediering av beslutet eller arbetsanhopning hos skattekontoret inte ha tagits in i folkbokföringen. Förseningar i registreringen kan också röra vanliga anmälningar om flyttning.

Som utredningen har framhållit kan länsstyrelsen naturligtvis inte ”flytta” en person om inte vederbörande lämnat in en flyttanmälan till skattemyndigheten. Länsstyrelsen gör i de fallen endast en bedömning av om ärendet om ändrad folkbokföring borde ha hanterats i sådan tid att det borde ha varit registrerat i folkbokföringen senast på kvalifikationsdagen. Det är således inte fråga om att länsstyrelsen skall göra en egen bedömning av ärendet i sak. Sådana fall som nu beskrivits bör därför inte utesluta länsstyrelsen från att ändra röstlängdsuppgifterna

Mot den nu angivna bakgrunden föreslår regeringen att länsstyrelsen i stället för skattemyndigheten skall ha ansvaret för rättelse av röstlängd-

erna. Detta innebär att länsstyrelsen skall ta över skattemyndighetens uppgift att skriva ut nya röstkort.

I syfte att ytterligare öka servicen till väljarna har regeringen i avsnitt 7.5 vidare föreslagit att röstkort också skall kunna skrivas ut på särskilda röstmottagningsställen inom landet och på röstmottagningsställen som utlandsmyndigheter har inrättat.

Vid varje val uppstår det situationer där beslut om rättelse i röstlängden måste fattas i ett mycket sent skede. Den vanligaste orsaken är medborgarskapsändringar beslutade före kvalifikationsdagen. Vid 1999 års val till Europaparlamentet gjordes av den anledningen 749 rättelser. Några av rättelserna beslutades strax före valdagen och till och med under valdagen. Det har inneburit att personal från skattemyndigheten har varit tvungna att resa till valnämnden eller till vallokalen för att för hand göra rättelser i den tryckta röstlängden. Med förslaget att länsstyrelsen skall ta över ansvaret för rättelser blir avstånden till valnämnd eller vallokal i många fall så stora att detta inte kommer att kunna genomföras. Det finns inte något uttryckligt stöd i vallagen för att låta t.ex. valnämnden genom någon av sina befattningshavare verkställa sena beslut om rättelse i röstlängd. Regeringen föreslår att länsstyrelsen skall få rätt att besluta ett sådant förordnande.

Formellt sett kommer det föreslagna förfarandet att gå till så, att länsstyrelsen uppdrar åt valnämnden att ombesörja att en rättelse som länsstyrelsen har beslutat genomförs. Valnämnden utser i sin tur en eller flera personer – förtroendevalda eller andra befattningshavare – att verkställa rättelsen i röstlängden.

8.3 Den centrala valmyndigheten skall besluta om rättelse i vissa fall som gäller utlandssvenskar

Regeringens förslag: En avgiven röst som kommer in i rätt tid från någon som inte är upptagen i röstlängden skall leda till att han eller hon tas upp i röstlängden för det aktuella valet.

Den centrala valmyndigheten skall kunna besluta om rättelse av röstlängd i dessa fall. Myndigheten skall kunna uppdra ge valnämnden i uppdrag att föra in rättelsen i längden.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De remissinstanser som har uttalat sig på denna punkt har framfört synpunkter som motsvarar dem när det gäller beslut som skall fattas av länsstyrelsen (se närmast föregående avsnitt).

Skälen för regeringens förslag: Med nuvarande regler anses en röst från en utlandssvensk som en adressanmälan och den centrala valmyndigheten anmäler efter valet till skattemyndigheten att personen i fråga skall få ett nytt ”rösträttsdatum” som gör att vederbörande tas upp i röstlängden för en ny tioårsperiod.

Bakgrunden till detta är följande. När de nya reglerna om rösträtt för utlandssvenskar började tillämpas togs alla utlandssvenskar som utvandrat efter den 1 juli 1991 automatiskt med i röstlängden. År 2001, när innevarande tioårsperiod löper ut, kommer drygt 3 000 tidigare röstberättigade utlandssvenskar att falla ur röstlängden inför valet år 2002, om de

inte anmäler särskilt att de fortsättningsvis önskar delta i val i Sverige. Det är inte möjligt att nå hela denna grupp utlandssvenskar med information om vad som kommer att hända, eftersom allas adresser inte är tillgängliga. Många av dem kommer att fortsätta att rösta i tron att de fortfarande finns med i röstlängden.

Den centrala valmyndigheten håller på att utveckla ett nytt datorstöd som kommer att göra det möjligt även för utlandsmyndigheterna att ha åtkomst till röstlängden i valdatabasen och att kunna skriva ut röstkort. Detta innebär att väljare som infinner sig hos en utlandsmyndighet för att rösta kan komma att ställas inför det faktum att de inte finns med i röstlängden och därmed saknar rösträtt i valet.

Det nu påtalade problemet kan lösas genom att det i vallagen införs en bestämmelse som möjliggör att röstmottagaren tar emot rösten, upprättat ett adresskort med väljarens personnummer, namn och eventuell adress som bifogas rösten. När den sedan kommer in till den centrala valmyndigheten – förutsatt att detta sker senast kl. 12.00 dagen före valdagen – prövar myndigheten om väljaren i övrigt uppfyller kraven för rösträtt. Myndigheten bör fatta beslut i rösträttsfrågan senast under valdagen. Detta innebär att den centrala valmyndigheten senast på valdagen skall besluta om att föra in personen i röstlängden. Beslutet skall sedan skickas tillsammans med rösten så att det når valnämnden senast tisdagen efter valdagen (till onsdagsräkningen). Förfarandet förutsätter att den centrala valmyndigheten har terminalåtkomst till folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet. Det skall framhållas att vad som nu sagts endast gäller röster som kommer in i rätt tid. För sent inkomna röster skall som hittills ses som en anmälan till skattemyndigheten om att få ett nytt ”rösträttsdatum” som gör att vederbörande tas upp i röstlängden för en ny tioårsperiod.

Detta kräver att den centrala valmyndigheten ges befogenhet att besluta om rättelse av röstlängd. Det finns inte någon praktisk möjlighet för den centrala valmyndigheten att själv göra rättelsen i röstlängden. Beslutet får i stället skickas tillsammans med rösten till valnämnden för verkställighet. Ett sådant beslut bör vara valnämnden till handa senast tisdagen efter valdagen, dvs. före valnämndens onsdagsräkning.

På samma sätt som har föreslagits i avsnitt 8.2 avseende länsstyrelsen anser regeringen att den centrala valmyndigheten skall få uppdra åt valnämnden att verkställa den av myndigheten beslutade rättelsen.

8.4 Sista dag för begäran om rättelse av uppgifter i röstlängden

Regeringens bedömning: Produktionen av röstlängder bör tidigare läggas något.

Regeringens förslag: Sista dag för att begära rättelse av uppgifter i röstlängden skall tidigareläggas till tolv dagar före valdagen.

Utredningens bedömning och förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har särskilt kommenterat det som här tas upp.

Skälen för regeringens bedömning och förslag: Väljarnas kontroll av uppgifterna i röstlängden sker mot uppgifterna på röstkortet. Röstkortet skall skickas ut så snart som möjligt, dock senast i så god tid att de kan beräknas vara väljare som är folkbokförda i landet till handa senast 18 dagar före valdagen, dvs. då poströstningen börjar. Produktionen av röstkort påbörjas 29 dagar före valdagen. Utskick av röstkort till väljarna påbörjas som regel 26 dagar före valdagen.

Vissa kommuner har påtalat att röstlängderna lämnats till valnämnden så sent som på onsdagen före valdagen (fyra dagar före valdagen). För kommuner med ett stort antal valdistrikt är det av rent praktiska skäl svårt att med så kort varsel hinna distribuera röstlängderna till vallokaler i tid till valdagen. Kommunerna har framställt önskemål om att få röstlängderna tidigare.

Om det skall vara möjligt att tillgodose detta önskemål måste produktionen av röstlängder tidigareläggas. Vid de senaste valen har uppgifter för tryckning av röstlängder hämtats från valdatabasen tio dagar före valdagen. Begäran om rättelse av uppgifter i röstlängden kan dock göras till och med måndagen före valdagen (sex dagar före valdagen). Detta har bl.a. inneburit att sena rättelser har måst föras in manuellt i den tryckta röstlängden. Ett sådant förfarande måste anses som mindre lämpligt.

Enligt regeringens mening bör röstlängderna kunna tryckas i sådan tid att valnämnden får dem senast under måndagen före valdagen (sex dagar före valdagen). Detta innebär att filer till underlag för tryckningen måste framställas senast onsdagen veckan före valdagen (elva dagar före valdagen). Med en sådan tidsplan vore det en fördel om sista dag för rättelse i röstlängdsregistret tidigarelades så att det blev möjligt att införa alla rättelser maskinellt i röstlängdsregistret före tryckningen. Regeringen föreslår därför att sista dag för att begära rättelse tidigareläggs till tolv dagar före valdagen. Detta innebär att väljarna – med utgångspunkt i att röstkortet skall vara väljarna till handa senast 18 dagar före valdagen – får minst sex dagar på sig att kontrollera uppgifterna i röstkortet.

Regeringens förslag: Ett beslut om avslag på en begäran om rättelse av uppgifter i röstlängden skall kunna överklagas till och prövas av Valprövningsnämnden innan valet hålls. Överklagandet skall göras senast onsdagen före valdagen.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: För att få fasthet i systemet anser *Valprövningsnämnden* att den som vill överklaga ett beslut av länsstyrelsen om rättelse skall göra det senast onsdagen före valdagen.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 7 kap. 11 § vallagen kan den som anser att röstlängden innehåller felaktiga uppgifter eller anser sig vara felaktigt utesluten ur röstlängden begära rättelse hos skattemyndigheten. Enligt vad som föreslagits i avsnitt 8.2 skall fortsättningsvis länsstyrelsen och inte skattemyndigheten svara för rättelser av uppgifter i röstlängd (med det undantag som anges i avsnitt 8.3). Om en begäran om rättelse avslås får avslagsbeslutet överklagas endast i samband med att det val överklagas för vilket röstlängden har upprättats (7 kap. 14 § vallagen). Med tanke på att röstlängden bara gäller för ett val har detta aktualiserat frågan huruvida en persons rösträtt inte borde vara avgjord före valet. Frågan har ställts bl.a. mot bakgrund av att Valprövningsnämnden kan finna att klaganden faktiskt borde ha varit upptagen i röstlängden och därmed varit röstberättigad i det val som just har hållits.

Även om det är förhållandevis ovanligt med överklaganden på nu angiven grund, anser regeringen att beaktansvärda demokratiskäl talar för att en fråga om rösträtt skall vara avgjord före valet och inte först sedan detta har hållits. Den nuvarande ordningen, som har tillämpats sedan länge, har sin bakgrund i att röstlängden tidigare gällde ett helt år och inte som nu för en bestämd valdag. Bifall till ett överklagande fick då till följd att klaganden antecknades i röstlängden och fick rösträtt i de eventuella val som hölls under den återstående giltighetstiden för längden. Så är emellertid inte fallet i det nuvarande systemet, med en röstlängd för varje val.

Mot den ovan angivna bakgrunden föreslår regeringen att ett beslut om begäran om rättelse av uppgifter i röstlängden skall kunna överklagas och prövas innan valet hålls.

Förslaget innebär att Valprövningsnämnden måste sammanträda under veckan före valet. Av praktiska skäl måste dessa ärenden prövas skyndsamt. Valprövningsnämnden har förordat att den som vill överklaga ett beslut av länsstyrelsen om rättelse skall göra det senast onsdagen före valdagen. Regeringen ansluter sig till detta.

Med den nuvarande ordningen omfattas överklaganden av det slag som nu är i fråga av bestämmelserna i 19 kap. vallagen. Så kommer inte längre att vara fallet. Bestämmelser som i tillämpliga delar motsvarar dem i 19 kap. 3–5 och 9 §§ vallagen bör därför tas in i 7 kap. 14 § samma lag. Detta innebär följande. Skrivelsen med överklagandet, som i enlighet med vad som sagts i föregående stycke skall ha kommit in till beslutsmyndigheten senast onsdagen före valdagen, skall genast överlämnas till Valprövningsnämnden. Om skrivelsen kommit in till Valprövnings-

nämnden inom överklagandetiden, skall överklagandet tas upp till prövning även om den inte kommit till beslutsmyndigheten i tid. Det är Valprövningsnämnden som skall avgöra om en skrivelse med ett överklagande har kommit i rätt tid. Beslutsmyndigheten skall skyndsamt till Valprövningsnämnden yttra sig över överklagandet. Bestämmelserna i 27 och 28 §§ förvaltningslagen om omprövning av beslut skall inte tillämpas.

8.6 Möjlighet att stryka en person från röstlängden vid val till Europaparlamentet

Regeringens förslag: Det skall bli möjligt att stryka en person från den svenska röstlängden vid val till Europaparlamentet, om han eller hon har tagits upp i röstlängden i ett annat land. Detta gäller dock bara så länge som röstkortet inte har skickats ut till väljaren.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Enligt *Riksdagens ombudsmän (JO)* är det ett problem att förslaget inte motverkar att en person med dubbelt medborgarskap skulle kunna rösta i båda sina hemländer. *Svea hovrätt* vill, i anslutning till diskussionen om den risk för dubbelröstning vid val till Europaparlamentet som föreligger genom att en unionsmedborgare kan anmäla sig för röstning både i det land där han är medborgare och i det där han är bosatt, peka på det tillkommande problem som dubbelt medborgarskap kan leda till genom att medföra en möjlighet till ”trippelröst” i båda medborgarländerna och i ett tredje bosättningsland. Mot bakgrund av att informationsutbytet mellan EU-staterna inte tycks fungera tillfredsställande och risken för ”trippelröstning”, kan det enligt hovrätten finnas skäl att i lämpligt sammanhang ytterligare utreda förutsättningarna för unionsmedborgares rösträtt vid val till Europaparlamentet.

Skälen för regeringens förslag: Inte bara svenska medborgare utan också unionsmedborgare som har rösträtt och är bosatta i Sverige har möjlighet att rösta här i landet vid val i Europaparlamentet. Ett villkor är dock att unionsmedborgare som på detta sätt önskar utöva sin rösträtt i Sverige anmäler till skattemyndigheten – eller som föreslagits ovan (avsnitt 8.2) länsstyrelsen – att han eller hon önskar bli upptagen i den svenska röstlängden. Liknande anmälningsförfaranden tillämpas vid val till Europaparlamentet i hela unionen. Det innebär således att utlands-svenskar kan anmäla sig för att rösta i valet i det land inom unionen där de är bosatta. Med en sådan ordning blir det i praktiken möjligt att bli upptagen både i den svenska röstlängden och i bosättningslandets röstlängd och på så sätt få ”dubbel rösträtt”.

Enligt artikel 13 i direktiv 93/109/EG skall alla medlemsstater utbyta information om röstberättigade, bl.a. för att hemstaten i enlighet med sin nationella lagstiftning skall kunna vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att dess medborgare inte röstar mer än en gång. I vallagen har detta uttryckts på så sätt att skattemyndigheten (i framtiden länsstyrelsen) genast skall rätta röstlängden om en myndighet i någon annan medlemsstat meddelar att en person som har rösträtt och som finns upptagen i röstlängd här i landet redan har avgett en röst i ett val till Europaparlamentet.

Bestämmelsen i vallagen har överförts oförändrad från den tillfälliga lag som gällde för det svenska valet till Europaparlamentet år 1995 (SFS 1995:374).

Vid 1999 års val till Europaparlamentet fick Riksskatteverket underrättelser om totalt 6 374 svenska medborgare bosatta utomlands som anmält sig till röstlängden i sitt bosättningsland. Inga underrättelser erhöles från Luxemburg och Storbritannien. Från Danmark, Irland, Italien och Grekland fick Riksskatteverket underrättelser först sedan verket fastställt den svenska röstlängden. Detta gällde 2 277 personer. Från övriga åtta medlemsländer fick Riksskatteverket sena underrättelser i 341 fall. Sammantaget innebar detta att 2 618 personer som borde ha granskats inte kunde granskas. Av de 3 756 granskade personerna var närmare 5 % folkbokförda i Sverige och därmed automatiskt upptagna i den svenska röstlängden. Eftersom de inte kan tas bort från den svenska röstlängden fick de ”dubbel rösträtt” i valet. Närmare 4 % kunde inte identifieras med hjälp av befintliga register och fick därmed också ”dubbel rösträtt”. Totalt 6 374 anmälningar resulterade således i 3 420 strykningar.

Tidpunkten för när anmälan skall göras varierar mellan medlemsstaterna. Vid 1999 års val till Europaparlamentet varierade tiderna från den 16 december 1998 till den 31 maj 1999. För svenskt vidkommande är det angeläget att anmälan sker före det datum då röstlängderna fastställs och röstkorten skickas ut till väljarna. Det har hittills inte ansetts möjligt att ”ta tillbaka rösträtten” från den som redan har fått sitt röstkort för det svenska valet. Detta innebär att svenskar som har anmält sig för att rösta i medlemsländer som fastställer röstlängden/rösträtten vid en senare tidpunkt än Sverige, alltid får ”dubbel rösträtt”. Problemet med ”dubbel rösträtt” har sin grund i det förhållandet att en unionsmedborgare enligt artikel 4 i direktiv 93/109/EG kan välja om han eller hon vill utöva sin rösträtt i medborgarskapslandet eller bosättningslandet. En lösning vore att avskaffa valmöjligheten och i stället föreskriva att unionsmedborgare bara skall kunna tas upp i röstlängden i bosättningslandet. Detta förutsätter dock en ändring av direktiv 93/109/EG. Problemet kan därför inte lösas inom ramen för detta lagstiftningsärende.

Vilka förutsättningar bör då under nu angivna omständigheter gälla för att få stryka någon ur svensk röstlängd? Alternativen är i princip två. Det ena är att det är tillräckligt för strykning redan att personen i fråga har anmält sin önskan att rösta i ett annat medlemsland. Det andra är att personen i fråga måste ha tagits upp i röstlängden i ett annat medlemsland. Regeringen förordar det senare alternativet. Att stryka någon enbart på grundval av en anmälan skulle kunna få till följd att vederbörande över huvud taget inte får rösträtt i valet. För att få stryka någon ur den svenska röstlängden måste det således vara klarlagt att personen i fråga har rösträtt i ett annat medlemsland. Därutöver måste enligt regeringens mening ytterligare ett villkor gälla för strykning, nämligen att röstkortet inte har skickats till personen i fråga. En sådan begränsning innebär visserligen att det inte helt kan undvikas att vissa personer får ”dubbel rösträtt”, men bara i de fall en medlemsstat fastställer rösträtten (röstlängden) senare än i Sverige. Det problemet kan dock inte lösas i detta sammanhang.

9.1 Valsedlarnas utformning och innehåll, m.m.

Regeringens bedömning: Valsedlarnas utformning bör inte ändras.

Regeringens förslag: Begreppet partimarkerade valsedlar skall ersättas med partivalsedlar.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser att valsedlarna inte bör göras större. *Handikappombudsmannen* anser att synskadades behov måste beaktas vid utformningen av valsedlar och att det inte räcker med att de är hänvisade till ett – framtida – system med röstning via Internet. Enligt *Hjälpmiddelsinstitutet* är det beklagligt att utredningen inte beaktat de synskadades och rörelsehindrades behov av större text och därmed större rutor för markering vid personval på valsedlarna. *Riksförbundet Hem och Samhälle* menar att valsedelns utformning bör tillgodose de behov som väljare med vissa funktionshinder har. *Synskadades Riksförbund* anför att valsedlarna måste utformas med hänsyn till de synskadade och att stilstorleken bör vara större än i dag. Däremot bör inte färgerna ändras.

I sitt yttrande över rådets betänkande (SOU 1999:136) föreslog *Riksskatteverket* att begreppet partimarkerade valsedlar ersätts med partivalsedlar.

Skälen för regeringens bedömning och förslag: Valsedlarnas utformning och innehåll får betydelsefulla konsekvenser i flera hänseenden, inte bara för sammanräkningsförfarandet utan också för hur många kandidatnamn det går att ha på varje sedel och för att den som röstar inte skall missta sig när han eller hon markerar sin personröst eller kunna skilja valsedlarna åt för de olika valen.

Grundläggande bestämmelser om valsedlars utformning och innehåll finns i 6 kap. 2–5 §§ vallagen. Där anges bl.a. att valsedlar skall vara lika till storlek och material samt vilka färger de skall ha.

Det finns ingen bestämmelse i vallagen som uttryckligen reglerar vilket format en valsedel skall ha. Formatet följer i stället indirekt av bestämmelserna i 8 kap. vallagen om att röstningen skall ske med användande av kuvert. Det finns enligt dessa bestämmelser tre kuverttyper – valkuvert, ytterkuvert för budröstning och fönsterkuvert. Valkuvert skall vara utformade på ett sådant sätt att färgen på den valsedel som väljaren lagt i kuvertet kan ses utan att valhemligheten avslöjas. En sådan ordning med enhetliga kuvert förutsätter i sin tur att till formatet standardiserade valsedlar används. Den nu redovisade ordningen om valkuvert och valsedelns utformning har i allt väsentligt tillämpats sedan valet år 1970. Valsedeln har formatet A 6.

Det finns inte någon bestämmelse i vallagen om det högsta antal namn som får finnas på en valsedel. Frågan om en maximiregel diskuterades i samband med tillkomsten av 1972 års vallag (se prop. 1972:105 s. 127). Det ansågs då som en lämpligare ordning att partierna själva bestämmer hur många namn de vill föra fram på varje valsedel inom den givna utrymmesramen. Formatet A 6 innebär således att ett givet utrymme står

till förfogande för den text som enligt vallagens bestämmelser skall respektive får finnas på en valsedels båda sidor.

För att inte valsedeln skall bli alltför svårläst och utrymmet för markeringen skall bli för litet och därmed riskera att väljaren markerar fel har den centrala valmyndigheten verkat för att antalet namn på valsedeln skall vara högst 60, med som mest 27–28 namn på framsidan och 32–33 namn på baksidan. Det är också synpunkter som partierna har ställt sig bakom.

Införandet av personröstningen har emellertid hos partierna medfört ett minskat behov av att ha flera valsedlar med olika kandidatordningar men ett ökat intresse av att ha fler kandidatnamn på valsedlarna. Med personvalet är det av naturliga skäl av större intresse för väljarna att kunna ta del av namnen än tidigare. Partierna har i diskussioner med den centrala valmyndigheten framställt önskemål om att man i vissa fall har behov av att kunna ha upp till 75 kandidater på en valsedel, vilket också tidigare var det maximala antalet namn som rymdes på en valsedel. Bakgrunden till detta önskemål är att partierna – företrädesvis vid valen till kommunfullmäktige – har samma valsedel för samtliga valkretsar i kommunen (en enda lista för samtliga av partiets anmälda kandidater). Skälen för en sådan åtgärd kan variera, men som regel är det fråga om att ett parti vill försäkra sig om att vissa prioriterade kandidater blir invalda. I de fall ett parti kan få mer än 40 mandat kommer, med hänsyn till behovet av att kunna utse ersättare m.m., 60 kandidater inte alltid att räcka till. I dessa fall har den centrala valmyndigheten genom att gå ned i teckenstorlek och minska radavståndet kunnat tillmötesgå partiernas önskemål om fler kandidater än 60 på en valsedel. Konsekvensen av de båda åtgärderna har blivit en betydligt tätare text som i vissa fall gjort det svårare för den som är synskadad eller av andra skäl har nedsatt syn att utan hjälp kunna markera personrösten i rutan framför kandidatens namn.

Olikfärgade valsedlar infördes år 1970 för att underlätta övergången till en ordning med en gemensam valdag (prop. 1969:148 s. 69). Sedan dess har för val till riksdagen använts gula, för val till landstingsfullmäktige blå och för val till kommunfullmäktige vita valsedlar. Vilka färger som avses med beteckningarna gult och blått anges inte i vallagen. Den centrala valmyndigheten bestämmer i vilka färger valsedlarna skall framställas.

Kombinationen gult/blått hade valts mot bakgrund av den i förhållande till andra tänkbara färgkombinationer hade bäst särskiljbarhet i förening med god identifierbarhet för färgsinnesdefekta iakttagare (SOU 1967:27 s. 156 och 158). Vidare måste vid bestämmandet av färg hänsyn tas till att åldersförändringar av det gula och det blå papperet inte får vara synbara. Valsedlar skall kunna hållas i lager och utsättas för ljus utan att blekas. Vidare skall trycket kunna läsas mot färgen.

Valsedlarnas färg är av avgörande betydelse för den som har en nedsättning i synförmågan att utan hjälp från annan kunna utöva sin rösträtt. Riksförbundet Hem och Samhälle har i en skrivelse till centrala valmyndigheten i december 1999 framfört önskemål om klarare färger på valsedlarna och ett tryck som är lättläst mot den färgade bakgrunden. Till grund för skrivelsen ligger uppgifter från valförrättare om att pastellfärgade valsedlar försvårar för många människor, särskilt äldre med nedsatt syn, att skilja valsedlarna åt, och att dessa därför inte kunnat rösta

utan hjälp från valförrättare. Enligt utredningen har även Hjälpmedelsinstitutet framfört liknande synpunkter på färgvalet för läsbarheten, speciellt när det gäller den blå färgen.

De problem som nu belysts har sin grund i rätten att kandidera i flera valkretsar. En begränsning av den rätten skulle lösa problemet med valsedlarnas storlek och ett stort antal kandidater. Något behov av att ha fler kandidater än 60 på en valsedel skulle knappast uppkomma om en sådan begränsning infördes för samtliga val. Rådet har för riksdagsvalet föreslagit att en kandidat bara bör kunna kandidera i en valkrets. Förslaget behandlas nedan i avsnitt 12.2. Även med beaktande av vad som anförs där anser regeringen att valtekniska och valadministrativa förhållanden gör att det inte går att föreslå någon absolut regel om det högsta antal namn som får finnas på en valsedel.

En väg att tillmötesgå partiernas önskemål om att få plats med fler namn på valsedeln utan att behöva gå ifrån den textstorlek och texttäthet som följer av den rekommendation som tillämpas i dag, är att ta bort vissa av uppgifterna på valsedeln. Detta skulle dock inte ge mer än ett begränsat tillskott. Skall ända upp till 75 namn kunna finnas på en valsedel, måste valsedlarna göras större. Annars riskerar gruppen väljare som inte själva kan göra i ordning eller lämna sin röst på föreskrivet sätt att öka. I praktiken kan det innebära att valhemligheten går förlorad för dessa väljare.

Som framgått ovan är det storleken på valkuvertet som bestämmer vilket format en valsedel skall ha. Detta innebär vissa begränsningar för valsedelns format. Ett alternativ vore att använda en valsedel som är dubbelt så stor som den nuvarande. Det skulle innebära att valsedeln måste vikas. Detta skulle enligt regeringens bedömning på ett negativt sätt påverka inte bara hanteringen vid röstningen utan också den preliminära rösträkningen och den slutliga sammanräkningen. Det merarbete som krävs för att veckla upp vikta valsedlar medför nämligen att sammanräkningen av rösterna kommer att ta längre tid i anspråk om inte ytterligare resurser skjuts till. Vidare skulle papperskostnaden fördubblas. Också kostnaderna för tryckning skulle öka.

Enligt regeringens bedömning står de fördelar som en större valsedel skulle kunna ge inte i rimlig proportion till de nackdelar som uppkommer. Valsedelns storlek bör därför inte ändras.

Färgat papper utnyttjas som stödjande information i kombination med klartext och en grafiskt starkt markerad symbol. Det har aldrig varit tanken – och det har heller inte ansetts möjligt – att enbart med hjälp av färgat papper särskilja de olika valsedlarna åt.

Som framgått ovan har det vid valet av färg och färgkombination tagits särskild hänsyn till att färgerna skall ha en så god särskiljbarhet och identifierbarhet som möjligt för färgblinda. Att ändra på färgvalet och färgkombinationen för att tillgodose de särskilda behov synskadade har låter sig därför inte utan vidare göra. Det skall också framhållas att en förutsättning för att kunna göra i ordning sin röst på föreskrivet sätt är att väljaren, oavsett om färgat eller vitt papper används, kan läsa klartexten på valsedeln vid valet av parti och vid markeringen av personrösten. Kan han eller hon inte göra det får någon anlitas som hjälper väljaren vid röstningen, t.ex. valförrättaren eller röstmottagaren. Väljaren kan även

låta ett bud lämna rösten, sedan han eller hon i sin bostad fått hjälp vid själva röstningen för val av parti och för att markera personrösten.

När det gäller röstningsförfarandet för synskadade väljare har Riksskatteverket i samråd med Synskadades Riksförbund (SRF) sett över vilka åtgärder som kan vidtas för att underlätta förfarandet. Till valet år 1991 togs i samarbete med SRF fram ett särskilt valmaterial som kunde läsas i punktskrift. Materialet bestod av ett ytterkuvert med separata kuvert med en partimarkerade valsedel för vart och ett av de åtta största partierna och blanka valsedlar (totalt 27 kuvert per väljare). Innehållet fanns angivet i punktskrift utanpå kuverten. Väljaren kunde därmed ta ut en valsedel för varje val och lägga in i ordinarie valkuvert vid röstningen i vallokal eller på posten. Varje försändelse innehöll också ett särskilt informationsblad. Materialet skickades till de synskadade som enligt SRF:s register läste punktskrift. Materialet sändes också till varje länsstyrelse och valnämnd för vidare distribution efter begäran. Landets taltidningar fick också information. Distributionen har därefter ytterligare utökats till att omfatta länsbibliotekens inläsningstjänst. Vidare har en ljudkassett framställts med texten från väljarbroschyren.

De åtgärder som nu redovisats ger synskadade möjligheter att utan insyn från någon annan person rösta på ett parti. De löser dock inte de problem som uppkommit för synskadade genom de nya reglerna om personröstning.

Den centrala valmyndigheten har inför 1998 års val lagt ut varje typ av valsedel med kandidatnamn på Internet för att väljarna före valtillfället kunna ta del av kandidatordningarna. Modern teknik skulle därmed kunna hjälpa synskadade att "läsa kandidatnamnen". Det är dock inte möjligt att göra en utskrift av valsedeln, markera personrösten och använda utskriften vid röstningen. Enligt vallagens bestämmelser får nämligen bara valsedlar som den centrala valmyndigheten tillhandahåller användas och valsedlarna skall vara lika till storlek och material. Bestämmelsen är till skydd för valhemligheten inte bara vid röstningen utan också vid röst-räkningen i vallokalen.

Det är givetvis inte tillfredsställande att synskadade inte utan insyn från annan kan personrösta. Utredningen har dock bedömt att detta i framtiden genom röstning via Internet kommer att bli möjligt även för synskadade. I avvaktan på att en sådan ordning införs har utredningen inte velat förorda en lösning som tillåter röstning med valsedlar som väljaren själv skrivit ut via Internet. Varken SRF eller Hjälpmedelsinstitutet har kunnat se några möjligheter att med bibehållen valhemlighet personrösta utan hjälp. I stället har man föreslagit att "auktoriserade röstmedhjälpare" skall införas. Från Hjälpmedelsinstitutet har man sagt att det knappast var tänkbart att förrän röstningen görs "teknisk" för alla att åstadkomma något för synsvaga utan åsidosättande av valhemligheten.

Mot bakgrund av det anförda finner regeringen att någon förändring av valsedlarnas utformning inte bör föreslås för närvarande.

Vad slutligen beträffar begreppet partimarkerade valsedlar har Riksskatteverket anfört följande. Begreppet användes första gången i ett delbetänkande av 1965 års valtekniska utredning (SOU 1971:72). Sådana valsedlar skulle, enligt utredningen, språkligt sett skilja sig från övriga valsedlar, nämligen hålmarkerade eller maskinläsbara valsedlar (med kandidatnamn) och blanka valsedlar (då benämnda ifyllningsvalsedlar).

De valsedlar som föreslogs av utredningen kom aldrig att tillverkas. Begreppet partimarkerade valsedlar infördes ändå i 1972 års vallag och har oförändrat förts över till den nu gällande lagen. Riksskatteverket har sedan år 1998 använt begreppen namnvalsedlar, partivalsedlar och blanka valsedlar och anser mot den nu angivna bakgrunden att begreppet partimarkerade valsedlar bör ersättas med partivalsedlar.

Regeringen ansluter sig till Riksskatteverkets förslag.

9.2 Tillskrivna namn

Regeringens bedömning: Ett tillskrivet namn på en valsedel med endast partiets namn bör inte räknas som en personröst även om det tillskrivna kandidatnamnet har anmälts av partiet.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Norrköpings kommun* anser att slutsatsen att tillskrivna namn på valsedlar även fortsättningsvis bör betraktas som obefintliga kanske bör prövas igen. *Stockholms kommun* anser att det bör vara möjligt att på en valsedel skriva till en anmäld kandidat, så att även den väljare som inte har tillgång till valkretsens valsedlar kan personrösta. *Svenska Kommunförbundet* är av uppfattningen att väljare rent principiellt bör kunna skriva till en kandidat på en partimarkerad valsedel för ett parti som har skyddat sin partibeteckning. Detta medför å andra sidan att sammanräkningen blir besvärligare. Saken kan enligt förbundet dock få sin lösning när röstning via Internet kan bli verklighet. I enlighet med vad utredningen har förordat bör någon ändring därför inte ske nu.

Skälen för regeringens bedömning: Den fria nomineringsrätten inom valsyste­met har tidigare inneburit att väljarna kunnat fritt komponera egna namnvalsedlar genom att stryka eller lägga till kandidater på valsedlarna. Genom personvalsreformen inför 1998 års val begränsades denna frihet i nomineringsfrågan genom införandet av en ordning där samtliga kandidater skall anmälas för partier som valt att registrera sin partibeteckning. För de partier som registrerat partibeteckning och anmält kandidater gäller att tillskrivna namn inte beaktas vid sammanräkningen. Rösten som sådan tillgodoräknas dock alltid partiet och de av partiet nominerade och anmälda kandidaterna räknas alltid.

För partier som inte anmält kandidater gäller dock den fria nomineringsrätten.

Om ett parti har registrerat partibeteckning och anmält kandidater skall detta framgå av valsedeln för att väljarna skall veta att tillskrifter av namn på en sådan valsedel inte beaktas. På valsedlar där ingen sådan upplysning lämnas beaktas tillskrivna namn.

Strykningar av namn på valsedlar beaktas inte i något fall vid sammanräkningen.

Rådet har anfört att en viktig orsak till att sammanräkningsarbetet fungerade bra var att tillskrivna namn inte beaktades (SOU 1999:136 s. 148 f.). Trots detta anför rådet att det kan finnas skäl att undersöka möjligheten att på partimarkerade valsedlar för partier som har skyddat sin partibeteckning skriva till ett namn som har anmälts av partiet och att ett sådant tillskrivet namn skall beaktas som en personröst.

Den nuvarande ordningen infördes så sent som år 1997 och har tillämpats endast vid två val – 1998 års val och 1999 års val till Europaparlamentet. När möjligheten att skriva till namn på valsedlarna begränsades framhölls att det endast i mycket speciella fall kunde förekomma att det tillskrivna namnet skulle komma att påverka utgången av valet. Även i det nuvarande valsystemet finns det i praktiken bara en situation där ett tillskrivet namn skulle kunna vara motiverat som ett uttryck för en personröst. Det är när väljaren vid röstningen inte har tillgång till en namnvalsedel. Den situationen kan uppkomma när väljaren av någon anledning inte kan rösta på valdagen i sin vallokal. Detta har bl.a. inneburit att i och för sig korrekta personröster – i den meningen att den av väljaren nominerade kandidaten kandiderar i valkretsen i fråga – inte beaktats, vilket kan upplevas som otillfredsställande.

Att tillåta en ordning där ett tillskrivet namn beaktades för de registrerade partierna skulle emellertid innebära sämre förutsättningar för en korrekt och snabb sammanräkning. Det måste kontrolleras om varje tillskrivet namn är anmält. Därtill kommer också vid oklarheter, t.ex. vid felstavningar, angivande av smeknamn m.m., att bedömningar behöver göras om namnet kan godtas som personröst. Vidare måste för dessa röster kandidatens personnummer tas fram och anges på ett särskilt registreringsformulär.

Det saknas närmare uppgifter om i vilken omfattning tillskrifter förekommer på partimarkerade valsedlar. Om möjligheten öppnas får man dock räkna med att förfarandet kommer att öka. Att tillskrifter i dag inte är särskilt vanliga kan i viss mån förklaras av att det i valinformationen till väljarna uttryckligen sägs att tillskrifter inte kommer att beaktas.

Trots de påfrestningar på sammanräkningsförfarandet som det skulle innebära att beakta tillskrivna namn, har utredningen från valmyndigheterna inhämtat att dessa skulle kunna klara en sammanräkning inom de enligt lag gällande tiderna med den nivå som de tillskrivna namnen hade vid de senast genomförda valen. Det finns således, om andelen tillskrivna namn inte ökar, tekniska och administrativa förutsättningar för att öppna för att ett tillskrivet namn beaktas även för partier som registrerat partibeteckning och den tillskrivna kandidaten är anmäld. Det skall dock framhållas att detta leder till att sammanräkningsförfarandet drar ut något på tiden. En sådan ordning strider således mot strävandena att hålla nere tiden för sammanräkningen. Som tidigare framhållits kan också förutses att antalet tillskrivna namn skulle öka om väljarna visste att de beaktades. Det skall också påpekas att personrösterna på grund av reglerna om ersättare måste räknas per lista.

Avslutningsvis bör det, som utredningen påpekat, framhållas att det är principiellt felaktigt att inför varje val göra ändringar i valsystemet eftersom risken för fel och osäkerhet hos väljarna därigenom ökar.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan anser regeringen att det inte finns tillräckliga skäl för att nu ändra reglerna för personval, så att ett tillskrivet namn skall beaktas som en personröst.

Regeringens förslag: Partierna skall få lägga ut inte bara partimarkerade valsedlar (partivalsedlar) utan även namnvalsedlar på särskilda röstmottagningsställen inom landet.

Regeringens bedömning: Det bör inte införas någon skyldighet för valmyndigheterna att i vissa fall tillhandahålla namnvalsedlar i röstningslokaler.

Rådets förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har särskilt kommenterat frågan om tillhandahållande av namnvalsedlar på särskilda röstmottagningsställen. *Sveriges Pensionärers Intresseparti* har dock föreslagit att det införs en skyldighet för valmyndigheterna att under vissa förutsättningar tillhandahålla namnvalsedlar i röstningslokaler.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Enligt den tidigare gällande vallagen anordnades s.k. institutionsröstning genom att tillfälliga postkontor inrättades på bl.a. sjukvårdsinrättningar, ålderdomshem och kriminalvårdsanstalter. Rent formellt var det de då gällande reglerna om röstning på postkontor som reglerade förfarandet. Dessa regler föreskrev bl.a. att endast partimarkerade valsedlar fick läggas ut på postkontor. Med den nya vallagens ikraftträdande infördes begreppet särskilt röstmottagningsställe inom landet för sådana röstningslokaler som anordnas på sjukvårdsinrättningar o.d. medan begreppet poströstning kom att reserveras för röstning på Posten AB:s postkontor. Samtidigt blev det tillåtet att lägga ut namnvalsedlar på postkontor medan det tidigare förbudet mot att lägga ut annat än partimarkerade valsedlar behölls för särskilda röstmottagningsställen inom landet och för övrigt även på röstmottagningsställen som anordnas av utlandsmyndigheter.

Den rådande ordningen med förbud mot namnvalsedlar vid de särskilda röstmottagningsställena inom landet har vållat invändningar. I de flesta fall har problemet lösts genom att partierna lagt eller delat ut valsedlar på visst avstånd från röstningslokalen. Den centrala valmyndigheten har framfört att namnvalsedlar bör tillåtas om valnämnderna skall stimuleras att i ökad utsträckning inrätta särskilda röstmottagningsställen.

Enligt regeringens mening är det angeläget att så många väljare som möjligt får tillfälle att rösta inte bara på ett parti utan också på partiets kandidater. Samma regler bör därför i största möjliga utsträckning gälla för samtliga röstningslokaler beträffande rätten att distribuera valsedlar. Mot bakgrund av den bedömningen och med hänsyn till att namnvalsedlar i praktiken ofta läggs ut eller delas ut i närheten av de särskilda röstmottagningsställena inom landet föreslår regeringen att förbudet mot att lägga ut namnvalsedlar i eller i anslutning till sådana röstningslokaler inom landet avskaffas.

När det gäller röstmottagningsställen utomlands är situationen något annorlunda. Även om förbudet avskaffas framstår det inte som sannolikt att det vid de utlandsmyndigheter där det anordnas röstning skulle komma att läggas ut namnvalsedlar för landets samtliga valkretsar. Därmed uppstår risken att en väljare förleds att använda en namnvalsedel som avser annan valkrets än den vilken han eller hon tillhör. Om så sker blir

visserligen inte valsedelns ogiltig utan rösten tillgodoräknas partiet men den avgivna personrösten blir utan verkan om inte den aktuella kandidaten råkar ställa upp också i den valkrets som väljaren tillhör. Risken finns därmed att väljarna vilseleds att rösta på personer som inte kandiderar i den egna valkretsen. Regeringen anser därför att förbudet mot utläggning av namnvalsedlar på röstmottagningsställen utomlands skall bibehållas.

Med anledning av förslaget från Sveriges Pensionärers Intresseparti att valmyndigheterna skall vara skyldiga att under vissa förutsättningar tillhandahålla namnvalsedlar i röstningslokaler vill regeringen anföra att detta är en uppgift för partierna själva.

9.4 Utläggning av partimarkerade valsedlar (partivalsedlar)

Regeringens förslag: Partimarkerade valsedlar (partivalsedlar) skall läggas ut i röstningslokaler eller medföras av lantbrevbärare endast på begäran av ett parti.

Rådets förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: *Riksskatteverket* anser att ändringen bör avse även valsedlar som en lantbrevbärare har med sig. Verket föreslår även en del andra ändringar såvitt avser lantbrevbärare.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 9 kap. 12 § vallagen skall partimarkerade valsedlar (partivalsedlar, se avsnitt 9.1) för samtliga val läggas ut i röstningslokaler för partier som vid något av de två senaste valen fått mer än 1 % av rösterna i hela landet.

Skyldigheten för valmyndigheterna att lägga ut partimarkerade valsedlar är ovillkorlig. Detta innebär att valsedlar skall läggas ut även om partiet inte har några kandidatlistor. Valsedlar skall också läggas ut även om partiet över huvud taget inte önskar delta i valet.

Valmyndigheternas skyldighet att lägga ut partimarkerade valsedlar skapar emellanåt problem. Som exempel kan nämnas att partimarkerade valsedlar för dåvarande kds lades ut i 1985 års riksdagsval trots att partiet inte ställde upp det i valet under egen partibeteckning. Kds hade dessutom hos den centrala valmyndigheten begärt att sådana valsedlar inte skulle distribueras. Myndigheten avlog begäran och saken kom därefter att prövas av Valprövningsnämnden som konstaterade att den centrala valmyndigheten inte lagligen kunde underlåta att lägga ut valsedlar med kds:s partibeteckning (beslut den 5 juni 1985, dnr 12-1985).

Det är uppenbart att den nuvarande ordningen kan leda till att väljarna vilseleds att rösta på partier som inte ställer upp i val. Därmed uppstår också risk för en situation med obesatta mandat. Vidare måste det framstå som besynnerligt för det stora flertalet väljare att valsedlar läggs fram för partier som inte deltar i valet. Enligt regeringens mening är detta inte en acceptabel ordning.

Regeringen anser att problemet bör åtgärdas genom att det införs en anmälningsskyldighet för partier som önskar att partimarkerade valsedlar skall läggas ut. Skyldigheten kan konstrueras så att partierna senast en viss dag före valdagen hos den centrala valmyndigheten skall anmäla om partiet önskar att partimarkerade valsedlar skall distribueras till röst-

ningslokalerna. Den centrala valmyndigheten bör inför varje val fastställa sista dag för sådan anmälan. Om anmälan görs skall den centrala valmyndigheten ombesörja distribution av valsedlar i samma omfattning som gäller i dag, dvs. till samtliga röstningslokaler.

Riksskatteverket har föreslagit dels att den nu aktuella ändringen skall avse även valsedlar som skall medföras av lantbrevbärare och att det bör anges i vallagen att också lantbrevbärare bör ha med sig valsedlar vid val till Europaparlamentet. En sådan regel finns redan intagen i Posten AB:s interna anvisningar.

Regeringen kan ansluta sig till de synpunkter som Riksskatteverket har lämnat och föreslår att de genomförs.

9.5 Tillhandahållande av namnvalsedlar vid val till Europaparlamentet

Regeringens förslag: Den centrala valmyndigheten skall ansvara för att väljarna vid val till Europaparlamentet har tillgång till namnvalsedlar för de partier som vid något av de två senaste valen fått mer än 1 % av rösterna i landet, dels i varje röstningslokal, dels hos utlandsmyndigheterna och dels i materialet för brevröstning, men bara om partiet deltar med endast en namnvalsedel.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har särskilt kommenterat denna fråga.

Skälen för regeringens förslag: I vallagen görs skillnad mellan partimarkerade valsedlar, blanka valsedlar och namnvalsedlar. Med partimarkerade valsedlar (jfr beträffande detta begrepp förslaget i avsnitt 9.1) menas valsedlar med parti- och valbeteckning men som inte innehåller några kandidatnamn. Med blanka valsedlar menas valsedlar utan någon partibeteckning eller kandidatnamn. Med namnvalsedlar menas valsedlar med kandidatnamn.

Valadministrationen svarar för att väljarna i varje röstningslokal har tillgång till

- partimarkerade valsedlar för varje parti som vid något av de två senaste valen har fått mer än 1 % av rösterna i hela landet, och
- blanka valsedlar.

Även partierna har möjlighet att lägga ut sina valsedlar, dvs. sådan valsedlar som inte tillhandahålls av valmyndigheterna i röstningslokalerna (namnvalsedlar). Det finns dock vissa begränsningar. Namnvalsedlar får nämligen inte läggas ut på särskilda röstmottagningsställen inom landet och röstmottagningsställen som har inrättats av utlandsmyndigheter.

Partierna får således själva lägga ut sina namnvalsedlar i vallokalerna och på postkontoren men inte på några andra ställen där röstning anordnas. Partierna får alltså inte lägga ut namnvalsedlar på de ställen där särskilda röstmottagning anordnas som t.ex. vid sjukhus, ålderdomshem och kriminalvårdsanstalter. Partierna får inte heller lägga ut namnvalsedlar på röstmottagningsställen som utlandsmyndigheterna inrättar.

Tidigare gällde även ett förbud för partierna att lägga ut namnvalsedlar på postkontor. För att inte försvåra personröstningen för dem som post-

röstas togs det förbudet dock bort i samband med införandet av den nu gällande vallagen (prop. 1996/97:70 s. 152).

Den nu beskrivna ordningen har ifrågasatts av både rådet och av den centrala valmyndigheten. Rådet har föreslagit att partierna skall få lägga ut namnvalsedlar även på särskilda röstmottagningsställen inom landet (SOU 1999:136 s. 144). Denna fråga behandlas nedan i avsnitt 12.3.

Den centrala valmyndigheten har i en promemoria angående erfarenheter från 1999 års val till Europaparlamentet föreslagit att valadministrationen under vissa förutsättningar i Europaparlamentsvalen skall tillhandahålla namnvalsedlar i stället för valsedlar med bara partibeteckning för att ge alla väljare möjlighet att personrösta. En förutsättning skulle vara att varje parti deltog med bara en namnvalsedel (en lista). Enligt den centrala valmyndigheten skulle detta kunna genomföras på alla de platser där röstning anordnas inom landet utan att tiden för beställning av valsedlar skulle behöva ändras i förhållande till vad som gällde vid Europaparlamentsvalet år 1999. Det skulle däremot inte vara möjligt för röstningen vid utlandsmyndigheterna eller för sjömansröstningen (brevröstning). Röstningen i utlandet börjar 24 dagar före och sjömansröstningen 55 dagar före valdagen. Skall namnvalsedlar hinna distribueras till utlandsmyndigheterna och brevröstningsmaterialet för sjömansröstningen finnas tillgängligt i tid, fordras att tidpunkten för beställning av namnvalsedlar tidigareläggs med två veckor. Enligt den centrala valmyndigheten förutsätter detta att det också finns företag som kan maskinellt sortera samman det material som skall finnas i en brevröstningssats.

Det är således praktiskt möjligt – under förutsättning att inget parti har mer än en lista – att låta den centrala valmyndigheten vid kommande val till Europaparlamentet ansvara för att väljarna har tillgång till namnvalsedlar för de partier som vid något av de två senaste valen fått mer än 1 % av rösterna i landet dels i varje röstningslokal i landet, dels hos utlandsmyndigheterna och i materialet för brevröstning. Regeringen föreslår att så sker. Detta förutsätter att sista dag för partiernas beställningar av valsedlar tidigareläggs med två veckor. Enligt vad utredningen funnit torde tidigareläggningen inte förorsaka några nämnvärda problem för partierna. Regeringen delar denna bedömning. Det kan i sammanhanget noteras att vid det senaste valet till Europaparlamentet var nomineringarna för de stora partierna klara månaden innan beställningen skulle göras.

10 Sammanräkning av valresultat

10.1 Bakgrund

Röstsammanräkning sker i dag på tre olika ställen – i vallokalen, hos valnämnden och hos länsstyrelsen. Resultatet av valförrättarnas röstsammanräkning i vallokalen på valnatten och valnämndens röstsammanräkning under den s.k. onsdagsräkningen är preliminära. Länsstyrelsens sammanräkning är slutlig.

Valförrättarna påbörjar räkningen av rösterna omedelbart efter att röstningen har avslutats i vallokalen. Valsedlarna transporteras sedan till valnämnden för vidare transport till länsstyrelsen. Länsstyrelsen påbörjar

den slutliga röstsammanräkningen på morgonen måndagen efter valet. Onsdagen efter valet granskar och räknar valnämnden de röster som val-distrikten inte har hunnit få och som därför inte heller har räknats i vallokalerna. Detta material levereras till länsstyrelsen under onsdagen. Det fastlagda schemat för röstsammanräkningen innebär således att inget valresultat kan publiceras förrän tidigast onsdagen efter valdagen. Så tidigt har dock utgången av något val inte kunnat fastställas sedan införandet av den gemensamma valdagen inför 1970 års allmänna val. Utgången av det senaste riksdagsvalet kunde fastställas fredagen efter valdagen, således fem dagar efter valdagen, vilket också är det snabbaste valresultatet hittills. För landstingsfullmäktigevalen är intervallet 8–19 dagar efter valdagen och för kommunfullmäktigevalen 4–19 dagar efter valdagen. De första resultaten av kommunfullmäktigevalen var klara för publicering torsdagen efter valdagen. De allra flesta kunde publiceras en vecka efter valdagen. I några fall dröjde publiceringen av olika skäl ytterligare en tid.

Omedelbart efter att röstningen i vallokalen förklarats avslutad och samtliga valkuvert som skall läggas i valurnan lagts ner i den räknas rösterna av valförrättarna. Denna rösträkning är offentlig och genomförs utan avbrott. Resultatet av rösträkningen är preliminärt.

Omedelbart efter att den preliminära rösträkningen avslutats överlämnas valsedlar och övriga valhandlingar till valnämnden som i sin tur genast överlämnar handlingarna till länsstyrelsen för den slutliga sammanräkningen av valresultatet. Den slutliga sammanräkningen påbörjas av länsstyrelsen på morgonen måndagen efter valdagen.

Bestämmelser om preliminär rösträkning i vallokal finns i 16 kap. vallagen.

Så snart som möjligt, dock tidigast onsdagen efter valdagen, granskar och räknar valnämnden de röster som inte räknats i vallokalerna – den s.k. onsdagsräkningen av röster som valdistrikten inte hunnit få till den preliminära rösträkningen i vallokalen. Även denna rösträkning är offentlig och resultatet är preliminärt. Varje val räknas för sig och rösträkningen går också i övrigt till på samma sätt som i vallokalen.

När sammanträdet för rösträkningen avslutats överlämnas materialet genast till länsstyrelsen. Detta sker som regel samma dag som räkningen påbörjas.

Bestämmelser om valnämndens sammanträde för preliminära rösträkning finns i 17 kap. vallagen.

Länsstyrelsen gör den slutliga sammanräkningen av valresultatet. Vid denna sammanräkning prövas om valsedlarna är giltiga och om något namn på en valsedel skall anses obefintligt. Någon sådan prövning har inte skett under den preliminära rösträkningen i vallokalen eller hos valnämnden.

Den centrala valmyndigheten ansvarar för mandatfördelningen på grundval av resultatet av den slutliga sammanräkningen vid riksdagsval och val till Europaparlamentet samt utser riksdagsledamöter, företrädare för Europaparlamentet och ersättare. Länsstyrelsen ansvarar för mandatfördelningen vid val till landstings- och kommunfullmäktige samt utser ledamöter och ersättare.

Sammanräkningen är offentlig och påbörjas så fort som möjligt. Det innebär att sammanräkningen påbörjas på morgonen måndagen efter val-

dagen. Länsstyrelsen kungör tid och plats för sammanräkningen och anger i vilken ordning de olika valen räknas. Sammanräkningen genomförs utan dröjsmål. Innan sammanräkningen börjar igen kontrolleras att det inte gjorts något obehörigt med valhandlingarna. Sammanräkningen protokollförs. När sammanräkningen färdigställts så att ledamöter och ersättare kan utses avslutas sammanräkningen genom att protokollet läggs fram för granskning.

Riksdagsvalet och valet till Europaparlamentet är avslutat när den centrala valmyndigheten har fördelat mandaten mellan partierna och utsett ledamöter eller företrädare och ersättare och valresultatet tillkännagivits i Post- och Inrikes Tidningar.

Valet till landstings- och kommunfullmäktige är avslutat när länsstyrelsen har fördelat mandaten mellan partierna och utsett ledamöter och ersättare och valresultatet tillkännagivits genom att protokollet lagts fram för granskning.

Bestämmelser om slutlig sammanräkning och mandatfördelning finns i 18 kap. vallagen.

10.2 Möjligheter att påskynda röstsammanräkningen

Det har gjorts gällande att röstsammanräkningen och mandatfördelningen tar för lång tid och att partierna och kandidaterna inte får tillräckligt snabbt besked om vilka kandidater som blivit valda. Detta kan orsaka problem, särskilt om samma person har kandiderat i olika val, t.ex. i både i riksdagsvalet och kommunfullmäktigevalet.

Utredningen har övervägt om det med en ändrad uppgifts- och ansvarsfördelning mellan valförrättarna, valnämnden och länsstyrelsen går att utföra röstsammanräkningen snabbare än i dag (se SOU 2000:125 s. 188 ff.). Utredningen har i den diskussionen beaktat följande alternativ.

1. Slutlig sammanräkning i vallokalen:
  - total slutlig sammanräkning i vallokalen, eller
  - delvis slutlig sammanräkning i vallokalen.
2. Slutlig sammanräkning hos valnämnden:
  - hela den slutliga sammanräkningen överförs till valnämnden.
3. Valnämnden tar över ansvaret för den slutliga röstsammanräkning av kommunfullmäktigevalet:
  - valnämnden tar över det arbete som räknegrupperna nu har hos länsstyrelsen.

Enligt utredningens mening kan dessa metoder leda till en snabbare sammanräkning, men inte utan ökade kostnader med bibehållen säkerhet.

10.3 Överväganden

Regeringens bedömning: Någon lagändring för att uppnå en snabbare sammanräkning genom att ändra uppgifts- och ansvarsfördelningen mellan valmyndigheterna bör inte göras.

Det bör inte införas några särskilda författningsbestämmelser om den s.k. valnattsrapporteringen.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Länsstyrelsen i Stockholms län* instämmer i utredningens bedömning. Länsstyrelsen har också synpunkter beträffande den s.k. valnattsrapporteringen. Inte heller *Länsstyrelsen i Uppsala län* anser att den slutliga sammanräkningen kan ske snabbare med ett bibehållet krav på säkerhet genom att ändra ansvars- och uppgiftsfördelningen mellan myndigheterna. Detta bekräftas enligt länsstyrelsen av den försöksverksamhet som genomfördes i Uppsala kommun vid 1994 års val, då valnämnden genomförde delar av den slutliga sammanräkningen. *Länsstyrelsen i Skåne län* delar i huvudsak utredningens bedömning. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* anser att ansvaret för sammanräkningen av valresultat inte bör ändras. Enligt *Norrköpings kommun* bör länsstyrelsen ha kvar ansvaret för den slutliga röstsammanräkningen. *Umeå kommun* anser att den slutliga sammanräkningen av kommunfullmäktigevalen bör ligga kvar hos länsstyrelsen. *Arjeplogs kommun* anser att kommunerna inte bör ansvara för den slutliga röstsammanräkningen. *Pensionärernas Riksorganisation* motsätter sig att slutlig röstsammanräkning sker i vallokalerna.

Skälen för regeringens bedömning: En åtgärd som skulle göra det möjligt att snabbare få fram en slutlig röstsammanräkning är om förtidsröstningen tillåts upphöra fredagen före valdagen. Därmed skulle den s.k. onsdagsräkningen hos valnämnden kunna slopas. Åtgärden har emellertid tidigare föreslagits och förkastats. Regeringen anser att den inte har någon aktualitet nu.

Vid en samlad bedömning av de alternativ som redovisats av utredningen och som berörts ovan anser regeringen, i likhet med utredningen, att det inte är möjligt att med nuvarande resurser utföra röstsammanräkningen och mandatfördelningen snabbare än i dag utan att samtidigt eftersätta kraven på säkerhet. Det finns inte något utrymme för resurstillskott. Regeringen kan därför inte förorda något av alternativen.

Detta utesluter emellertid inte att en del av de åtgärder som nämnts av utredningen kan vara väl värda att pröva, t.ex. att ta fram generella föreskrifter och mallar för bedömningen av valsedlarna. Det får ankomma på den centrala valmyndigheten att närmare pröva detta.

Länsstyrelsen i Stockholms län har beträffande den s.k. valnattsrapporteringen anfört följande. Ansvaret för rapporteringen har hittills legat på skattemyndigheterna. För Stockholms läns del rör det som om drygt 3 200 telefonsamtal under valnatten. Den centrala valmyndigheten anser, enligt uppgifter under hand, att denna uppgift framdeles bör läggas på länsstyrelserna. Länsstyrelsen anser sig inte kunna påta sig denna ytterligare uppgift utöver alla andra som länsstyrelsen har på valdagen. Det

framstår i stället som naturligt att kommunerna, som har ansvaret för den preliminära röstsammanräkningen, svarar för valnattsrapporteringen.

Regeringen konstaterar för sin del att valnattsrapporteringen inte är någon författningsreglerad verksamhet, utan att den snarare har växt fram som en serviceåtgärd som Riksskatteverket i egenskap av central valmyndighet har svarat för. Verkets valenhet har utsett särskilda valnattsansvariga i varje län, företrädesvis personer vid verkets IT-avdelnings lokala kontor. Dessa har anställt personal, beställt 020-nummer och vidtagit andra erforderliga åtgärder för att rapporteringen från vallokalerna skulle fungera så bra som möjligt.

Enligt regeringens mening har denna serviceverksamhet fungerat utmärkt utan att det framkommit något konkret behov av att författningsreglera den. I själva verket torde formerna för verksamheten successivt ha kunnat förbättras och utvecklas på ett ändamålsenligt sätt tack vare att det har varit möjligt att lösa uppkomna frågor utan den formella bundenhet som skulle följa av en författningsreglering. Regeringen utgår från att den centrala valmyndigheten även utan uttryckliga författningsbestämmelser kommer att lösa denna serviceuppgift på ett framgångsrikt sätt också i framtiden.

11 Behörighetskrav för ledamöter av Europaparlamentet

11.1 Bakgrund

Bindande EG-rättsliga bestämmelser om val av företrädare i Europaparlamentet finns främst i en av Europeiska unionens råd beslutad akt om allmänna och direkta val till Europaparlamentet, den s.k. valrättsakten, som är fogad till rådets beslut 76/787/EKSG, EEG, Euroatom av den 20 september 1976. Sådana bestämmelser finns också i rådets direktiv 93/109/EG av den 6 december 1993 om fastställande av närmare bestämmelser för rösträtt och valbarhet vid val till Europaparlamentet för unionsmedborgare som är bosatta i en medlemsstat där de inte är medborgare.

I valrättsakten finns bestämmelser om verksamheter m.m. som är förenliga (artikel 5) respektive oförenliga (artikel 6) med uppdraget som företrädare i Europaparlamentet och prövning av företrädarnas behörighet (artikel 11).

Enligt artikel 5 är uppdraget som företrädare i Europaparlamentet förenligt med att vara ledamot av parlamentet i en medlemsstat.

Enligt artikel 6 är uppdraget som företrädare i Europaparlamentet inte förenligt med att vara

- ledamot av regeringen i en medlemsstat,
- ledamot av Europeiska gemenskapernas kommission,
- domare, generaladvokat eller justitiesekreterare i Europeiska gemenskapernas domstol,
- ledamot av Europeiska gemenskapernas revisionsrätt,

- medlem av Rådgivande kommittén i Europeiska kol- och stålgemenskapen eller medlem av Ekonomiska och sociala kommittén i Europeiska ekonomiska gemenskapen och i Europeiska atomenergigemenskapen,
- medlem av sådana kommittéer eller andra organ som har tillsatts enligt fördragen om upprättandet av Europeiska kol- och stålgemenskapen, Europeiska ekonomiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen för att förvalta gemenskapernas medel eller för att utföra en permanent och direkt förvaltningsuppgift,
- styrelseledamot, direktionsledamot eller anställd i Europeiska Investeringsbanken, eller
- tjänsteman eller annan anställd i aktiv tjänst inom Europeiska gemenskapernas institutioner eller till dessa knutna fackorgan.

I artikel 11 sägs att Europaparlamentet skall pröva företrädarnas behörighet. I detta syfte skall Europaparlamentet beakta de valresultat som medlemsstaterna officiellt har tillkännagivit och avgöra sådana tvister som kan uppkomma på grund av bestämmelserna i valrättsakten, dock inte tvister som uppkommer på grund av nationella bestämmelser som akten hänvisar till.

I 3 kap. 10 § regeringsformen och 4 kap. 5 och 6 §§ kommunallagen (1991:900) regleras vem som är valbar till riksdagen och landstings- eller kommunfullmäktige. Enligt dessa regler gäller utan undantag att den som har rösträtt i valet också är valbar. Detta är också huvudregeln vid val i Sverige till Europaparlamentet. Bestämmelser om valbarhet för val till Europaparlamentet finns i 1 kap. 8 § vallagen.

Valbar till Europaparlamentet är således var och en som har rösträtt vid val till riksdagen. Valbar till Europaparlamentet är också unionsmedborgare som har rösträtt vid ett sådant val i Sverige, men med den begränsningen att han eller hon inte har förlorat sin valbarhet i hemlandet.

Från huvudregeln om att den som har rösträtt också är valbar görs undantag för såväl svenska medborgare som för unionsmedborgare som har vissa ämbeten eller uppdrag. Uppräkningen i paragrafen över vilka ämbeten och uppdrag som omfattas av undantaget motsvarar uppräkningsen i artikel 6 i valrättsakten som redovisats i föregående avsnitt.

Det ankommer på den centrala valmyndigheten att pröva om den som blivit vald varit valbar i valet och därmed behörig att vara företrädare i Europaparlamentet. Prövningen görs i samband med att den centrala valmyndigheten enligt 18 kap. 2 § första stycket vallagen utser företrädarna till Europaparlamentet.

Enligt 19 kap. 10 § tredje stycket vallagen tillträder företrädare i Europaparlamentet sitt uppdrag då de utsetts och deras behörighet prövats av Europaparlamentet.

Frågan om vid vilken tidpunkt förbudet mot att inneha vissa särskilt uppräknade ämbeten eller uppdrag i 1 kap. 8 § andra stycket vallagen senast måste ha iakttagits av den som kandiderar som företrädare i Europaparlamentet har avgjorts av Valprövningsnämnden (beslut den 15 juli 1999, dnr 1999:4). Ärendet gällde frågan när dåvarande statsrådet Schori, som kandiderade till Europaparlamentet vid valet år 1999, senast behövde lämna regeringen för att vara valbar i Europaparlamentsvalet. Valprövningsnämnden fann att det enligt vallagen är förhållandena på valdagen som avgör om en kandidat är valbar eller inte, men att den avgörande tidpunkten enligt valrättsaktens bestämmelser om med uppdraget ofören-

11.2 Överväganden

Regeringens förslag: Vallagen anpassas till valrättsakten så att den som kandiderar i valet till Europaparlamentet och samtidigt innehar ett ämbete eller ett uppdrag som är oförenligt med uppdraget som Europaparlamentariker inte skall behöva lämna ämbetet eller uppdraget förrän när han eller hon tillträder sitt uppdrag i Europaparlamentet.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har motsatt sig förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelserna i 1 kap. 8 § andra stycket vallagen är avsedda att genomföra bestämmelserna om med uppdraget som företrädare i Europaparlamentet oförenliga ämbeten och uppdrag i artikel 6 i valrättsakten (prop. 1996/97:70 s. 110 och 177). Som bestämmelserna i 1 kap. 8 § andra stycket vallagen kommit att tillämpas blir förhållandena på valdagen avgörande för om kandidaten är valbar eller inte. Den valbarhetsprövningen avser inte bara den allmänna regeln om valbarhet i 1 kap. 8 § första stycket vallagen om valbarhetsålder och medborgarskap utan också reglerna i andra stycket om oförenliga ämbeten och uppdrag. Sist nämnda regler är exempel på villkor som skall säkerställa att de som skall företräda väljarna i Europaparlamentet i vissa viktiga avseende inte bara är opartiska och oberoende utan också att de av sin omgivning uppfattas som opartiska och oberoende.

Enligt valrättsaktens bestämmelser tillträder den valde sitt uppdrag i Europaparlamentet först efter det att Europaparlamentet prövat den valdes behörighet (artikel 11). Detta talar för att valrättsaktens bestämmelser – på sätt Valprövningsnämnden uttalat – inte kan tolkas på annat sätt än att oförenligheten inträder först i och med att den valde tillträder sitt uppdrag i Europaparlamentet. Denna ståndpunkt får också stöd i det förhållandet att det inte finns någon bestämmelse i valrättsakten som säger att den som har eller haft ett ämbete eller ett uppdrag som nämns i katalogen är förhindrad – inte ens för en viss minsta tid efter det att han eller hon avträtt ämbetet eller lämnat uppdraget – att kandidera till Europaparlamentet.

Som erfarenheterna kring 1999 års val till Europaparlamentet visat har den svenska regeln utformad som en valbarhetsregel visat sig medföra vissa praktiska problem. Regeringen föreslår därför att bestämmelsen i 1 kap. 8 § andra stycket vallagen ändras på så sätt att den som kandiderar i valet till Europaparlamentet inte behöver frånträda sitt ämbete eller sitt uppdrag förrän han eller hon tillträder sitt uppdrag i Europaparlamentet.

Förslaget innebär att det inte längre är möjligt för den centrala valmyndigheten att, i samband med att myndigheten enligt 18 kap 2 § första stycket vallagen skall utse företrädarna i Europaparlamentet och utfärda bevis om detta, pröva om hinder föreligger för någon eller några av dem på grund av innehav av oförenligt ämbete eller uppdrag. Enligt regeringens mening bör den centrala valmyndigheten över huvud taget inte pröva denna fråga. Däremot skall det framgå av vallagen att uppdraget som

företrädare i Europaparlamentet inte är förenligt med de ämbeten eller uppdrag som sägs i artikel 6 i valrättsakten. Bestämmelsen i 1 kap. 8 § andra stycket vallagen bör därför ändras i enlighet med vad som nu sagts och flyttas till en ny 71 § i 18 kap.

Prop. 2001/02:53

12 Övriga frågor som rör vallagen

12.1 Skattemyndigheternas roll

Regeringens förslag: De uppgifter som skattemyndigheterna i dag har enligt vallagen och som inte har berörts ovan skall flyttas över till länsstyrelserna.

Regeringens bedömning: Den nuvarande ordningen att en skriftlig anmälan till en skattemyndighet om adress från en svensk medborgare som inte är folkbokförd i landet också skall anses som en anmälan om att tas upp i röstlängd bör inte ändras.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har motsatt sig förslaget.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Skattemyndigheterna har i dag uppgifter i valsyste­met enligt ett flertal bestämmelser i vallagen. Merparten av dessa bestämmelser har berörts i det föregående, varvid föreslagits att skattemyndighetens uppgifter skall föras över till länsstyrelsen respektive den centrala valmyndigheten.

I syfte att skapa en sammanhållen regional organisation, på samma sätt som till följd av förslagen i avsnitt 4 kommer att gälla på det lokala planet, anser regeringen att även övriga bestämmelser i vallagen som rör skattemyndigheterna bör ändras och att de uppgifter som det gäller föras över till länsstyrelserna.

Vad som nu sagts bör dock inte gälla anmälan om adress från svensk medborgare som inte är folkbokförd i landet. Enligt 7 kap. 10 § vallagen anses en sådan adressanmälan om den görs skriftligen till en skattemyndighet också som en anmälan om att tas upp i röstlängd. En sådan anmälan är nämligen i grunden en folkbokföringsuppgift och bör därför också som hittills göras till skattemyndigheten.

12.2 Rätten att kandidera i flera valkretsar i riksdagsvalet

Regeringens bedömning: Någon lagstiftning för att undvika de negativa konsekvenser det har för väljarna om samma kandidatnamn förekommer i fler än en valkrets på valsedlar vid val till riksdagen bör inte införas.

Rådets förslag: Rådet har föreslagit en normativ bestämmelse av innebörd att samma kandidatnamn inte bör förekomma i mer än en valkrets.

Remissinstanserna: *Valprövningsnämnden* anser att dubbelvals­avvecklingen kan leda till förvirrande effekter om ett parti har samma

kandidater i många valkretsar. Det f.n. mest ändamålsenliga sättet att komma till rätta med detta är enligt nämnden att införa en bestämmelse av normativ karaktär, som innebär att en kandidat i riksdagsvalet bör förekomma i endast en valkrets. Enligt *Stockholms kommun* kan rådets förslag förväntas leda till större tydlighet och en starkare koppling mellan valkretsen och de förtroendevalda, vilket kan uppfattas som positivt. Samtidigt anser kommunen att det är viktigt att beakta att väljare kan ha intresse av att rösta på samma kandidat oavsett valkretstillhörighet. För att kunna gå längre än till en ren rekommendation är det enligt kommunen angeläget att utreda frågan ytterligare.

Skälen för regeringens bedömning: Ju fler listor ett parti har, desto svårare blir det att i olika avseenden förutsäga vilka personer som kommer att besätta partiets mandat. I synnerhet kan det vara svårt att med något mått av säkerhet avgöra vilken eller vilka personer som skall ersätta dem som blivit valda. I en situation där ett antal personer samtidigt förekommer på en s.k. rikslista och dessutom på en eller flera kretslistor blir förutsägbarheten mycket liten. Att reglerna om dubbelvalsavveckling kan få dessa effekter har varit känt tidigare. I 1998 års val kom detta att uppmärksammas på grund av att ett antal kandidater i riksdagsvalet kom att representera valkretsar där de visserligen kandiderade, men till vilka de i övrigt inte hade någon egentlig anknytning. Det är inte i första hand personvalsreglerna som har lett till dessa resultat. Reglerna om personval gör det dock svårare att förutse resultatet av dubbelvalsavveckling. I den utvärdering som gjordes efter Europaparlamentsvalet år 1995 framkom att det varit förvirrande för både väljare och massmedia att en och samma kandidat stod på flera listor (SOU 1996:66). I det sammanhanget betonades också partiernas ansvar för att antalet listor begränsades så mycket som möjligt.

Om partiernas nomineringsstrategi i förening med vallagens regler medför resultat som uppfattas som mer eller mindre slumpartade finns det risk för att inte bara personvalsinslaget utan hela valsystemet som sådant förlorar i trovärdighet. Detta i sin tur kan leda till andra negativa effekter, t.ex. ett försämrat valdeltagande. Risken för sådana effekter skulle minska om partierna nominerade varje kandidat i endast en valkrets.

Rådet har diskuterat möjligheten att införa en regel i vallagen som innebär att en kandidat får ställa upp i endast en valkrets. En möjlighet vore att återinföra s.k. bostadsband. En kandidat skulle då vara valbar endast i den valkrets som han eller hon var folkbokförd i. Rådet ansåg dock att en regel av det slaget skulle innebära en relativt stor begränsning av partiernas möjligheter att lansera kandidater efter eget gottfinnande.

En annan modell som diskuterades och som ger partierna större frihet i detta avseende är att föreskriva att en kandidat inte får kandidera mer än i en valkrets men att partierna har frihet att avgöra i vilken krets.

Den svenska valordningen innehåller inte någon obligatorisk anmälningsskyldighet. Om man skulle kräva att alla kandidater i förväg anmäler i vilken valkrets de skall delta innebär detta enligt rådet i praktiken ett avskaffande av den fria nomineringsrätten. En sådan ordning borde enligt rådet i konsekvensens namn också leda till ett krav på att samtliga partier i förväg anmäler deltagande i val. Sammantaget skulle detta innebära en övergång till officiella valförberedelser i Sverige. Även om de omedel-

bara följderna av en sådan ordning sannolikt inte skulle uppfattas som alltför mycket avvikande från de nuvarande reglerna, ansåg rådet att det skulle vara en förändring av principiellt stor betydelse. Till detta kom att rådet menade att det finns mycket som talar för att en övergång till officiella valförberedelser bör föranleda en annorlunda definition av partibegreppet i regeringsformen. Rådet ansåg sig inte böra lägga fram förslag av innebörd att officiella valförberedelser införs i Sverige.

En något mindre ingripande reglering vore, enligt rådet, att föreskriva att en kandidat bara får kandidera i en valkrets och att införa en särskild ordning för den situationen att kandidaten ändå ställer upp i mer än en valkrets. Det måste då avgöras om personrösterna på kandidaten skall beaktas med hänsyn till att kandidaten brutit mot regeln att kandidera i mer än en valkrets. Om rösterna skall beaktas måste det avgöras i vilken valkrets kandidaten skall få tillgodoräkna sig rösterna. Oavsett hur man går till väga innebär modellen enligt rådet en risk att personröster på en kandidat blir ogiltiga, om denne av ett eller annat skäl kommer att ställa upp i flera valkretsar.

Sammantaget ansåg rådet att det för närvarande mest ändamålsenliga sättet att komma åt problemet är att i vallagen införa en bestämmelse av normativ karaktär som innebär att en kandidat i riksdagsvalet bör förekomma i endast en valkrets. Skulle det ändå förekomma att en kandidat tar plats i mer än en krets, skall dubbelvalsavveckling ske i enlighet med de nuvarande reglerna.

Sedan rådet lagt fram sitt förslag hemställdes i en motion att riksdagen hos regeringen skulle begära att regeringen lägger fram förslag om att riksdagskandidater endast får ställa upp i en valkrets (mot. 2000/01:K335).

Konstitutionsutskottet ansåg att om en sådan begränsning som rådet föreslagit övervägs, kan den inte göras utan mer genomgripande analyser (bet. 2000/01:KU7 s. 16 f.). Även om det kan tyckas olyckligt att en och samma person kandiderar i ett stort antal valkretsar och därmed försvårar bedömningen av valhandlingens effekt när det gäller personrösten, kunde det enligt utskottet finnas legitima skäl för ett parti att nominera en kandidat i fler än en valkrets. Det kunde enligt utskottet också ifrågasättas om rådets förslag till normativ, men inte absolut bindande, lagstiftning är en lagtekniskt lämplig lösning. Utskottet ville emellertid inte föregripa beredningen i Regeringskansliet av förslaget. Utskottet avstyrkte därför motionen. Riksdagen följde utskottet.

Regeringen gör följande bedömning.

Som framgått ovan leder kandidaturer i flera valkretsar till allvarliga nackdelar för väljarna. Denna ordning utgör därför ett demokratiskt problem. Regeringen förutsätter att partierna medverkar till att komma till rätta med problemet och även utan yttrycklig lagstiftning avhåller sig från åtgärder som kan försvaga valsysteemets legitimitet. Regeringen anser därför att det inte nu finns tillräckliga skäl att föreslå någon lagstiftning på denna punkt. Om genomförandet av 2002 års val visar att partierna inte tar sitt ansvar på allvar är regeringen dock beredd att återkomma till riksdagen med förslag till erforderlig lagstiftning.

Regeringens förslag: Skyldigheten för den centrala valmyndigheten att distribuera listor över partier som har anmält kandidater skall avskaffas.

Regeringens bedömning: Kravet i vallagen på att en kandidat skriftligen skall förklara att han eller hon har gett sitt parti tillstånd att anmäla kandidaturen bör behållas.

Rådets förslag och bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Länsstyrelsen i Uppsala län* ifrågasätter att listor över de partier som har anmält kandidater inte skall finnas tillgängliga i röstningslokaler. *Länsstyrelsen i Skåne län* anser att reglerna kring kandidaternas förklaringar bör mjukas upp; det bör vara tillräckligt att partiets ombud intygar att de anmälda samtyckt till kandidaturen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Ett parti som har registrerat sin partibeteckning skall anmäla samtliga sina kandidater, om något skydd för partibeteckningen skall komma till stånd. Skyddet uppstår genom att icke anmälda namn på listorna inte beaktas vid sammanräkningen.

Det kan uppstå problem om ett parti vill lägga till eller byta ut kandidater på sina listor efter det att sista dag för anmälan passerats.

Genom ett beslut av Valprövningsnämnden den 9 december 1998 (dnr 31-1998) är det klart att ett parti helt kan återta sin kandidatanmälan efter sista dagen för anmälan av kandidater.

En av de få rimliga anledningarna till att ett parti vill återta sin kandidatanmälan, och därmed avstå från skydd för partibeteckningen, torde vara att tillskrivna namn på valsedeln skall kunna beaktas. Detta önskemål i sin tur torde vara en följd av att partiet av någon anledning har kommit att ha för få kandidater. Att ett parti väljer att uppträda på det sättet kan medföra praktiska olägenheter för valmyndigheterna som har upprättat listor över partier som registrerat partibeteckning och anmält kandidater. Listorna upprättas i april/maj och skall finnas i röstningslokaler på valdagen. Om ett parti i ett sent skede förklarar att det inte längre vill ha några anmälda kandidater är risken stor att listorna inte hinner återkallas. I ett sådant fall kommer väljarna att få en felaktig information.

Det finns olika sätt att komma åt problemet. Man kan således tänka sig att förbjuda återtagande av kandidatanmälningar. Detta vore enligt regeringens mening dock ett alltför stort ingrepp i partiernas inre angelägenheter. Den praxis som hittills har tillämpats på detta område innebär att ett parti som anmält kandidater i rätt tid får lov att i ett senare skede göra kompletteringar och ändringar och har inte visat sig medföra olägenheter som medför att det nu finns skäl att föreslå några ändringar i regelsystemet. Även om det bör förekomma återhållsamhet med byte av namn särskilt efter det att förtidsröstningen inletts innebär denna praxis att det sannolikt blir mindre anledning för ett parti att i ett sent skede återta kandidatanmälningar för att få till stånd förändringar på valsedlarna. Emellertid bör man inte bortse från denna möjlighet och därmed risken för att listorna över partier som anmält partibeteckning och kandidater blir missvisande.

Rådet ansåg att det kan ifrågasättas om de nu aktuella listorna fyller någon praktisk funktion. Rådet föreslog att bestämmelsen i 9 kap. 11 § vallagen som innebär att listorna skall finnas i röstningslokaler upphävs. Däremot bör enligt rådet bestämmelsen i 5 kap. 20 § samma lag som innebär att den centrala valmyndigheten skall upprätta listorna stå kvar och kompletteras med en bestämmelse av innebörd att en lista på begäran skall tillhandahållas den som så önskar. Det kan förväntas att listorna kommer att publiceras på den centrala valmyndighetens webbplats på Internet.

Regeringen ansluter sig till rådets förslag och föreslår att det genomförs.

Enligt 5 kap. 14 § vallagen skall varje anmäld kandidat skriftligt förklara att han eller hon gett partiet tillstånd till anmälan. Förklaringarna skall tillsammans med kandidatanmälan ges in till länsstyrelsen av partiets ombud eller någon som denne utsett. Enligt rådet har hanteringen av förklaringarna uppfattats som ett betungande merarbete för länsstyrelserna i de större länen (SOU 1999:136 s. 102).

Rådet ansåg att det i och för sig får anses uteslutet att ett partis ombud anmäler kandidater som inte har samtyckt till att kandidera och att detta talar för att det skulle kunna vara tillräckligt att ombudet efter att ha tagit del av de skriftliga förklaringarna från kandidaterna intygar att de anmälda har lämnat sitt samtycke. Å andra sidan kan man, enligt rådet, inte bortse från möjligheten att misstag eller missförstånd leder till att ombudet kommer att rapportera felaktiga uppgifter, vilket i värsta fall kan leda till att personer som inte har för avsikt att kandidera förs upp på ett partis valsedlar. Risken för sådana misstag måste bedömas vara betydligt mindre med den nuvarande ordningen där kontrollen av kandidatförklaringarna ligger hos en myndighet. Ett annat skäl som enligt rådet talar för den nuvarande ordningen är att den förhindrar att mindre nogräknade grupperingar kan missbruka systemet genom att medvetet föra upp kandidater på valsedlar mot deras vilja, något som tidigare inte var helt ovanligt. Rådet ansåg därför att någon ändring av nuvarande regler inte borde genomföras. Regeringen delar denna uppfattning.

12.4 Det kommunala ersättersystemet

Regeringens förslag: Det skall alltid utses minst två ersättare för partier som är representerade i kommunfullmäktige.

Rådets förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har särskilt kommenterat denna fråga.

Skälen för regeringens förslag: Kommunfullmäktige beslutar enligt 5 kap. 4 § kommunallagen och 18 kap. 55 § vallagen hur många ersättare som skall finnas för ledamöterna i fullmäktige. Antalet ersättare skall utgöra en viss andel, dock högst hälften, av det antal platser som varje parti har i fullmäktige. I samband med att den nuvarande vallagen infördes ändrades reglerna för utseende av ersättare för kandidater som valts till kommunfullmäktige. Ändringen innebar att det alltid skulle utses minst två ersättare för partier som fått ett eller två mandat. Anledningen

till ändringen var att små partier i annat fall kunde komma att erhålla för få ersättare.

Den nya ordningen har i huvudsak slagit väl ut i de fall kommunfullmäktige beslutat att andelen ersättare skall uppgå till hälften. I flertalet fall har kommunerna också bestämt andelen ersättare till hälften. Den centrala valmyndigheten har emellertid framhållit att en viss skevhet kan uppstå då andelen bestämts till en annan kvotdel än hälften. Om t.ex. andelen är en tredjedel kan ett parti som erhåller tre mandat komma att få endast en ersättare medan ett parti som fått ett eller två mandat garanterat får två ersättare.

Regeringen anser att effekter av detta slag bör undanröjas genom att reglerna för utseende av ersättare justeras på så sätt att det alltid skall utses minst två ersättare för partier som är representerade i fullmäktige.

Förslaget föranleder ändringar i 18 kap. 55 § och 20 kap. 8 § vallagen.

12.5 Övriga valtekniska frågor

Regeringens förslag: Vallagen förtydligas så att det klart framgår att ett parti som vill skydda sin beteckning skall anmäla detta hos den centrala valmyndigheten.

Vid röstning på särskilda röstmottagningsställen skall väljarna inte behöva visa sitt röstkort för att få valkuvert.

Röstmottagarna på de särskilda röstmottagningsställen som inrättats på andra ställen än vårdinrättningar m.m. skall få sända rösterna direkt till valdistrikten utan omvägen över valnämnden.

Rådets förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har särskilt kommenterat dessa frågor.

Skälen för regeringens förslag

Anmälan av registrerad partibeteckning

Enligt 5 kap. 13 § vallagen skall partier som har registrerat partibeteckning och som vill skydda denna också anmäla samtliga sina kandidater. Det anges inte var en anmälan skall göras. Däremot anges att om regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriver det, anmälan i stället får göras hos länsstyrelsen.

Regeringen föreslår att bestämmelsen förtydligas så att det klart framgår att huvudregeln är att en anmälan skall ske hos den centrala valmyndigheten.

Kravet på att uppvisa röstkort för att få valkuvert vid röstning på postkontor

Enligt den ordning som gäller i dag skall en väljare som skall poströsta hos röstmottagaren visa sitt röstkort och få ett kuvert. Därefter skall väljaren rösta och göra i ordning sina kuvert samt på nytt uppsöka röstmottagaren och där visa sitt röstkort samt lämna detta tillsammans med kuverten. Väljaren måste alltså uppsöka röstmottagaren två gånger, vilket

kan uppfattas som opraktiskt särskilt då det är kö på postkontoret. Posten AB har därför genom Riksskatteverket framfört att önskemål om att det bör vara tillåtet att ha valkuverten ute i postkontoret så att väljarna själva kan förse sig med dessa och den första omgången undvikas.

Regeringen har förståelse för önskemålet och anser att det bör tillgodoses.

Hanteringen av röster som har lämnats på särskilda röstmottagningsställen

Enligt nuvarande bestämmelser kan under valdagen särskilda röstmottagningsställen inrättas på andra platser än vårdinrättningar m.m. Syftet är bl.a. att röstmottagningsställen skall kunna inrättas för väljare som annars skulle få resa långt för att kunna rösta. Röster som lämnats på ett sådant röstmottagningsställe skall enligt nuvarande regler sändas till valnämnden. Valnämnden skall, om rösterna kommer in under valdagen, sända dem till valförrättarna i respektive valdistrikt under förutsättning att rösterna kan beräknas komma fram innan vallokalen stänger. Den centrala valmyndigheten har framfört att detta är en tidsödande ordning som inte fyller någon praktisk funktion i de fall röstmottagning vid det särskilda röstmottagningsstället sker under valdagen och har därför föreslagit att röstmottagarna på de särskilda röstmottagningsställen som inrättats med stöd av nuvarande 12 kap. 2 § skall få sända rösterna direkt till valdistriktet utan omvägen över valnämnden.

Det kan konstateras att hanteringen av röster som lämnas vid särskilda röstmottagningsställen inom landet i vallagen har fått en enhetlig reglering, som bl.a. innebär att fönsterkuverten med röster skall sändas till valnämnden för behandling enligt bestämmelserna i 15 kap. vallagen. Att göra undantag för den situation som nu är aktuell innebär att den lagtekniska systematiken bryts. Detta bör dock enligt regeringens mening inte få lägga hinder i vägen för en mer rationell ordning. Regeringen föreslår därför att det införs en bestämmelse av innebörden att röstmottagaren vid ett särskilt röstmottagningsställe får lov att sända den till valförrättarna i valdistriktet om den kan antas komma dit innan vallokalen stänger.

13 Statligt stöd till partier som är representerade i riksdagen

13.1 Bakgrund

Det statliga partistödet regleras i lagen (1972:625) om offentligt stöd till politiska partier. Det statliga stödet utgår till partier som deltagit i riksdagsval dels som partistöd, dels som kanslistöd.

Partistödet lämnas som mandatbidrag. Varje mandatbidrag uppgår för närvarande till 282 450 kr. Det antal mandatbidrag som ett parti skall få bestäms varje år med hänsyn till resultatet i de två närmast föregående valen. Fördelningen görs på följande sätt. Första året under den fyraårsperiod som följer på ett riksdagsval får varje parti så många mandatbidrag som motsvarar en sjättedel gånger antalet vunna mandat i det se-

naste valet och fem sjättedelar gånger antalet vunna mandat i närmast föregående val. Andra året får varje parti så många mandatbidrag som svarar mot halva antalet vunna mandat i både det senaste och det föregående valet. Tredje och fjärde året utgår partistödet varje år med så många mandatbidrag som svarar mot fem sjättedelar av antalet vunna mandat i det senaste valet och en sjättedel i det närmast föregående. Om ett parti inte har blivit representerat i något av valen tillämpas en regel om avtrappat partistöd som innebär att i stället för antalet vunna mandat bestäms antalet mandatbidrag med utgångspunkt från antalet hela tiondels procentenheter röster i hela landet över 2,5 % som partiet har fått.

Kanslistödet utgår som grundstöd och tilläggsstöd. Ett parti som fått minst 4 % av rösterna i hela landet får varje år grundstöd och tilläggsstöd. Grundstödet uppgår för närvarande till 4 928 200 kr. Tilläggsstöd utgår för närvarande med 13 850 kr per vunnet mandat om partiet är företrätt i regeringen och annars med 20 650 kr per mandat.

Om ett parti vid val till riksdagen har fått minst 4 % av rösterna och partiet får mindre än 4 % av rösterna vid nästföljande val utgår avtrappat grundstöd för de följande fyra åren enligt följande. Första året med 75 % av ett helt grundstöd, andra året med 50 % av ett helt grundstöd samt tredje och fjärde året med 25 % av ett helt grundstöd.

För såväl partistöd som kanslistöd gäller särskilda regler i de fall ett parti tagit mandat i riksdagen genom att ha fått minst 12 % av rösterna i en valkrets. Även för det fall extra val till riksdagen har hållits gäller en särreglering.

Ansökan om partistöd skall göras årligen hos Partibidragsnämnden. Ansökan skall vara skriftlig och bör göras före utgången av oktober. Nämnden har fastställt ett formulär för ansökan. Utbetalning av det statliga partistödet sker till respektive partis riksorganisation. Kanslistödet kan på begäran av partiet betalas till riksdagsgruppens kansli. Någon offentlig kontroll av hur partistödet används förekommer inte.

Partibidragsnämnden utses av riksdagsstyrelsen och består av ordförande och två andra ledamöter. Ledamöterna skall ha eller ha haft ordinarie tjänst som domare. Nämndens beslut får inte överklagas.

13.2 Överväganden

Regeringens förslag: Ett parti som har varit representerat i riksdagen på grund av att det har fått minst 4 % av rösterna i ett val skall få sitt partistöd halverat om partiet i det följande valet får mindre än 2 % av rösterna.

Som ett villkor för rätt till partistöd skall ett parti ha en auktoriserad eller godkänd revisor. Partiet skall vidare lämna in sin årsredovisning till Partibidragsnämnden.

Rådets förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Riksrevisionsverket* anser att det i lagen behövs en komplettering som anger vilka allmänna krav som ställs på revisorernas granskning.

Halvering av partistödet

Det har sedan år 1970 vid några tillfällen hänt att partier har förlorat sin representation i riksdagen. Dåvarande kds förlorade det mandat som erhöles genom valsamverkan med centerpartiet år 1985 efter 1988 års val, då partiet fick 2,9 % av rösterna. Miljöpartiet förlorade sin representation i riksdagen efter 1991 års val, då partiet fick 3,4 % av rösterna. Båda partierna har som bekant åter tagit plats i riksdagen. Även om partierna i de angivna fallen inte lyckats nå fyraprocentsspärren, har de klarat partistödslagets krav på 2,5 % för avtrappat stöd. Som framgått av redogörelsen för lagens tillkomst gjordes av lagstiftaren den bedömningen att bidrag endast borde utgå till partier som har ett inte obetydligt stöd i väljarkåren och att ett röstetal på 2,5 % fick anses vara tillräckligt för att berättiga till stöd. Enligt regeringens mening finns det inte några vägande skäl för en annan syn i den frågan.

Däremot kan det ifrågasättas om det inte finns skäl att begränsa det ekonomiska stöd som betalas ut för ett parti som förlorat sin riksdagsrepresentation och som fått ett mycket lägre röstetal än vid det föregående valet. Utbetalningen av stöd till ny demokrati under åren 1994–1998 måste enligt regeringens mening anses stå i strid med grundtanken att det allmänna skall bidra ekonomiskt endast till partier med ett inte obetydligt stöd i väljarkåren manifesterat i allmänna val. Ny demokrati hade ett röstetal på drygt 68 000 röster i 1994 års val. I 1998 års val fick partiet 8 297 röster. Det finns dessutom anledning att anta att offentligt stöd till partier med så låga röstetal allmänt uppfattas som mindre berättigat. Det är dock viktigt att understryka att det alltså bör vara endast valresultatet som avgör om och i så fall hur mycket stöd som ett parti skall kunna komma i åtnjutande av. Någon skönsmässig bedömning får inte förekomma.

Det finns mot bakgrund av det anförda enligt regeringens mening anledning att komplettera partistödslagen med en regel av den innebörden att ett parti som på grund av sitt resultat i val blivit berättigat till partistöd på grund av att det uppnått minst 4 % av rösterna och som vid det därpå följande valet får ett lägre röstetal, som understiger en viss gräns, skall erhålla ett lägre stöd än det som utgår enligt gällande regler. Det bör inte komma i fråga att helt strypa stödet eftersom det i sådant fall finns risk för ekonomiska tröskeleffekter som kan gå ut över personer eller företag mot vilka partiet har ekonomiska åtaganden, t.ex. anställda eller leverantörer. Partiet bör alltså ha en möjlighet att under ekonomiskt ordnade former anpassa sig till en situation med minskade resurser.

När det gäller den nivå på röstetalet där stödet bör reduceras har rådet kommit fram till att en lämplig avvägning kan vara 2 %. Ett parti som tidigare haft ett så stort väljarstöd att det varit representerat i riksdagen enligt fyraprocentregeln och vid det följande valet fått ett så lågt röstetal att det motsvarar 2 % av rösterna får enligt rådet nämligen anses böra förbereda sig på en avveckling av ekonomiska åtaganden. Riskerna framstår nämligen då som stora att partiet kan komma att även i fortsättningen få mycket låga röstetal. Regeringen delar denna uppfattning.

När gäller storleken på det reducerade stödet anser rådet att det bör bestämmas till en nivå som motsvarar hälften av det stöd som utgår i dag. Regeringen ansluter sig även till denna åsikt.

Krav på revisorer och årsredovisning

Statens bidrag enligt partistödslagen uppgår till betydande belopp. År 1998 utbetalades över 140 miljoner kr till de bidragsberättigade partierna.

Det finns ingen offentlig kontroll över hur medlen används och partierna detaljredovisar inte heller användningen av partistödsmedel i sina årsredovisningshandlingar. Med hänsyn främst till att bidragen uppgår till så stora belopp vore det i och för sig inte orimligt att formellt kräva att partierna använde partistödet för ändamålet att fortlöpande bedriva opinionsbildande verksamhet och att det fanns någon form av offentlig kontroll över hur medlen användes. Mot en sådan ordning talar dock flera skäl. Rent principiellt inger det betänkligheter att införa en reglering som skulle kunna leda till att statsmakterna kom att ställa övergripande krav på de politiska partiernas agerande som ett villkor för ekonomiskt bistånd. Dessutom skulle svåra tillämpningsproblem kunna uppstå, t.ex. då det gäller att avgöra om ett parti har bedrivit en sådan verksamhet som skall medföra att partiet uppfyller villkoren för bidrag. Övervägande skäl talar enligt regeringens mening därför för att den nuvarande ordningen bör bestå och att det alltså inte införs någon offentlig kontroll av partistödet.

Däremot anser regeringen att det är rimligt att kräva att partier som tar emot statsbidrag av den omfattning som det gäller har sådana administrativa rutiner som normalt gäller i större organisationer och att detta uppställs också som ett formellt krav för att partistöd skall utbetala kunna erhållas. Ett villkor för partistöd bör därför vara att partiet har utsett en auktoriserad eller godkänd revisor med uppgift att granska partiets räkenskaper. I enlighet med vad Riksrevisionsverket föreslagit bör det av lagen uttryckligen framgå att revisorns granskning skall vara så ingående och omfattande som god revisionsred kräver.

Vidare bör som ett villkor, vilket motsvarar vad som gäller i Danmark, för utbetalning krävas att partiet ger in en årsredovisning eller motsvarande till nämnden.

Det skall avslutningsvis betonas att vad som nu föreslagits inte på något sätt syftar till att försöka kontrollera partiernas verksamhet. Avsikten är endast att få till stånd en regel som bidrar till att varje politiskt parti som tar emot statligt partistöd vinnlägger sig om att ha sådana rutiner som måste anses normala för större organisationer.

14 Ikraftträdande

Regeringens förslag: De lagändringar som behandlas i denna proposition skall träda i kraft den 1 mars 2002. Några av ändringarna i vallagen skall dock inte tillämpas förrän inför 2006 års allmänna val.

Utredningens och rådets förslag: Såväl utredningens som rådets lagförslag saknar föreslagna tidpunkter för ikraftträdande.

Remissinstanserna: Några remissinstanser har framhållit att det med hänsyn till omfattningen av de föreslagna organisationsförändringarna på det valadministrativa området är angeläget att de aktuella lagändringarna kan träda i kraft så snart som möjligt.

Skälen för regeringens förslag: De lagändringar som avser valsystemet bör tillämpas redan vid 2002 års allmänna val. Ändringarna bör därför träda i kraft den 1 mars 2002.

I avsnitt 7.1 har behandlats frågan om framställning av statistik för mandatberäkning. Eftersom ändringarna i vallagen föreslås träda i kraft den 1 mars 2002, kommer statistikuttag att göras den 1 november 2001 enligt nuvarande lydelse av 3 kap. 2, 6 och 8 §§. Kostnaderna för detta kan beräknas uppgå till omkring 500 000 kronor. För att inte dessa kostnader skall vara bortkastade, anser regeringen att den nya uttagstidpunkten den 1 mars det år då val hålls bör gälla först valåret 2006. En övergångsbestämmelse av angiven innebörd bör tas in i lagen om ändring i vallagen. Regeringen gör den bedömningen att vad som nu sagts inte kommer att medföra några beaktansvärda nackdelar när det gäller fördelningen av mandat mellan olika valkretsar inför 2002 års allmänna val.

Av samma skäl som nyss sagts bör vidare den nya lydelsen av 6 kap. 11 § tillämpas första gången inför 2004 års val till Europaparlamentet.

15 Kostnader

Regeringens bedömning: Förslagen till ändringar i vallagen innebär inga tillkommande kostnader för valförfarandet. Däremot innebär förslagen att vissa kostnader kommer att fördelas om.
Övriga förslag medför inte några beaktansvärda kostnadsökningar.

Utredningens och rådets bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser att det kan vara svårt att få ersättning genom en omfördelning av valanslaget för länsstyrelsernas nya arbetsuppgifter. Länsstyrelsen bör därför tillskjutas medel för att lösa dessa. Också *länsstyrelserna i Uppsala, Östergötlands, Skåne och Västra Götalands län* anser att det föreligger ett behov av resurstillskott för länsstyrelserna. *Stockholms, Tierps, Norrköpings, Malmö, Norbergs, Östersunds, Umeå och Arjeplogs kommuner* förutsätter att kommunerna fullt ut kompenseras för sina merkostnader. Motsvar-

Skälen för regeringens bedömning: Eftersom regeringen inte föreslår någon överföring av uppgifter till kommunerna uppkommer inga nya kostnader för dem.

En ny ordning enligt vilken den centrala valmyndigheten skall ansvara för att väljarna har tillgång till namnvalsedlar vid val till Europaparlamentet innebär en kostnadsökning i storleksordningen 0,5–1 miljon kronor. Å andra sidan befrias myndigheten från ansvaret att tillhandahålla partimarkerade valsedlar vid dessa val. Nettokostnadsökningen torde därmed bli försumbar.

Vad som föreslagits om framställningen av röstlängder och röstkort medför ingen kostnadsökning. Länsstyrelsen föreslås i den nya ordningen få i uppgift att föra ett register över indelning i valdistrikt med utgångspunkt i fastighetsindelningen och Lantmäteriverkets fastighetsregister. Denna uppgift har hittills ombesörjts av skattemyndigheterna med ordinarie personal utan att valet har debiterats särskilt. I övrigt innebär förslaget endast en omfördelning av kostnaderna. Samtidigt torde man kunna räkna med att denna ordning kommer att kunna eliminera så gott som alla fel i röstlängden och därmed också i röstkorten. Här ligger en besparing.

En samordning av framställningen av röstlängdsstatistik innebär en besparing. Ett färre antal uttag av uppgifter ur folkbokföringsdatabasen och fastighetsregistret innebär en besparing på omkring 250 000 kronor för varje val.

Införande av GIS-teknik i valarbetet (jfr avsnitt 7.3) förväntas ge ökad rättssäkerhet, större flexibilitet och rationellare handläggningsprocesser. Även om utveckling, uppbyggnad och driftläggning av den tekniska lösningen initialt genererar merkostnader på i storleksordningen 1 à 2 miljoner kronor, skall de totala långsiktigt löpande kostnaderna för valprocesserna inte överstiga dagens kostnadsnivåer. Berörda organisationer förväntas mer i detalj reglera hur processernas fortbestånd säkerställs såväl handläggnings- som kostnadsmässigt.

Regeringen bedömer att de valtekniska förslagen i övrigt inte medför några kostnadsökningar alls eller i vart fall endast högst marginella sådana. Några resurstillskott i förhållande till den hittillsvarande ordningen är därför inte påkallade.

Vad beträffar övriga förslag bedömer regeringen att dessa inte medför några beaktansvärda kostnadsökningar. Förslaget avseende ändrade regler för utseende av ersättare för kommunfullmäktige (se avsnitt 12.4) innebär att det kan komma att utses fler ersättare än hittills. De ekonomiska konsekvenserna av detta är dock högst marginella. Förslaget att i vissa fall begränsa rätten till statligt partistöd (se avsnitt 13) innebär att kostnaderna för detta kan komma att minska.

Sammantaget anser regeringen alltså att de förslag som läggs fram i denna proposition inte medför några kostnadsökningar för det allmänna.

16.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier

Ändringarna har behandlats i avsnitt 13.

11 a §

Paragrafen är tillämplig endast på partier som varit berättigade till stöd därför att de varit representerade i riksdagen på grund av att de fått mer än 4 % av rösterna och som vid det följande valet fått ett lägre röstetal än 2 % av rösterna i hela landet. Anledningen till denna avgränsning är att partier som varit representerade i riksdagen genom fyraprocentsregeln regelmässigt erhåller ett högre stöd än partier som är berättigade till bidrag enligt 3 § tredje stycket samt att det inte ansetts befogat med det högre stödet vid ett så lågt röstetal som 2 % eller lägre.

Bestämmelsen avses bli tillämplig under den mandatperiod som följer på det val då partiet fått ett lägre röstetal än 2 %. Ett parti som i 1998 års val fått över 4 % och i 2002 års val fått endast 1,9 % av rösterna skall således för perioden 2002–2006 tilldelas endast hälften av det stöd som annars utgått vid en beräkning enligt 3 och 9 §§.

14 §

Ändringen innebär att ett parti som ansöker om bidrag måste ge in sin senaste årsredovisning. Vidare skall partiets räkenskaper ha granskats av en auktoriserad eller godkänd revisor. Dennes granskning skall vara så ingående och omfattande som god revisionsredovisning kräver. Eftersom en revisionsberättelse fogas som bilaga till en årsredovisning, innebär det förstnämnda kravet att Partistödsnämnden får del också av revisorns yttrande. Partiet får inte beviljas stöd om ansökningen brister i de två nu nämnda avseendena.

16.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1987:813) om homosexuella sambor

Som en följd av stat–kyrkareformen upphörde lagen (1972:704) om kyrkofullmäktigeval att gälla den 1 januari 2000 (prop. 1997/98:116, bet. 1997/98:KU20, rskr. 1997/98:284, bet. 1998/99:KU5, rskr. 1998/99:3.). Punkt 13 i lagen om homosexuella sambor, som hänvisar till den lagen, upphävs därför.

1 kap.

8 §

Vissa regler om valbarhetskrav för kandidater till Europaparlamentet upphävs och görs i stället till jävsregler. De flyttas därför till 18 kap. 71 §. Skälen till ändringarna har behandlats i avsnitt 11.2.

2 kap.

6 §

Förslaget föranleds av att det är nödvändigt med en samordning av uttag av uppgifter från folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet för upprättande av en längd för bearbetning av statistikuppgifter. Detta skall ske den 1 mars året före valet samt den 1 mars valåret. Motsvarande ändring görs i 3 kap. 2, 6 och 8 §§ samt 6 kap. 11 §.

Ändringen har behandlats i avsnitt 7.1.

7 §

Ändringen, som har behandlats i avsnitt 6.1, är en följd av att församlingen inte är den enhet som i framtiden kommer att användas för indelning av valkretsar utan att denna i stället skall utgå från fastighetsindelningen. Den nuvarande föreskriften att en församling skall lämnas odelad eller i vart fall inte delas in i fler än två kretsar upphävs därför. I stället tas i 4 kap. 1 § in en bestämmelse om att för varje fastighet samtliga röstberättigade skall hänföras till samma valdistrikt.

3 kap.

2, 6 och 8 §§

Se vid 2 kap. 6 §.

Av ikraftträdandebestämmelsen framgår att ändringarna inte skall tillämpas förrän inför 2006 års allmänna val.

4 kap.

1 §

Se vid 2 kap. 7 §.

Utredningen har föreslagit att det i såväl 2 kap. 7 § som 4 kap. 1 § vallagen skall anges att ”en fastighet skall lämnas odelad”. Någon anledning att genomföra en sådan dubbelreglering föreligger enligt regeringens mening emellertid inte. Den nya bestämmelsen bör därför tas in endast i en paragraf. Eftersom valdistrikten är den geografiska valorganisationens

3 §

Ändringen i första stycket har behandlats i avsnitt 6.1.

Riktlinjerna i paragrafen för hur stora valdistrikten bör vara jämkas. Detta sker för att få till stånd lämplig storlek för sammanräkning det preliminära resultatet. Reglerna skall ses i samband med förändringarna i 9 kap. 4 §, där det införs en bestämmelse av innebörd att kommunen skall se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som vallokaler och särskilda röstmottagningsställen och som i fråga om lokalisering och öppethållande ger väljarna goda möjligheter att rösta.

För att det skall vara möjligt att överskrida riktlinjen för högsta antal röstberättigade införs ett krav på att det skall föreligga särskilda skäl. Vad som åsyftas med detta uttryck är första hand valadministrativa skäl som effektivare sammanräkningsrutiner eller kostnadsbesparingar för det fall endast ett val genomförs. Emellertid måste dessa skäl vägas mot väljarnas möjligheter rösta på valdagen. Om detta är möjligt får länsstyrelsen besluta om valdistrikt som omfattar fler än 2 000 röstberättigade. Detta kan ske t.ex. genom sammanläggning av valdistrikt för val till riksdagen samt till landstings- och kommunfullmäktige.

Genom ändringen i andra stycket, som har behandlats i avsnitt 7.3, klargörs att länsstyrelsen skall föra ett register över indelningen i valdistrikt. Bestämmelsen har fått en något annan utformning än vad utredningen föreslagit. Det är nämligen inte ett register över fastigheter som avses, utan över just valdistrikt. Ett register med fastigheter kopplade till dessa valdistrikt skapas av Lantmäteriverket och levereras sedan till berörda valmyndigheter.

4 §

Ändringen är en följd av ett förslag från Länsstyrelsen i Västra Götalands län, som framhållit att eftersom fastighetsbildningsåtgärder sker fortlöpande borde vallagen kompletteras med en bestämmelse som ger länsstyrelsen rätt att besluta om smärre ändringar i valdistriktsgränser även efter den 1 december året före valåret. Detta är enligt länsstyrelsen något som i praktiken sker redan i dag utan att det meddelas något formellt beslut om ändrad valkretsindelning (bl.a. när fastigheter nybildas, slås samman eller ändras genom fastighetsreglering). Bestämmelsen i 4 kap. 5 § vallagen ger enligt länsstyrelsens mening visserligen ett visst stöd för sådana beslut, även om det är uppenbart att den närmast är avsedd att användas då en kommungräns ändras eller en kommun nybildas.

Ett beslut om ändrad indelning i valdistrikt får fattas efter den 1 december året före valåret endast om det behövs med hänsyn till en mindre ändring i fastighetsindelningen, som inte hänger samman med en ändring i kommunindelningen. Situationer av det sistnämnda slaget omfattas av vad som sägs i 5 §.

Vad som avses med ”smärre ändringar” får bedömas med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. En utgångspunkt bör dock vara att

en ändring inte berör fler än 5 % av antalet röstberättigade i något av de aktuella valdistrikten. Prop. 2001/02:53

5 kap.

13 §

Ändringen, som har behandlats i avsnitt 12.3, innebär ett förtydligande av gällande ordning genom att det uttryckligen anges att anmälan av kandidater skall göras hos den centrala valmyndigheten om inte annat föreskrivs.

20 §

Av skäl som närmare utvecklats i avsnitt 12.3 innebär partiernas rätt att återta kandidatanmälningar att de listor över partier som anmält kandidater och som skall finnas i röstningslokaler kan bli missvisande. På grund härav och eftersom listorna inte torde fylla någon större praktisk funktion föreslås att bestämmelserna i 5 kap. 20 § andra stycket och 9 kap. 11 § upphävs. I 5 kap. 20 § införs ett nytt andra stycke av innebörd att listorna på begäran skall kunna tillhandahållas den som så önskar.

6 kap.

7 §

I avsnitt 9.4 föreslås att skyldigheten för valmyndigheterna att distribuera partimarkerade valsedlar (partivalsedlar) begränsas till de fall där ett parti genom en behörig företrädare anmält att det önskar att så skall ske. Det föreslås vidare att den centrala valmyndigheten skall bestämma när ett parti senast skall anmäla att det önskar få partivalsedlar utlagda. Syftet med förslaget är att förhindra att valsedlar läggs ut för partier som inte ställer upp med några kandidater i ett val. Förslaget föranleder tillägg även i 15 § samt 9 kap. 12 §.

11 §

Se vid 2 kap. 6 §.

15 §

Se vid 7 §.

7 kap.

3 §

Se vid 5 §.

4 §

Ändringen hänger samman med förändringen av den framtida valadministrationen. Som ett förtydligande anges att det är den centrala valmyndigheten som upprättar röstlängden. Så har varit fallet sedan vallagen trädde i kraft och ändringen avser endast att lagfästa detta.

5 §

En unionsmedborgare som vill delta i valet till Europaparlamentet skall i framtiden anmäla detta till länsstyrelsen. Ändringen hänger samman med ändringen av valadministrationen på regional nivå, där länsstyrelsen skall ta över skattemyndighetens roll.

6 §

Ändringen beror på den förändrade valadministrationen och innebär att länsstyrelsen tar över skattemyndighetens roll på regional nivå.

7 §

Ändringen är föranledd av den förändrade valadministrationen. Som ett förtydligande anges att det är den centrala valmyndigheten som upprättar röstkortet. Så har varit fallet sedan vallagen trädde i kraft och ändringen avser endast att lagfästa detta.

9 §

Förändringen har behandlats i avsnitt 7.5.

11 §

Tiden för senaste dag för rättelse av röstlängden flyttas till tolv dagar före valdagen. Eftersom val skall hållas på en söndag (1 kap. 9 § vallagen), är den nu nämnda dagen alltid en tisdag. Båda dessa saker behöver dock inte anges i paragrafen. Skälen för ändringen har behandlats i avsnitt 8.4.

Ändringen i andra stycket hänger samman med den förändrade valadministrationen. Detta innebär att länsstyrelsen tar över skattemyndighetens roll på regional nivå.

12 §

Meddelanden från ett annat medlemsland som avses i paragrafen har alltid lämnats till centrala valmyndigheten. Lagtexten ändras därför så att den stämmer med det förfarandet. Det är också naturligt att den centrala valmyndigheten gör de rättelser som meddelandet föranleder.

De uppgifter som meddelandet kan omfatta är antingen att någon är upptagen i röstlängd för annat land eller att personen röstat i annat land.

Till skillnad mot i dag skall båda dessa grunder för rättelse framgå av lagen. Dessa regler har tagits med för att Sverige på ett effektivt sätt skall uppfylla valrättsaktens krav på att motverka att någon skall kunna rösta flera gånger i olika länder i samma val till Europaparlamentet.

Andra stycket är nytt. Ändringen har behandlats i avsnitt 8.3.

13 §

Ändringen har behandlats i avsnitt 8.2 och 8.3.

14 §

Ändringen har behandlats i avsnitt 8.5.

9 kap.

4 §

Ändringen i första stycket innebär att kommunen måste överväga huruvida antalet vallokaler och den tid dessa är öppna är tillfyllest för att underlätta för väljarna att rösta inom olika valdistrikt i kommunen.

Skälen för det nya andra stycket framgår av avsnitt 4.2.3.

6 §

Ändringen är en följd av att det skall vara möjligt att skriva ut röstkort vid röstmottagningsstället.

12 §

Ändringarna i denna paragraf har behandlats i avsnitt 9.4.

Ändringarna innebär att partierna vid val till Europaparlamentet skall avgöra om de vill få partimarkerade valsedlar (partivalsedlar) eller namnvalsedlar utlagda vid röstningslokalerna. Om ett parti endast går fram med en namnlista svarar myndigheterna för att sådana läggs ut. Om ett parti däremot går fram med flera olika namnlistor svarar valmyndigheterna endast för att partivalsedlar läggs ut för partiet.

Se även vid 6 kap. 7 §.

Utbytet av begreppet partimarkerade valsedlar mot partivalsedlar har behandlats i avsnitt 9.1.

10 kap.

1 §

Ändringen innebär att det i stället för den centrala valmyndigheten är kommunen, genom sin valnämnd, som skall besluta om vallokalernas öppethållande. Detta hänger samman med att det är kommunen som har bäst förutsättningar för att bedöma om väljarna i distriktet ändå får till-

räckligt goda möjligheter att rösta. Förutsättningarna för när beslut om inskränkt öppethållande skall kunna fattas påverkas inte av ändringen. Prop. 2001/02:53

Se även vid 9 kap. 4 §.

8 §

Det nya andra stycket innebär att en valförrättare kan ta emot en röst utanför vallokalen från en funktionsförhindrad väljare, om det kan ske under betryggande former. Vad som avses härmed är i första hand att valhemligheten kan bevaras. Vidare måste också en bedömning göras huruvida det är möjligt för en valförrättare att lämna vallokalen för en kortare stund. Som framhållits i avsnitt 4.2.3 har kommunen ett ansvar för att funktionshindrade har tillgång till vallokalerna. Endast om det inte finns någon annan lämplig lokal får som vallokal användas en lokal som funktionshindrade inte kan ta sig in i (se vid 9 kap. 4 §). Det är först i en sådan situation som den nu aktuella paragrafen aktualiseras.

11 kap.

7 §

Den nuvarande ordningen innebär att en väljare som skall poströsta hos röstmottagaren skall visa sitt röstkort och få ett kuvert. Därefter skall väljaren rösta och göra i ordning sina kuvert samt på nytt uppsöka röstmottagaren och där visa sitt röstkort samt lämna detta tillsammans med kuverten. Väljaren måste alltså uppsöka röstmottagaren två gånger, vilket uppfattats som opraktiskt särskilt då det är kö på postkontoret. Posten AB har därför framfört önskemål om att det bör vara tillåtet att ha valkuverten ute i postkontoret så att väljarna själva kan förse sig med dessa och den första omgången undvikas.

Genom ändringen tas kravet på att väljaren skall visa sitt röstkort för att få ett kuvert bort. I lagrummet anges därför endast att väljarna på postkontoret skall erhålla kuvert. Därigenom kan väljarna ta ett kuvert, rösta och sedan uppsöka röstmottagaren. Då skall liksom nu röstkortet visas innan kuverten lämnas.

12 kap.

20 och 21 §§

Ändringarna har behandlats i avsnitt 12.5.

I 12 kap. 21 § införs en bestämmelse av innebörden att röstmottagaren vid ett särskilt röstmottagningsställe enligt 12 kap. 2 § får lov att sända den till valförrättarna i valdistriktet om den kan antas komma dit innan vallokalen stänger. Fönsterkuverten skall behandlas på motsvarande sätt som anges i 15 kap. 2 §. Ändringen i 12 kap. 20 § följer av att det blir möjligt att sända fönsterkuverten direkt till valdistriktet. Genom ett tillägg i 15 kap. 6 § klargörs att valförrättarnas hantering av fönsterkuvert avser också de kuvert som kommer från ett särskilt röstmottagningsställe.

14 kap.

2 och 3 §§

Ändringarna har behandlats i avsnitt 4.2.3.

7 §

Ändringarna har behandlats i avsnitt 9.1 och 9.4.

15 kap.

6 §

Se vid 12 kap. 20 och 21 §§.

18 kap.

55 §

Av redogörelsen i avsnitt 12.4 framgår att det i fall då kommunfullmäktige bestämt andelen ersättare till annan kvotdel än hälften att det kan inträffa att det för ett parti som fått ett eller två mandat utses fler ersättare än för ett parti som fått tre eller flera mandat. Risken för att sådana situationer uppstår kan elimineras genom en bestämmelse som innebär att det alltid kommer att utses minst två ersättare för ett parti oavsett hur många mandat det vunnit.

71 §

Se vid 1 kap. 8 §.

19 kap.

2 och 20 §§

Ändringarna är en konsekvens av att ett rättelsebeslut skall kunna överklagas utan samband med att valet överklagas (se 7 kap. 14 §).

20 kap.

6 §

Enligt 18 kap. 61 och 62 §§ samt 64 och 65 §§ är det länsstyrelsen som utser ersättare för avgångna ledamöter i landstings- och kommunfullmäktige. Ersättare skall i första hand utses på grundval av ersättarordningen i 18 kap. 54 och 55 §§. Om det inte finns någon som kan utses på det sättet skall ersättaren enligt 20 kap. 6 § hämtas från en annan valkrets. Som lagtexten nu är formulerad är det den centrala valmyndigheten som skall

avgöra vilken valkrets som skall komma i fråga. Myndigheten har framhållit att denna uppgift bör ligga hos länsstyrelsen.

Det framstår enligt regeringens mening som naturligt att länsstyrelsen ansvarar även för detta led i utseendet av ersättare. Regeringen föreslår därför att uppgiften förs över till länsstyrelsen.

7 §

Ändringen innebär endast en språklig justering.

8 §

Ändringen har behandlats i avsnitt 12.4.

16.4 Upphävande av två lagar om försöksverksamhet på valområdet

Lagen (1993:1403) om försöksverksamhet vid de allmänna valen år 1994 och lagen (1994:285) om försök i vissa kommuner där väljarna skall kunna avge en särskild personröst vid de allmänna valen år 1994 avsåg förhållanden vid angivna allmänna val och saknar numera betydelse. De båda lagarna bör därför nu upphävas.

Inledning

Rådet för utvärdering av 1998 års val har utvärderat de tekniska, ekonomiska, organisatoriska och praktiska effekterna av det nya valsysteem som innebär att väljarna har möjlighet att rösta inte bara på parti utan också på person.

För att få ett så heltäckande underlag som möjligt har rådet anlitat forskare med anknytning till de statsvetenskapliga institutionerna vid Stockholms, Göteborgs och Umeå universitet för att på olika områden utföra undersökningar och författa rapporter som belyser skilda delar av det svenska personvalsssystemet. Rapporterna har publicerats i antologin *Premiär för personval* (SOU 1999:92).

Personvalets genomslag i 1998 års val

En förhoppning som funnits är att ett mer personinriktat valsysteem skulle ge väljarna större möjlighet att påverka vem som skall representera dem och att systemet därmed skall bidra till att förbättra förhållandet mellan väljare och valda.

Rådet har vid sin bedömning i dessa frågor betonat att attityd- förändringar och förändringar av beteendemönster till följd av konstitutionella reformer ibland kan vara svåra att urskilja i ett kort perspektiv. I vissa frågor har rådet därför fått nöja sig med att försöka skönja i vilken riktning utvecklingen kan komma att gå.

Andelen väljare som personröstande i riksdagsvalet år 1998 uppgick till 29,9 procent. Motsvarande siffror för val till kommun- och landstingsfullmäktige var 35,2 respektive 29,0 procent. Resultatet avviker inte dramatiskt från de bedömningar som gjordes under lagstiftningsarbetet. Enligt rådets uppfattning finns det mer som tyder på att personröstningen kommer att öka i omfattning än avta. Denna bedömning grundar sig bl.a. på att forskningsprojekt som genomförts visar att en övervägande del av väljarna uppfattat personvalsreformen som positiv och att andelen personröstande väljare i de kommuner där personval tillämpades på försök i 1994 års val ökat. Dessutom har på motsvarande sätt personröstningen tilltagit i valen till Europaparlamentet även om det låga allmänna valdeltagandet i dessa val gör att resultaten måste bedömas med stor försiktighet.

Av riksdagens ledamöter är ca 25 procent personvalda. Motsvarande andel för kommun- och landstingsfullmäktige är 21,7 respektive 39,6 procent av ledamöterna. Frågan om vilken betydelse personrösterna har haft för urvalet av de kandidater som valts till riksdagen och fullmäktigeförsamlingarna har debatterats efter valet. Vitt skilda uppfattningar har kommit till uttryck. En bidragande orsak till detta är sannolikt att flertalet av de valda ledamöterna haft en sådan listplacering att de ändå skulle ha blivit valda i det tidigare systemet. Väljarna har således i flertalet fall

personröstat på kandidater som också partierna i första hand velat se invalda. Av riksdagsledamöterna är det 12 som valts in med frångående av listordningen. Motsvarande siffra för kommunfullmäktigevalen är 229. Rådet har uppfattningen att det i och för sig är önskvärt att det råder en samsyn mellan väljarna och partierna i personfrågor. I de fall uppfattningen skiljer sig åt måste dock valsystemet ge en rimlig möjlighet för väljarna att kunna påverka om systemet skall kunna göra anspråk att öppna upp för ett större väljarinflytande. Enligt rådets uppfattning visar resultatet av 1998 års val att balansen mellan väljarnas och partiernas inflytande fick en i vart fall godtagbar avvägning i de flesta, dock inte de största, valkretsarna. Skulle personröstningen öka i omfattning kommer med största sannolikhet en förskjutning att ske så att väljarinflytandet blir större.

Som nämnts är emellertid personvals-systemets genomslag i de största valkretsarna påtagligt lågt och personvals-systemet kan i detta avseende sägas lida av en demokratisk obalans som det är önskvärt att åtgärda.

Mot denna bakgrund och då ytterligare erfarenheter av systemet bör avvaktas har rådet stannat för att nu inte förorda någon generell ändring av spärrnivåerna. Däremot har rådet utarbetat vissa förslag som syftar till att på olika sätt öka genomslaget för personvals-systemet i de största valkretsarna. Förhoppningen är att dessa förslag skall kunna ligga till grund för vidare överväganden i frågan.

Förhållandet mellan väljare och valda

Forskning har visat att människor tenderar att uttrycka större förtroende för politiker ju mer kunskap de har om dem. En förhoppning som knutits till personvals-systemet har därför varit att det skall ge väljarna en bättre och mer personlig bild av de kandidater som ställer upp i val. Därmed skulle systemet också kunna bidra till att förbättra förhållandet mellan väljare och valda. Några sådana positiva effekter av mer allmän omfattning har inte kunnat konstateras efter 1998 års val. Tvärtom finns vissa tecken som talar i motsatt riktning. Väljarnas kandidat-känedom är sämre än tidigare och det allmänna valdeltagandet var lägre än på flera decennier. I vad mån dessa negativa effekter över huvud taget kan kopplas till personvals-reformen är dock osäkert. Rådet anser emellertid att det finns skäl att hålla fast vid uppfattningen att ökad kännedom om politiker bland väljarna är en bra grogrund för ett förtroendefullt förhållande mellan väljare och valda. Flertalet väljare har också uppfattat möjligheten att rösta på person som något positivt. En ökad kunskap om politikerna som personer får därför bedömas vara något önskvärt. Rådet anser därför att det alltjämt finns mycket som talar för att personvals-reformen kan komma att bidra till en förbättrad relation mellan väljare och valda. En grundläggande förutsättning för att personvals-systemet skall kunna ha en positiv effekt i detta avseende är dock att väljarna får bättre information om kandidaterna än vad som var fallet inför 1998 års val.

Kön, ålder och invandrarbakgrund

Rådet har ägnat särskild uppmärksamhet åt frågan om personvalssystemet tenderar att gynna eller missgynna vissa grupper av kandidater som ställer upp i val. Slutsatsen kan sammanfattningsvis sägas vara att personvalssystemet är neutralt i detta avseende. Det är andra faktorer än valsystemets utformning som i första hand är avgörande för om en kandidat skall bli vald och den viktigaste bland dessa är vilken listplacering som en kandidat har.

I riksdagsvalet toppade män 68 procent av listorna trots att de utgjorde endast 57 procent av kandidaterna. Män fick också sammanlagt fler personröster än kvinnor, även relativt sett. Kvinnor fick 37,7 procent av personrösterna trots att de utgjorde 43,0 procent av kandidaterna.

Det är mot denna bakgrund något förvånande att kvinnorepresentationen i riksdagen ökade både i förhållande till 1994 års val och vad utfallet skulle ha blivit i ett system utan personval. Skillnaderna är dock små. Farhågorna för att kvinnor skulle komma att missgynnas genom personvalssystemets införande besannades alltså inte i 1998 års val.

Rådet har inte kunnat konstatera något säkert samband mellan den åldersmässiga sammansättningen i de beslutande församlingarna och personvalsreformen. Det kan dock vara värt att notera för framtiden att unga väljare ser mer positivt på möjligheten till personval än äldre.

Också vad gäller personvalets betydelse för invandrarkandidater bedöms personvalssystemet vara neutralt. En positiv effekt är att möjligheten att stödja en viss kandidat lett till att personer som eljest inte är politiskt aktiva har engagerat sig i valrörelsen.

Informationen inför valet

Undersökningar har visat att mycket få väljare uppfattat personvalssystemet som svårt att förstå. Däremot har många uppgett att de ansett sig ha fått för lite information om de kandidater som deltog i valet. Av detta har rådet sammanfattningsvis dragit slutsatsen att de informationskampanjer om röstningsproceduren och valsystemet som myndigheter och massmedia genomfört fått ett tillräckligt genomslag. Partier och enskilda kandidater har dock inte förmått att i tillräcklig omfattning upplysa om de enskilda personer som kandiderat i valet. Enligt rådets uppfattning är frågan om kandidatinformation avgörande för personvalssystemets utveckling. Ett rimligt krav är att väljarna får så mycket information att de kan göra ett någorlunda väl övervägt val mellan i vart fall några av kandidaterna inom det parti de vill rösta på.

Personvalskampanjer och kampanjfinansiering.

Mellan 10 och 20 procent av kandidaterna i val till riksdag och kommunfullmäktige bedöms ha bedrivit någon form av personvalskampanj i 1998 års valrörelse. Valrörelsen kom dock inte att präglas nämnvärt av personvalet. Flertalet kampanjer bedrevs med små ekonomiska resurser. I riksdagsvalet stannade kostnaden i över 80 procent av fallen på 25 000 kr eller lägre. I valet till kommunfullmäktige kostade flertalet kampanjer mindre än 5 000 kr. Den vanligaste finansieringskällan var bidrag från

den egna partiorganisationen och därefter egna medel. Några fall av otillbörlig kampanjfinansiering har inte uppdragats och det finns inget som tyder på att ovidkommande ekonomiska faktorer inverkat på valresultatet. Enligt rådets bedömning är det för personvalssystemets framtida legitimitet viktigt att otillbörlig kampanjfinansiering inte förekommer. Härvidlag har partier och enskilda kandidater ett stort ansvar.

Rådet anser att öppenhet och frivillighet i frågor kring finansiering är ett bättre sätt att motverka avarter på området än tvingande reglering. Därför föreslås att riksdagsledamöterna får möjlighet att redovisa finansiering av personvalskampanjer i ett offentligt register. En ordning som bedöms kunna bli mönsterbildande för de kommunala valen.

Kandidater som redan har en plats i riksdag eller fullmäktige har rätt till avdrag för kampanjkostnader till skillnad från övriga kandidater. Rådet anser att det kan finnas anledning att ifrågasätta om denna särbehandling av vissa kandidater är motiverad och att det finns skäl att överväga en förändring av den skatterättsliga regleringen på området.

Övriga frågor

I fall där ett parti i riksdagsvalet väljer att ha samma kandidater på valsedlarna i många valkretsar kan reglerna om dubbelvalsavveckling leda till förvirrande effekter i fråga om vilka valkretsar som kandidaterna skall representera. Rådet föreslår därför att vallagen kompletteras med en bestämmelse som innebär att kandidaterna i riksdagsvalet bör förekomma i endast en valkrets.

Valsystemet behöver förenklas i vissa avseenden både för väljare, partier och valmyndigheter. Rådet föreslår bl.a. att skyldigheten för Riksskatteverket (RSV) att distribuera listor över partier som anmält kandidater avskaffas, att förbudet mot att lägga ut namnvalsedlar på särskilda röstmottagningsställen inom landet tas bort samt att partimarkerade valsedlar skall läggas ut bara på begäran av partiet. Vidare föreslås en enklare ordning vid poströstning, mer ändamålsenliga rutiner vid brevröstning samt att reglerna för utseende av ersättare i kommunfullmäktigevalet ändras så det alltid utses minst två ersättare. I vissa frågor har rådet förordat att en vidare översyn görs. Detta gäller bl.a. systemet för framställning och distribution av röstlängder och röstkort.

Personvalet och det allmänna valdeltagandet

Frågan om ett eventuellt samband mellan personvalsreformen och det låga valdeltagandet i 1998 års val har undersökts särskilt inom ramen för de forskningsprojekt som rådet initierat. Varken dessa forskningsresultat eller de valstatistiska analyser som rådet gjort visar på något samband. Orsakerna till det låga valdeltagandet bedöms ha orsaker som ligger utanför valsystemets ram.

Statligt stöd till partier representerade i riksdagen m.m.

Prop. 2001/02:53

Bilaga 1

Rådet föreslår att ett parti som har varit representerat i riksdagen på grund av att det fått minst fyra procent av rösterna får sitt statliga partistöd halverat om partiet i det följande valet får mindre än två procent av rösterna. Vidare föreslås som villkor för utbetalning av partistöd att partiet har en auktoriserad eller godkänd revisor samt att partiets årsredovisning ges in till Partibidragsnämnden.

1. Förslag till lag om ändring i vallagen (1997:157)

Härigenom föreskrivs i fråga om vallagen (1997:157)

dels 5 kap. 13 och 20 §§, 6 kap. 4, 7 och 15 §§, 9 kap. 12 §, 11 kap. 7 §, 12 kap. 20 och 21 §§, 15 kap. 6 §, 18 kap. 55 § samt 20 kap. 6 och 8 §§ skall ha följande lydelse,

dels att 9 kap. 11 § skall upphöra att gälla.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

13 §

För att skydda sin beteckning vid val skall partier som registrerat partibeteckning också anmäla samtliga sina kandidater. Om regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriver det får anmälan i stället göras hos länsstyrelsen.

För att skydda sin beteckning vid val skall partier som registrerat partibeteckning också anmäla samtliga sina kandidater. *Anmälan skall göras hos den centrala valmyndigheten.* Om regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriver det får anmälan i stället göras hos länsstyrelsen.

20 §

Den centrala valmyndigheten skall upprätta listor över de partier som registrerat partibeteckning och anmält kandidater. Sådana listor skall upprättas för varje slag av val och för varje riksdagsvalkrets, varje lands- ting och varje kommun eller, vid val till Europaparlamentet, landet som helhet.

I 9 kap. 11 § finns det bestämmelser om att sådana listor skall finnas i röstningslokalerna.

Den centrala valmyndigheten skall efter begäran hålla till handa listor över de partier som registrerat partibeteckning och anmält kandidater.

6 kap.

4 §

På valsedlar som innehåller kandidatnamn bör varje kandidat identifieras på ett sådant sätt att det klart framgår vem som avses.

På valsedlar för val till riksdagen bör samma kandidatnamn inte förekomma i mer än en valkrets.

Om en valsedel innehåller kandidatnamn skall det på valsedeln finnas ett markerat utrymme intill varje namn där väljarna kan lämna en särskild personröst genom en markering.

Om en valsedel innehåller kandidatnamn, skall namnen förses med nummer och tas upp i nummerordning under varandra.

7 §

Den centrala valmyndigheten förser på beställning varje parti med valsedlar till det antal partiet önskar.

En beställning från ett parti som registrerat sin partibeteckning och anmält kandidater enligt 5 kap. 13 § levereras bara om beställningen gjorts av en behörig företrädare för partiet, av partiets ombud eller av en person som ombudet utsett.

Den centrala valmyndigheten tillhandahåller valsedlar med parti- och valbeteckning (partimarkerade valsedlar) för utläggning i röstningslokal enligt 9 kap. 12 § endast efter anmälan av behörig företrädare för partiet eller av partiets ombud.

15 §

Före ett val skall den centrala valmyndigheten bestämma den sista dag då valsedlar skall ha beställts för att de skall kunna levereras 45 dagar före valdagen. I särskilda fall får myndigheten bestämma en senare dag för beställning och leverans.

Om en beställning kommer in senare än vad den centrala valmyndigheten har bestämt, hålls valsedlar till handa bara om de kan levereras före valdagen och utan att leveransen av tidigare gjorda beställningar försenas.

Den centrala valmyndigheten skall före ett val också bestämma den sista dag då anmälan enligt 6 kap. 7 § tredje stycket skall ha gjorts.

9 kap.

12 §

I anslutning till varje röstningslokal skall det ordnas en lämplig plats där valsedlar kan läggas ut. Om detta inte är möjligt får en sådan plats i stället ordnas inne i lokalen. På denna plats skall väljarna för det val som avses ha tillgång till

– valsedlar för val till riksdagen samt landstings- och kommunfullmäktige med parti- och valbeteckning (partimarkerade valsedlar) för varje parti som vid något av de två senaste riksdagsvalen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet,

– valsedlar för val till riksdagen samt landstings- och kommunfullmäktige med parti- och valbeteckning (partimarkerade valsedlar) för varje parti som vid något av de två senaste riksdagsvalen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet och som gjort anmälan en-

– valsedlar för val till Europaparlamentet med parti- och valbeteckning (partimarkerade valsedlar) för varje parti som vid något av de två senaste valen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet, *och*

– blanka valsedlar.

Valförrättarna och röstmottagarna skall se till att valsedlar enligt första stycket finns utlagda.

De partier som deltar i valen skall också kunna lägga ut sina valsedlar på denna plats. På *särskilda* röstmottagningsställen *inom landet och röstmottagningsställen* som inrättas av utlandsmyndigheter får partierna bara lägga ut partimarkerade valsedlar.

ligt 6 kap. 7 § tredje stycket,

– valsedlar för val till Europaparlamentet med parti- och valbeteckning (partimarkerade valsedlar) för varje parti som vid något av de två senaste valen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet *och som gjort anmälan enligt 6 kap. 7 § tredje stycket, samt*

De partier som deltar i valen skall också kunna lägga ut sina valsedlar på denna plats. På röstmottagningsställen som inrättas av utlandsmyndigheter får partierna bara lägga ut partimarkerade valsedlar.

11 kap.

7 §

Väljarna skall *visa sitt röstkort för röstmottagaren, som skall ge dem* ett valkuvert för varje *slag av* val de vill delta i *och hänvisa dem till* en ledig valskärm. Där skall de avge sin röst och lägga en valsedel för varje slag av val i ett valkuvert utan att vika valsedeln.

När väljarna gjort i ordning sina valkuvert skall de lämna kuverten och sitt röstkort till röstmottagaren.

Väljarna skall för varje slag av val de vill delta i *erhålla* ett valkuvert. Därefter skall de *bakom* en ledig valskärm avge sin röst och lägga en valsedel för varje slag av val i ett valkuvert utan att vika valsedeln.

12 kap.

20 §

Röstmottagaren skall ta hand om de fönsterkuvert som gjorts i ordning och på en särskild förteckning anteckna varje väljares namn och den valnämnd som varje fönsterkuvert skall skickas till. På fönsterkuvertet skall röstmottagaren anteckna det värdepостnummer som finns i förteckningen.

Röstmottagaren skall ta hand om de fönsterkuvert som gjorts i ordning och på en särskild förteckning anteckna varje väljares namn och den valnämnd *eller det valdistrikt* som varje fönsterkuvert skall skickas till. På fönsterkuvertet skall röstmottagaren anteckna det värdepостnummer som finns i förteckningen.

21 §

Röstmottagaren skall skicka fönsterkuverten till valnämnden i den kommun där väljaren finns i röstlängden. Skickas kuverten med post skall de ordnas som värdepост.

Röstmottagaren vid ett sådant röstmottagningsställe som inrättats med stöd av 2 § får i stället skicka kuverten till valförrättarna i valdistriktet om kuverten kan beräknas vara hos valförrättarna innan tiden för röstning i vallokalen går ut.

Innan fönsterkuverten skickas till vallokalen skall de läggas i särskilda omslag som förseglas. På varje omslag skall det antecknas hur många fönsterkuvert som omslaget innehåller.

15 kap.

6 §

Valförrättarna skall ta emot omslagen med fönsterkuvert. De skall anteckna i valdistriktets protokoll hur många omslag de tagit emot och hur många fönsterkuvert som omslagen innehåller enligt vad som står på dem. Omslagen får inte öppnas innan den granskning som sägs i 7 § påbörjats.

Valförrättarna skall ta emot omslagen med fönsterkuvert. De skall anteckna i valdistriktets protokoll hur många omslag de tagit emot *från valnämnden och från särskilda röstmottagningsställen samt* hur många fönsterkuvert som omslagen innehåller enligt vad som står på dem. Omslagen får inte öppnas innan den granskning som sägs i 7 § påbörjats.

18 kap.

55 §

Kommunfullmäktige bestämmer hur många ersättare som skall finnas för ledamöterna i fullmäktige. Antalet utgör en viss andel, dock högst hälften av det antal platser som varje parti får i kommunen. Dessa bestämmelser finns i 5 kap. 4 § andra stycket kommunallagen (1991:900).

Länsstyrelsen skall utse ersättare till det antal och på det sätt som sägs i 20 kap. 7 §. Om andelen ersättare av de platser som ett parti fått utgör ett brutet tal skall detta avrundas till närmast högre hela tal. *För partier som har fått ett eller två mandat i fullmäktige skall även 20 kap. 8 § tillämpas om det annars inte kommer att utses två ersättare.* Kan någon ersättare för en viss ledamot inte utses på det

Kommunfullmäktige bestämmer hur många ersättare som skall finnas för ledamöterna i fullmäktige. Antalet utgör en viss andel, dock högst hälften av det antal platser som varje parti får i kommunen. Dessa bestämmelser finns i 5 kap. 4 § andra stycket kommunallagen (1991:900). Länsstyrelsen skall utse ersättare till det antal och på det sätt som sägs i 20 kap. 7 §. Om andelen ersättare av de platser som ett parti fått utgör ett brutet tal skall detta avrundas till närmast högre hela tal. *Om det för ett parti inte kommer att utses minst två ersättare* skall 20 kap. 8 § tillämpas. Kan någon ersättare för en viss ledamot inte utses på det sättet, utses ingen ersättare för den ledamoten.

20 kap.

6 §

Om ersättare skall utses enligt 18 kap. 51 § andra stycket eller 56 § andra stycket samt om en ny ledamot skall utses enligt 62 eller 65 § skall följande gälla.

Den kandidat inom valkretsen som står i tur att få nästa mandat för partiet utses till ersättare eller ny ledamot. Saknas en sådan kandidat på partiets valsedlar, skall den centrala valmyndigheten med tillämpning av 2 § bestämma en annan valkrets, där partiet deltar i fördelningen av fasta valkretsmandat, från vilken ersättaren eller ledamoten skall utses. Till ersättare utses den som där står närmast i tur att få mandat för partiet.

Den kandidat inom valkretsen som står i tur att få nästa mandat för partiet utses till ersättare eller ny ledamot. Saknas en sådan kandidat på partiets valsedlar, skall den centrala valmyndigheten, *såvitt avser riksdagsvalet, och länsstyrelsen, såvitt avser val till landstings- och kommunfullmäktige*, med tillämpning av 2 § bestämma en annan valkrets, där partiet deltar i fördelningen av fasta valkretsmandat, från vilken ersättaren eller ledamoten skall utses. Till ersättare utses den som där står närmast i tur att få mandat för partiet.

8 §

Om det sedan ersättare utsetts enligt 7 § visar sig att det för ledamot eller ledamöter i ett parti *som har fått ett eller två mandat* utsetts bara en ersättare skall ytterligare en sammanräkning göras. I det fall partiet har fått två mandat skall sammanräkningen i första hand göras för den ledamot som har störst personligt röstetal i förhållande till antalet röster för partiet i valkretsen och därefter för den som har störst jämförelsetal.

Om det sedan ersättare utsetts enligt 7 § visar sig att det för ledamot eller ledamöter i ett parti utsetts bara en ersättare skall ytterligare en sammanräkning göras *till dess minst två ersättare utsetts*. I det fall partiet har fått två *eller flera* mandat skall sammanräkningen i första hand göras för den ledamot som har störst personligt röstetal i förhållande till antalet röster för partiet i valkretsen och därefter för den som har störst jämförelsetal.

Denna lag träder i kraft den ...

2. Förslag till lag om ändring i lagen (1996:810) om riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska förhållanden

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1996:810) om riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska förhållanden

dels att 4 och 12 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det skall införas en ny paragraf 10 a § av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Anmälan är frivillig, men den skall innehålla alla vid anmälningstillfället relevanta uppgifter om sådana förhållanden som anges i 10 §.

Innan anmälda uppgifter får registreras skall i förekommande fall enskilda och juridiska personer samt offentliga organ som avses i 10 § andra stycket 3, 5, 7, 8, 10 beredas tillfälle att yttra sig över uppgifter som berör dem. Om ett sådant yttrande innehåller en erinran mot en lämnad uppgift, skall riksdagsledamoten beredas tillfälle att ändra eller komplettera sin anmälan.

Föreslagen lydelse

4 §

Anmälan är frivillig, men den skall innehålla alla vid anmälningstillfället relevanta uppgifter om sådana förhållanden som anges i 10 §. *En ledamot skall dock ha rätt att anmäla uppgifter enligt 10 a § utan att i övrigt delta i registret.*

10 a §

En ledamot kan särskilt redovisa de kostnader som han eller hon har haft för att bedriva en personvals-kampanj. En ledamot kan också särskilt redovisa hur denna finansierats både vad gäller ekonomiska bidrag och förmåner av annan art.

12 §

Innan anmälda uppgifter får registreras skall i förekommande fall enskilda och juridiska personer samt offentliga organ som avses i 10 § andra stycket 3, 5, 7, 8, 10 *eller 10 a §* beredas tillfälle att yttra sig över uppgifter som berör dem. Om ett sådant yttrande innehåller en erinran mot en lämnad uppgift, skall riksdagsledamoten beredas tillfälle att ändra eller komplettera sin anmälan.

Denna lag träder i kraft den ...

3. Förslag till lag om ändring i lagen (1997:159) om brevröstning i vissa fall

Härigenom föreskrivs att 7 och 9 §§ lagen (1997:159) om brevröstning i vissa fall skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Vid ordinarie val eller omval till riksdagen, ordinarie val till landstings- och kommunfullmäktige, val till Europaparlamentet och vid en folkomröstning får ett ytterkuvert för brevröst från Tyskland eller Schweiz göras i ordning tidigast 24 dagar före valdagen och senast *dagen före valdagen*. Vid dessa val får ett ytterkuvert för brevröst från ett fartyg göras i ordning tidigast 55 dagar före valdagen och senast *dagen före valdagen*.

Vid ordinarie val eller omval till riksdagen, ordinarie val till landstings- och kommunfullmäktige, val till Europaparlamentet och vid en folkomröstning får ett ytterkuvert för brevröst från Tyskland eller Schweiz göras i ordning tidigast 24 dagar före valdagen och senast *så att det kan skickas med post enligt 9 §*. Vid dessa val får ett ytterkuvert för brevröst från ett fartyg göras i ordning tidigast 55 dagar före valdagen och senast *så att det kan skickas med post enligt 9 §*.

Vid extra val till riksdagen och vid folkomröstning som hålls samtidigt med sådana val får ett ytterkuvert från en väljare i Tyskland eller Schweiz göras i ordning tidigast 20 dagar före valdagen och från en väljare ombord på ett fartyg tidigast 30 dagar före valdagen.

9 §

Omslagskuvert för brevröst skall skickas med post i så god tid att det kan beräknas vara den centrala valmyndigheten till handa senast *dagen efter valdagen*.

Omslagskuvert för brevröst skall skickas med post i så god tid att det kan beräknas vara den centrala valmyndigheten till handa senast *lördagen före valdagen*.

Denna lag träder i kraft den ...

4. Förslag till lag om ändring i lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier

dels att 14 § skall ha följande lydelse,

dels att det införs en ny paragraf 11 a § av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 a §

Har parti vid val till riksdagen fått minst 4 procent av rösterna i hela landet och erhåller partiet en lägre procentandel än två vid närmast följande val, utgår stöd enligt 3 och 9 §§ med 50 procent av vad som eljest skulle utgå vid en beräkning enligt angivna bestämmelser.

14 §¹

Ansökan om stöd enligt denna lag görs skriftligen varje år hos partibidragsnämnden. Ansökan bör göras före utgången av oktober.

Ansökan om stöd enligt denna lag görs skriftligen varje år hos partibidragsnämnden. Ansökan bör göras före utgången av oktober. *Till ansökan skall fogas partiets årsredovisning för det senaste räkenskapsåret samt handling som visar att partiet utsett en revisor som är auktoriserad eller godkänd. Stöd får inte utbetalas om ansökan brister i dessa avseenden.*

Partistöd och kanslistöd betalas såvitt möjligt ut samtidigt. Utbetalningarna görs av riksdagsförvaltningen kvartalsvis med en fjärdedel varje gång. Första utbetalningen görs inom en månad efter det att ansökan har gjorts. Utbetalningarna sker till respektive partis riksorganisation. På begäran av partiet kan dock kanslistödet eller del därav betalas till riksdagsgruppens kansli.

Denna lag träder i kraft den ...

---

¹ Senaste lydelse 1989:241.

Betänkandet *Personval 1998. En utvärdering av personvalsreformen*. Förteckning över remissinstanserna

Prop. 2001/02:53
Bilaga 3

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av Riksdagsförvaltningen, Partibidragsnämnden, Valprovsnämnden, Datainspektionen, Statskontoret, Statistiska centralbyrån, Riksrevisionsverket, Riksskatteverket, samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden vid Umeå universitet, länsstyrelserna i Uppsala, Östergötlands, Skåne och Västernorrlands län, Stockholms, Jönköpings och Östersunds kommuner, Posten AB, Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet.

Norbergs kommun och Föreningen för Svenskar i världen har beretts tillfälle att avge yttrande men har avstått från att yttra sig.

I betänkandet gör utredningen en teknisk och administrativ översyn av vissa frågor rörande delar av valsystemet. Översynen avser främst bestämmelserna om indelningen i valdistrikt, möjligheterna att förtidsrösta och att rösta i vallokal, formerna för utlandssvenskarnas röstning och om röstsammanräkningen och mandatfördelningen kan utföras snabbare. I uppdraget har också ingått att se över bestämmelserna om framställning av röstlängder och röstkort samt om rättelse i röstlängden. Andra frågor som behandlas är om valsedlarnas storlek och utformning bör ändras, en anpassning av vallagens bestämmelser om valbarhetskrav till EU:s valrättsakt, häktade och anhållna personers möjligheter att utöva sin rösträtt, funktionshindrade personers möjligheter att rösta i vallokal, tillskrivna namn på partimarkerade valsedlar och vem som skall ansvara för att väljarna har tillgång till namnvalsedlar vid val till Europaparlamentet.

En aktivare central valmyndighet

När det gäller frågan i vilken utsträckning den centrala valmyndighetens uppdrag bör innefatta aktiv information och uppmaningar till väljarna att rösta uttalade utredningen redan i sitt delbetänkande att det förefaller rimligt att den centrala valmyndigheten ges en mer aktiv roll i förhållande till väljarna men att det skulle vara olämpligt om funktionen inordnades som en av flera andra verksamheter i en redan befintlig myndighet. Mot bakgrund av att ifrågavarande slag av uppgifter på inte sätt är fria från politiska värderingar har utredningen föreslagit att den centrala valmyndigheten skall organiseras som en nämndmyndighet, med en bred politisk och medborgerlig sammansättning.

Möjligheten till Internetröstning

När det gäller frågan om röstning via Internet skall införas lämnar utredningen inget förslag utan lämnar en inventering av de möjligheter och problem som kan finnas med en sådan röstning. Utredningen menar också att en omfattande försöksverksamhet måste genomföras innan man tar slutlig ställning till om förfarandet kan tillämpas i ett verkligt val.

Valdistriktens storlek

I betänkande behandlar utredningen frågan om betydelsen av valdistriktens storlek för valdeltagandet. Enligt utredningen bör det inte införas någon absolut övre gräns för hur många röstberättigade det får vara i ett valdistrikt

En rimlig utgångspunkt är att väljaren skall kunna lämna sin röst på ett så enkelt och smidigt sätt som möjligt. Härvid är givetvis avståndet till vallokalen av stor betydelse. Emellertid avgörs inte avståndet till valloka-

len ensamt av antalet röstberättigade i ett valdistrikt. Valdistriktens storlek har endast indirekt betydelse och andra möjligheter att lämna röster kommer här in i bilden.

Enligt utredningen skall indelningen i valdistrikt i första hand bestämmas av kraven att klara röstsammanräkningen och rapportering på valnatten samt skyddet för valhemligheten. För att få ett lämpligt antal röster att räkna bör antalet röstberättigade i varje valdistriktet vara omkring 2 000 personer. I dag ligger flertalet av valdistrikten på mellan 1 200 och 1 800 personer. En höjning av de riktlinjer som anges i lagen i dag (1 200–1 500) bör därför ske. Såvitt undersökningar visar har en sådan storlek på valdistrikten inte påverkat valdeltagandet negativt. Närheten till vallokalen för väljarna skall således inte ensamt vara styrande. Möjligheterna att rösta i närheten bostaden på valdagen skall i stället säkerställas genom andra mer flexibla åtgärder, som t.ex. röstmottagning på flera platser i distriktet och ambulerande röstmottagning. Nu angivna åtgärder innebär att man skall kunna ge fler väljare möjlighet att rösta på valdagen utan att kostnaderna för att genomföra röstningen behöver öka. Den största kostnadsposten för kommunerna är ersättningen till valförrättarna. Numerärt sett stora distrikt innebär färre vallokaler och därmed också färre valförrättare. De resurser som därmed frigörs skall användas för att förbättra servicen till väljarna.

För att få överskrida 2 000 röstberättigade i ett valdistrikt föreslås att det skall krävas särskilda skäl. Den nedre gränsen på minst 300 röstberättigade i ett valdistrikt med möjlighet till dispens om det finns särskilda skäl, bör enligt utredningen behållas med hänsyn till skyddet för valhemligheten.

Alla beslut om indelning av kommunen i valdistrikt skall normalt sett föregås av ett ställningstagande av fullmäktige i kommunen. Den nuvarande ordningen med att det är valnämnden och inte fullmäktige i kommunen som prövar frågor om indelningen i stora distrikt upphör därmed.

Valsedlar

Utredningen behandlar också ett antal frågor som rör valsedlar. En av frågorna är om valsedlarna har blivit för små med personröstningen. Partierna har visat intresse för att kunna ha fler än 60 kandidatnamn på varje valsedel. En annan fråga är om personröstning skall kunna ske genom att väljarna på en partimarkerad valsedel för ett parti som skyddat sin partibeteckning skriver till en kandidat som har anmälts av partiet. En ytterligare fråga är om den centrala valmyndigheten vid val till Europaparlamentet skall ansvara för att väljarna har tillgång till namnvalsedlar för de större partierna.

Utredningen bedömning är att valsedlarna inte bör göras större. Större valsedlar skulle visserligen ge utrymme för att kunna ha fler kandidatnamn på varje sedel och därmed också kunna göra det möjligt att gå fram med en enda valsedel i kommuner som är valkretsindelade. Större valsedlar medför emellertid inte bara avsevärt högre kostnader utan också att sammanräkningen och rapporteringen av valresultatet riskerar att fördröjas betydligt.

Nuvarande vallag innebär att ett tillskrivet namn på en valsedel anses som obefintligt om valsedeln gäller för ett parti som registrerat partibe-

teckning och anmält kandidater. Att ändra denna ordning, som infördes till valet år 1998, skulle få mycket begränsad betydelse för personröstningen. Den skulle dock kräva betydande resursökningar i fråga om sammanräkning av valet. Utredningens bedömning är att det inte framstår som motiverat att återinföra en regel som innebär att räkning av tillskrivna namn skall ske i sådana fall.

I frågan om väljarnas tillgång till namnvalsedlar föreslår utredningen att den centrala valmyndigheten vid val till Europaparlamentet skall ansvara för att väljarna har tillgång till sådana valsedlar för de partier som vid något av de två senaste valen fått mer än en procent av rösterna i landet dels i varje röstningslokal, dels hos utlandsmyndigheterna och dels i materialet för brevröstning.

Framställning av röstlängder och röstkort

Utredningen konstaterar att det i praktiken är den centrala valmyndigheten som i dag upprättar röstlängder och röstkort. Skattemyndigheterna har inte längre någon del i detta arbetet. Detta bör framgå av vallagen. Utredningen föreslår därför att ansvaret för att upprätta röstlängder och röstkort också formellt flyttas från skattemyndigheterna till den centrala valmyndigheten.

Utredningen föreslår vidare att en ny ordning för registrering och redovisning av valdistrikt införs som ett stöd för framställningen av röstlängden. Enligt förslaget skall länsstyrelserna, som beslutar om indelningen i valdistrikt, också föra register över indelningen. Registret skall föras med stöd av Lantmäteriverkets fastighetsregister. Genom att lägga ansvaret för att föra register över valdistrikten på samma myndighet som beslutar om indelningen i valdistrikt räknar utredningen med att man skall kunna komma till rätta med de nuvarande registerbristerna. Detta är särskilt angeläget med hänsyn till den begränsade tid som i dag föreskrivs i vallagen för framställningen av röstlängd och röstkort.

Utredningen föreslår slutligen att röstkort skall så långt det är möjligt kunna skrivas ut direkt vid röstningen på de ställen där särskild röstmottagning anordnas såväl inom som utom landet – av kommunerna och av utlandsmyndigheterna som svarar för denna röstmottagning.

Framställning av statistik m.m.

På skilda ställen i vallagen finns bestämmelser om uttag av statistik. Valkretsindelningen i en kommun skall grundas på antalet röstberättigade i aviseringsregistret den 1 juli det år beslut om valkretsindelning fattas. Fördelningen av de fasta valkretsmandaten i olika val skall grundas på antalet röstberättigade i aviseringsregistret den 1 november året före valåret. Beräkningen av antalet fria valsedlar skall grundas på antalet röstberättigade i aviseringsregistret den 1 november året före valåret. I praktiken innebär nu redovisade uttag av statistik att en röstlängd måste framställas. Därtill kommer att en röstlängd framställas omkring sex månader före valet för att förse partierna med de avskrifter av röstlängderna och väljaradresser som de har rätt till. Det innebär i praktiken att fyra uttag

måste göras från aviseringsregistret. Enligt utredningen är det en fördel om uttagen av statistik kan samordnas.

Utredningen föreslår att en särskild statistiklängd motsvarande en röstlängd bör upprättas den 1 mars året före valåret och för detta ändamål användas fram till den 1 mars valåret.

Utredningen föreslår vidare att tidpunkten för beräkningen av antalet röstberättigade i en kommun för indelningen i valkretsar tidigareläggs till den 1 mars året före valåret, att tidpunkten för beräkningen av antalet personer som har rösträtt i hela landet, i landstinget och i kommunen senareläggs till den 1 mars det år då val hålls, samt att tidpunkten för beräkningen av antalet fria valsedlar senareläggs till den 1 mars valåret.

Enligt utredningen påverkar förslagen inte partiernas rätt till gratis utdrag ur röstlängden med väljarnas adressuppgifter.

Rättelse i röstlängd

Utredningens ambition är få till stånd en valadministration inom den nuvarande uppdelningen på central, regional och lokal nivå med endast en ansvarig myndighet på respektive nivå. Utredningen föreslår att länsstyrelserna i stället för skattemyndigheterna skall pröva frågor om rättelse av uppgifter i röstlängd. Detta är huvudregeln vid rättelser. Men i ett särskilt fall skall även den centrala valmyndigheten besluta om rättelser. Det gäller den särskilda frågan om utlandssvenskarnas röstning. Enligt utredningens förslag skall en röst som kommer in i rätt tid – senast kl. 12 dagen före valdagen – från en utlandssvensk som inte är upptagen i röstlängden kunna leda till att vederbörande tas upp i röstlängden för det aktuella valet.

Såväl länsstyrelserna som den centrala valmyndigheten skall kunna förordna någon hos valnämnden att verkställa beslut om rättelser respektive beslut om att någon utlandssvensk skall tas upp i röstlängden.

När det sedan gäller frågan om när en begäran om rättelse av uppgifter i röstlängden senast måste göras föreslår utredningen att denna tidigareläggs till 12 dagar före valdagen för att röstlängden skall hinna tryckas i sådan tid att valnämnderna skall kunna få den senast måndagen före valdagen.

Vidare föreslår utredningen att beslut om avslag på en begäran om rättelse av uppgifter i röstlängden skall kunna överklagas och prövas av Valprovsningsnämnden innan valet hålls och inte som i dag efter det att valet hållits. Med den nuvarande ordningen där röstlängd gäller för ett bestämt val blir provningsförfarandet meningslöst. Utredningen föreslår vidare av samma skäl att ett överklagande av beslut att inte pröva en för sent gjord anmälan om rättelse av uppgifter i röstlängden, skall kunna prövas av Valprovsningsnämnden utan att det skall behöva ske i samband med överklagande av hela valet.

Det skall bli möjligt att stryka en person från den svenska röstlängden vid val till Europaparlamentet om han eller hon har tagits upp i röstlängden i ett annat land, under förutsättning att han eller hon inte har fått röstkort för det svenska valet.

Röstning inom landet

Huvudfrågan är enligt utredningen vem som skall ha det övergripande ansvaret för att det finns platser där väljarna kan lämna sina röster. Två andra frågor som också behandlas är anhållna och häktades möjligheter att rösta och funktionshinder för att rösta i vallokal.

I dag är ansvaret för att väljarna har en plats att rösta på delat mellan den centrala valmyndigheten och kommunen. Utredningen föreslår att det övergripande ansvaret för att det finns platser i kommunen där väljarna kan lämna sina röster före och på valdagen samlas hos kommunen (valnämnden). Det är hos kommunen som lokalkännedomen finns. Posten AB:s nya servicenät – hur det än utformas – kommer att ställa krav på andra lösningar inte bara för förtidsröstningen utan också för röstningen på valdagen. Det är därför lämpligast att kommunen ges möjlighet att finna flexibla lösningar där röstning på posten kan ses som ett komplement till annan röstning

Utredningen föreslår att särskild röstmottagning skall kunna anordnas på centrala kommunala förvaltningar som t.ex. kommunkontor, stadsdelskontor och på bibliotek, medborgarkontor m.fl. ställen som kan anses lämpliga för uppgiften. Röstning på postkontor är en möjlighet bland andra. För att säkerställa att det finns minst en plats att rösta på valdagen förutom i vallokalen skall röstmottagning alltid anordnas på valdagen i åtminstone ett kommunkontor eller någon annan central kommunal förvaltning i varje kommun. Öppethållandet bör motsvara vad som gäller i dag för poströstning på valdagen.

Utredningen bedömer att den nuvarande möjligheten i vallagen att anordna särskild röstmottagning på valdagen bör användas för att inrätta flera röstningslokaler i ett valdistrikt.

Den särskilda röstmottagningen som Posten AB på uppdrag av den centrala valmyndigheten har ombesörjt vid sjukhus, ålderdomshem, kriminalvårdsanstalter eller liknande vårdinrättningar eller vårdanstalter (den s.k. institutionsröstningen) kommer på grund av personalminskning inom Posten AB att upphöra. Det innebär kommunerna i fortsättningen måste klara denna uppgift helt på egen hand.

När det gäller häktade eller anhållna föreslår utredningen att dessa skall kunna budrösta.

Den som på grund av fysiskt funktionshinder inte kan avge sin röst i vallokalen föreslås kunna få avge sin röst omedelbart utanför vallokalen.

Utlandssvenskarnas röstning

I dag gäller att endast utlandssvenskar som befinner sig i Schweiz eller Tyskland har möjlighet att brev rösta. Mot bakgrund av att ett stort antal utlandssvenskar i andra länder än de nu nämnda inte har möjlighet att delta i valen på grund av att de befinner sig på orter där det inte anordnas någon röstmottagning, föreslår utredningen att brev röstningen utvidgas till att bli generell för utlandsröstningen.

Utredningens bedömning är att den s.k. 10-årsgränsen för utlandssvenskarnas kvarstående i röstlängden skall behållas. Det innebär emellertid att man för varje år får räkna med att omkring 3 500 utlandssvenskar kommer att förlora sin rösträtt på grund av att de inte i tid anmäler att

de önskar bli upptagna i röstlängden. Med de nuvarande reglerna anses en röst från en utlandssvensk som inte har tagits upp i längden som adressanmälan och den centrala valmyndigheten anmäler efter valet till skattemyndigheten att personen i fråga skall få ett nytt ”rösträttsdatum” som gör att vederbörande tas upp i röstlängden inför samtliga val inom en ny tioårsperiod. Han eller hon får dock inte rösträtt i det aktuella valet. Utredningen föreslår att en avgiven röst som kommer in i rätt tid från någon som inte är upptagen i röstlängden skall leda till att vederbörande tas upp i röstlängden för det aktuella valet.

Sammanräkning av valresultatet

Utgången av det senaste riksdagsvalet kunde fastställas fredagen efter valdagen, dvs. fem dagar efter valdagen, för landstingsfullmäktigevalen i intervallet 8–19 dagar efter valdagen och för kommunfullmäktigevalen i intervallet 4–19 dagar efter valdagen.

Med införandet av personvalet har det blivit svårare för partierna att förutse personfördelningen. Detta har uppfattats som en nackdel i planeringsarbetet efter valet. Detta aktualiseras när samma person kandiderat i flera val, både i riksdagsvalet och kommunfullmäktigevalet. Utredningen har mot bakgrund härav sett över vilka möjligheter som finns för snabba upp sammanräkningen och mandatfördelningen utan att ställda krav på säkerhet åsidosätts. Utredningen bedömning är att röstsammanräkningen kan utföras snabbare. Inom ramen för den nuvarande ordningen kan detta uppnås genom regelförenkling och tekniska hjälpmedel, men också genom personalförstärkning av länsstyrelsernas räkneorganisation. Målet kan också uppnås genom att ändra uppgifts- och ansvarsfördelningen mellan myndigheterna, men inte med bibehållet krav på säkerhet. Målet kan i dagsläget med iakttagande av ställda krav på säkerhet uppnås endast till väsentligt högre kostnader, enligt utredningens bedömning.

Vid en samlad bedömning av de alternativ som redovisas – med undantag för alternativet om ökade resurser m.m. till länsstyrelsen – anser utredningen att det inte är möjligt att utföra röstsammanräkningen och mandatfördelningen snabbare utan att samtidigt eftersätta kraven på säkerhet. Utredningen förordar därför inte något av alternativen. Det utesluter emellertid inte att en del av de åtgärder som nämnts kan vara väl värda att pröva. Detta kan dock ske inom ramen för den nuvarande lagstiftning.

Valbarhetskrav för val till Europaparlamentet

Utredningen föreslår att vallagen anpassas till valrättsaktens bestämmelser. Det innebär att den som kandiderar i valet till Europaparlamentet och samtidigt innehar ett ämbete eller ett uppdrag som är oförenligt med uppdraget som företrädare i Europaparlamentet inte skall behöva lämna ämbetet eller uppdraget senast på valdagen utan först när han eller hon tillträder sitt uppdrag i Europaparlamentet.

1. Förslag till lag om ändring i vallagen (1997:157)

Härigenom föreskrivs i fråga om vallagen (1997:157)

dels att 11–13 kap. och 17 kap. 6–8 §§ skall upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 8 och 15 §§, 2 kap. 6 och 7 §§, 3 kap. 2, 6 och 8 §§, 4 kap. 1 och 3 §§, 6 kap. 11 §, 7 kap. 3–7, 9, 11–13 och 14 §§, 9 kap. 3–6, 11, 12, 16 och 17 §§, 10 kap. 1 och 8 §§, 14 kap. 2 §, 15 kap. 1, 10, 11 och 12 §§, 17 kap. 1 § och 19 kap. 2 och 20 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas tre nya kapitel, 11–13 kap., och fem nya paragrafer, 15 kap. 9 a §, 17 kap. 6–8 §§ och 18 kap. 71 §, av följande lydelse, samt närmast före 18 kap. 71 § ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

8 §

Valbar till Europaparlamentet är var och en som har rösträtt enligt 4 §. Unionsmedborgare är dock valbara under den ytterligare förutsättningen att de enligt 5 kap. 16 § visar att de i sitt hemland inte förlorat sin valbarhet vid val till Europaparlamentet.

Den är inte heller valbar som är

– ledamot av regeringen i en medlemsstat,

– ledamot av Europeiska Gemenskapernas kommission,

– domare, generaladvokat eller justitiesekreterare i Europeiska Gemenskapernas domstol,

– ledamot av Europeiska revisionsrätten,

– medlem av rådgivande kommittén i Europeiska kol- och stålgemenskapen eller av Ekonomiska och sociala kommittén i Europeiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen,

– medlem av sådana kommittéer eller andra organ som har tillsatts enligt fördragen om upprättandet av Europeiska kol- och stålgemenskapen, Europeiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen för att förvalta gemenskapernas medel eller för att utföra en

permanent och direkt förvaltningsuppgift,

– styrelseledamot, direktionsledamot eller anställd i Europeiska investeringsbanken, eller

– tjänsteman eller annars anställd i aktiv tjänst inom Europeiska gemenskapernas institutioner eller till dessa knutna fackorgan.

15 §

Det skall finnas en central valmyndighet. Regeringen skall bestämma vilken myndighet som skall vara central valmyndighet.

Utöver sina övriga uppgifter enligt denna lag skall den centrala valmyndigheten informera allmänheten om när, var och hur man skall rösta samt om vad som i övrigt gäller för valet.

Utöver sina övriga uppgifter enligt denna lag skall den centrala valmyndigheten informera allmänheten om när, var och hur man skall rösta samt om vad som i övrigt gäller för valet. *Därvid bör myndigheten verka för att väljarna utnyttjar sin rösträtt.*

2 kap.

6 §

Vid val till kommunfullmäktige är kommunen valkrets, om inte något annat följer av andra stycket.

Om en kommun har fler än 6 000 personer som har rösträtt, får kommunen delas in i två eller flera valkretsar. Om det finns fler än 24 000 som har rösträtt i en kommun eller om det för kommunen skall utses minst 51 fullmäktige, skall kommunen delas in i två eller flera valkretsar. En kommun som har färre än 6 000 personer som har rösträtt får delas in i två eller flera valkretsar bara om det finns synnerliga skäl därför att kommunen sträcker sig över ett betydande geografiskt område eller har andra geografiska förhållanden som motiverar en sådan indelning.

Antalet personer som har rösträtt i en kommun skall beräknas på grundval av uppgifterna i aviseringsregistret enligt lagen (1995:743) om aviseringsregister den 1 juli det år beslutet om valkretsindelning fattas.

Antalet personer som har rösträtt i en kommun skall beräknas på grundval av uppgifterna i aviseringsregistret enligt lagen (1995:743) om aviseringsregister den 1 mars det år beslutet om valkretsindelning fattas.

7 §

En valkrets skall utformas så att den kan få minst 15 kommunfullmäktige. Den bör ha en sammanhängande gränslinje. En församling skall lämnas odelad eller i vart fall inte delas in i fler än två kretsar. Antalet fullmäktige för hela kommunen skall fördelas så

En valkrets skall utformas så att den kan få minst 15 kommunfullmäktige. Den bör ha en sammanhängande gränslinje. En fastighet skall lämnas odelad. Antalet fullmäktige för hela kommunen skall fördelas så jämnt som möjligt.

3 kap.**2 §**

Den centrala valmyndigheten skall för val till riksdagen besluta hur många fasta valkretsmandat som varje valkrets skall ha. Det skall göras på följande sätt.

Varje valkrets skall få ett fast valkretsmandat för varje gång som antalet personer som har rösträtt i valkretsen är jämnt delbart med en trehundrationdel av antalet personer som har rösträtt i hela landet.

Om inte alla fasta valkretsmandat kan fördelas på detta sätt, får valkretsarna de återstående mandaten i tur och ordning efter de överskott som uppstår vid beräkningen. När överskottstalen är lika stora i två eller flera valkretsar, skall lotten avgöra vilken valkrets som skall få mandatet.

Antalet personer som har rösträtt skall beräknas på grundval av uppgifterna i aviseringsregistret enligt lagen (1995:743) om aviseringsregister den 1 <i>november</i> året före valåret.	Antalet personer som har rösträtt skall beräknas på grundval av uppgifterna i aviseringsregistret enligt lagen (1995:743) om aviseringsregister den 1 <i>mars</i> valåret.
--	--

6 §

Länsstyrelsen skall besluta hur många fasta valkretsmandat som varje valkrets skall ha. Det skall göras på följande sätt.

Antalet personer som har rösträtt i landstinget delas med antalet fasta valkretsmandat och därefter delas antalet personer som har rösträtt i varje valkrets med det tal som blir resultatet av den beräkningen. Varje gång som antalet som har rösträtt i en valkrets är jämnt delbart med detta tal får den valkretsen ett mandat.

Om inte alla fasta valkretsmandat kan fördelas på detta sätt, får valkretsarna de återstående mandaten i tur och ordning efter de överskott som uppstår vid beräkningen. När överskottstalen är lika stora i två eller flera valkretsar, skall lotten avgöra vilken valkrets som skall få mandatet.

Antalet personer som har rösträtt i landstinget skall beräknas på grundval av uppgifterna i aviseringsregistret enligt lagen (1995:743) om aviseringsregister den 1 <i>november</i> året före valåret.	Antalet personer som har rösträtt i landstinget skall beräknas på grundval av uppgifterna i aviseringsregistret enligt lagen (1995:743) om aviseringsregister den 1 <i>mars</i> valåret.
--	--

8 §

Om en kommun är indelad i flera valkretsar skall länsstyrelsen besluta hur många mandat som varje valkrets skall ha. Det skall göras på följande sätt.

Antalet personer som har rösträtt i kommunen delas med antalet mandat och därefter delas antalet personer som har rösträtt i varje valkrets med det tal som blir resultatet av den beräkningen. Varje gång som antalet som har rösträtt i en valkrets är jämnt delbart med detta tal får den valkretsen ett mandat.

Om inte alla mandat kan fördelas på detta sätt, får valkretsarna de återstående mandaten i tur och ordning efter de överskott som uppstår vid

beräkningen. Om överskottstalen är lika stora i två eller flera valkretsar, skall lotten avgöra vilken valkrets som skall få mandatet.

Antalet personer som har rösträtt i kommunen skall beräknas på grundval av uppgifterna i aviseringsregistret enligt lagen (1995:743) om aviseringsregister den 1 november året före valåret.

Antalet personer som har rösträtt i kommunen skall beräknas på grundval av uppgifterna i aviseringsregistret enligt lagen (1995:743) om aviseringsregister den 1 mars valåret.

4 kap.

1 §

Varje kommun skall delas in i geografiskt avgränsade röstningsområden. Ett sådant område kallas valdistrikt.

Varje kommun skall delas in i geografiskt avgränsade röstningsområden. Ett sådant område kallas valdistrikt. *En fastighet skall lämnas odelad.*

3 §

Ett valdistrikt bör omfatta 1 200–1 500 personer som har rösträtt. Om det finns särskilda skäl, får ett valdistrikt omfatta färre än 300 som har rösträtt. *Länsstyrelsen får efter samråd med valnämnden besluta om valdistrikt som omfattar fler än 1 800 personer som har rösträtt.*

Ett valdistrikt bör omfatta 1 200–2 000 personer som har rösträtt. Om det finns särskilda skäl, får ett valdistrikt omfatta färre än 300 eller fler än 2 000 som har rösträtt.

På förslag av fullmäktige i kommunen skall länsstyrelsen besluta om kommunens indelning i valdistrikt. Kommunen skall se över indelningen året närmast före det år då ordinarie val till riksdagen skall hållas.

På förslag av fullmäktige i kommunen skall länsstyrelsen besluta om kommunens indelning i valdistrikt. *Över varje fastighets valdistriktstillhörighet skall länsstyrelsen föra ett register.* Kommunen skall se över indelningen året närmast före det år då ordinarie

Om det behövs får länsstyrelsen självmant besluta om indelningen i valdistrikt. Innan länsstyrelsen fattar ett sådant beslut, skall fullmäktige i kommunen få tillfälle att yttra sig.

6 kap.

11 §

Vid tillämpning av 8–10 §§ beräknas antalet personer som har rösträtt på grundval av uppgifterna i aviseringsregistret enligt lagen (1995:743) om aviseringsregister den 1 november året före valåret.

Vid tillämpning av 8–10 §§ beräknas antalet personer som har rösträtt på grundval av uppgifterna i aviseringsregistret enligt lagen (1995:743) om aviseringsregister den 1 mars valåret.

7 kap.

3 §

Röstlängderna för val till Europaparlamentet skall innehålla uppgifter om

– svenska medborgare som sägs i 1 §, och

– unionsmedborgare som fyller 18 år senast på valdagen, som är folkbokförda i landet och som enligt 5 § skriftligen hos *skattemyndigheten* anmält sin önskan att tas upp i röstlängd.

Röstlängderna för val till Europaparlamentet skall innehålla uppgifter om

– svenska medborgare som sägs i 1 §, och

– unionsmedborgare som fyller 18 år senast på valdagen, som är folkbokförda i landet och som enligt 5 § skriftligen hos *länsstyrelsen* anmält sin önskan att tas upp i röstlängd.

4 §

När det skall hållas val enligt denna lag skall *skattemyndigheten* upprätta en röstlängd för varje valdistrikt. Det är uppgifterna i aviseringsregistret enligt lagen (1995:743) om aviseringsregister 30 dagar före valdagen som skall ligga till grund för uppgifterna i röstlängderna.

När det skall hållas val enligt denna lag skall *den centrala valmyndigheten* upprätta en röstlängd för varje valdistrikt. Det är uppgifterna i aviseringsregistret enligt lagen (1995:743) om aviseringsregister 30 dagar före valdagen som skall ligga till grund för uppgifterna i röstlängderna.

5 §

Unionsmedborgare som vill utöva sin rösträtt vid val till Europaparlamentet skall senast 30 dagar före valdagen skriftligen hos *skattemyndigheten* anmäla sin önskan om att tas upp i röstlängd.

Unionsmedborgare som vill utöva sin rösträtt vid val till Europaparlamentet skall senast 30 dagar före valdagen skriftligen hos *länsstyrelsen* anmäla sin önskan om att tas upp i röstlängd.

Den som gjort en sådan anmälan skall tas upp i en röstlängd till dess han eller hon stryks från den på egen begäran eller villkoren för rösträtt inte längre är uppfyllda.

I sin anmälan skall unionsmedborgare i en skriftlig försäkran

– ange sin nationalitet och adress i Sverige,

– ange den valkrets eller det område i hemstaten där de senast var upptagna i röstlängd, och

– försäkra att de inte kommer att rösta i en annan medlemsstat.

Beslut med anledning av anmälningar meddelas när röstlängden upprättas. Underrättelse om ett sådant beslut skall sändas till valmyndigheten i den stat där väljaren är medborgare.

6 §

Uppgifterna i aviseringsregistret enligt lagen (1995:743) om aviseringsregister skall ligga till grund för beslut om vilken röstlängd väljare som anges i 1–3 §§ skall finnas i. De skall tas upp i röstlängden för

Uppgifterna i aviseringsregistret enligt lagen (1995:743) om aviseringsregister skall ligga till grund för beslut om vilken röstlängd väljare som anges i 1–3 §§ skall finnas i. De skall tas upp i röstlängden för

det valdistrikt inom vilket de är folkbokförda 30 dagar före valdagen. De som då inte är folkbokförda i landet skall tas upp i röstlängden i det valdistrikt inom vilket de senast var folkbokförda. Finns det inte någon uppgift om folkbokföring så att de kan hänföras till visst valdistrikt men finns det en uppgift om i vilken kommun som de senast varit folkbokförda, bestämmer *skattemyndigheten* i vilken röstlängd de skall tas upp.

det valdistrikt inom vilket de är folkbokförda 30 dagar före valdagen. De som då inte är folkbokförda i landet skall tas upp i röstlängden i det valdistrikt inom vilket de senast var folkbokförda. Finns det inte någon uppgift om folkbokföring så att de kan hänföras till visst valdistrikt men finns det en uppgift om i vilken kommun som de senast varit folkbokförda, bestämmer *länsstyrelsen* i vilken röstlängd de skall tas upp.

7 §

För var och en som finns i en röstlängd skall *skattemyndigheten* upprätta ett röstkort. För val som hålls samtidigt skall det upprättas ett gemensamt röstkort. För väljare som inte har någon känd adress skall det upprättas röstkort bara om de begär det.

För var och en som finns i en röstlängd skall *den centrala valmyndigheten* upprätta ett röstkort. För val som hålls samtidigt skall det upprättas ett gemensamt röstkort. För väljare som inte har någon känd adress skall det upprättas röstkort bara om de begär det.

Ett röstkort skall innehålla uppgift om

- väljarens namn och nummer i röstlängden, och
- vilka val som väljaren får delta i.

Röstkortet bör också innehålla annan information om valet.

9 §

Väljare som har förlorat sitt röstkort eller inte har fått något röstkort skall få ett duplettröstkort om de begär det.

Duplettröstkort *skall* beställas hos *skattemyndigheten*. De som vill ha ett duplettröstkort skall lämna uppgift om namn och personnummer.

Duplettröstkort *kan* beställas hos *den centrala valmyndigheten, länsstyrelsen eller kommunen*. De som vill ha ett duplettröstkort skall lämna uppgift om namn och personnummer.

11 §

De som anser att röstlängden innehåller felaktiga uppgifter om dem skall senast *måndagen* före valdagen skriftligen begära att uppgifterna rättas. Detta gäller också dem som anser sig vara felaktigt uteslutna ur röstlängden. Det som hänt senare än 30 dagar före valdagen får inte ligga till grund för rättelse enligt denna paragraf.

Frågor om rättelse skall prövas av *skattemyndigheten*.

De som anser att röstlängden innehåller felaktiga uppgifter om dem skall senast *tisdagen tolv dagar* före valdagen skriftligen begära att uppgifterna rättas. Detta gäller också dem som anser sig vara felaktigt uteslutna ur röstlängden. Det som hänt senare än 30 dagar före valdagen får inte ligga till grund för rättelse enligt denna paragraf.

Frågor om rättelse skall prövas av *länsstyrelsen*.

12 §

Får *skattemyndigheten* från en myndighet i någon annan medlemsstat meddelande om att en person som har rösträtt och som finns upptagen i röstlängd här i landet, redan avgett en röst i val till Europaparlamentet, skall *skattemyndigheten* genast rätta röstlängden.

Får *den centrala valmyndigheten* från en myndighet i någon annan medlemsstat meddelande om att en person som har rösträtt och som finns upptagen i röstlängd här i landet, *är upptagen i röstlängd i annat land eller* redan avgett en röst i val till Europaparlamentet, skall *den centrala valmyndigheten* genast rätta röstlängden *om inte röstkort redan skickats ut till väljaren.*

Om en röst lämnas av en svensk medborgare som inte är folkbokförd i landet och som inte finns upptagen i röstlängden skall den centrala valmyndigheten genast rätta röstlängden om rösten kommit in till myndigheten senast klockan 12 dagen före valdagen.

13 §

När samtliga beslut om rättelser förts in i en röstlängd skall den så snart som möjligt sändas till den kommun där valdistriktet ligger.

Har ett beslut om rättelse inte hunnit föras in i röstlängden innan den sänts till kommunen får den centrala valmyndigheten eller länsstyrelsen uppdra åt valnämnden i kommunen att föra in rättelsen.

14 §

Skattemyndighetens beslut i ett ärende om rättelse får överklagas *bara i samband med att det val överklagas för vilket röstlängden har upprättats. I ett sådant ärende får bara det åberopas som har förekommit hos skattemyndigheten.*

Den centrala valmyndighetens och länsstyrelsens beslut i ett ärende om rättelse får överklagas *hos Valprövningsnämnden.*

9 kap.

3 §

Röstning kan anordnas i följande röstningslokaler:

1. vallokaler,
2. *Posten Aktiebolags postkontor inom landet,*
3. särskilda röstmottagningsställen inom landet, och
4. röstmottagningsställen som ut-

2. särskilda röstmottagningsställen inom landet, och
3. röstmottagningsställen som ut-

4 §

Kommunen skall se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som vallokaler.

Kommunen skall se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som vallokaler *och särskilda röstmottagningsställen. Härvid skall beaktas att väljarna i fråga om öppethållande och lokalisering skall ha bra möjligheter att rösta.*

5 §

På valdagen skall väljarna rösta i vallokalen i det valdistrikt där de finns i röstlängden. Väljare som vistas utomlands eller av någon annan anledning inte kan rösta på valdagen i sin vallokal kan rösta i en annan röstningslokal som sägs i 3 § 2–4.

På valdagen skall väljarna rösta i vallokalen i det valdistrikt där de finns i röstlängden. Väljare som vistas utomlands eller av någon annan anledning inte kan rösta på valdagen i sin vallokal kan rösta i en annan röstningslokal som sägs i 3 § 2–3.

Väljare får rösta genom bud eller lantbrevbärare enligt vad som anges i 14 kap.

Väljare får brevrösta bara enligt *lagen (1997:159) om brevröstning i vissa fall.*

Väljare får brevrösta bara enligt *vad som anges i 13 kap.*

6 §

Väljare som röstar i sin vallokal bör ha med sig sitt röstkort.

För att få rösta på *ett postkontor eller ett särskilt röstmottagningsställe* inom landet måste väljare ha med sig sitt röstkort och lämna det till röstmottagaren.

För att få rösta på ett särskilt röstmottagningsställe inom landet måste väljare ha med sig sitt röstkort och lämna det till röstmottagaren *om inte röstkortet på annat sätt är tillgängligt för röstmottagaren.*

Om de som vill rösta hos en utlandsmyndighet inte har något röstkort skall röstmottagaren fylla i ett adresskort *för dem.*

Om de som vill rösta hos en utlandsmyndighet *eller brevrösta* inte har något röstkort skall röstmottagaren *eller väljaren i stället* fylla i ett adresskort.

11 §

I en vallokal skall det finnas listor över partier som registrerat partibeteckning och anmält kandidater för valet i den valkrets som valdistriktet hör till. På *de postkontor där röstning anordnas och på* särskilda röstmottagningsställen inom landet skall sådana listor för valen i samtliga valkretsar finnas. Dessa

I en vallokal skall det finnas listor över partier som registrerat partibeteckning och anmält kandidater för valet i den valkrets som valdistriktet hör till. På *särskilda röstmottagningsställen* inom landet skall sådana listor för valen i samtliga valkretsar finnas. Dessa bör också finnas hos de röstmot-

listor bör också finnas hos de röst- tagningsställen som en utlands- mottagningsställen som en ut- myndighet har inrättat. landsmyndighet har inrättat.

Prop. 2001/02:53
Bilaga 5

Listor som sägs i denna paragraf upprättas på sätt som anges i 5 kap. 20 §.

12 §

I anslutning till varje röstningslokal skall det ordnas en lämplig plats där valsedlar kan läggas ut. Om detta inte är möjligt får en sådan plats i stället ordnas inne i lokalen. På denna plats skall väljarna för det val som avses ha tillgång till

– valsedlar för val till riksdagen samt landstings- och kommunfullmäktige med parti- och valbeteckning (partimarkerade valsedlar) för varje parti som vid något av de två senaste riksdagsvalen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet,

– valsedlar för val till Europaparlamentet med parti- och valbeteckning (partimarkerade valsedlar) för varje parti som vid något av de två senaste valen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet, och

– valsedlar för val till Europaparlamentet med parti- och valbeteckning (partimarkerade valsedlar) för varje parti som vid något av de två senaste valen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet *eller valsedlar med kandidatnamn (namnvalsedlar) om partiet deltar med endast en valsedel*, och

– blanka valsedlar.

Valförrättarna och röstmottagarna skall se till att valsedlar enligt första stycket finns utlagda.

De partier som deltar i valen skall också kunna lägga ut sina valsedlar på denna plats. På särskilda röstmottagningsställen inom landet och röstmottagningsställen som inrättas av utlandsmyndigheter får partierna bara lägga ut partimarkerade valsedlar.

16 §

Om röstningen i en vallokal avbryts skall varje valurna och röstlängden förseglas och förvaras på ett säkert sätt. När röstningen skall fortsätta, skall valförrättaren visa dem som är närvarande att förseglingarna inte har öppnats.

Avbryts röstningen *på ett postkontor*, på ett särskilt röstmottagningsställe inom landet eller hos en utlandsmyndighet skall de kuvert som tagits emot förvaras på ett säkert sätt under avbrottet.

Avbryts röstningen på ett särskilt röstmottagningsställe inom landet eller hos en utlandsmyndighet skall de kuvert som tagits emot förvaras på ett säkert sätt under avbrottet.

Valförrättning och röstmottagning skall dokumenteras.

17 §

Valförrättarna skall föra protokoll över valförrättningen i vallokalen. Röstmottagare på *postkontor*, vid särskilda röstmottagningsställen inom landet eller hos

Valförrättarna skall föra protokoll över valförrättningen i vallokalen. Röstmottagare på särskilda röstmottagningsställen inom landet eller hos en utlandsmyndighet skall

en utlandsmyndighet skall fortlöpande föra anteckningar över röstningen.

Protokoll och anteckningar skall föras på blanketter som fastställts av den centrala valmyndigheten.

fortlöpande föra anteckningar över röstningen.

Prop. 2001/02:53
Bilaga 5

10 kap.

1 §

En vallokal skall vid val till riksdagen och vid val till landstings- och kommunfullmäktige hållas öppen för röstning mellan klockan 8.00 och 20.00 samt vid val till Europaparlamentet mellan klockan 8.00 och 21.00. Om väljarna i distriktet ändå får tillräckligt bra möjligheter att rösta, får *den centrala valmyndigheten* bestämma att vallokalen i ett visst valdistrikt skall vara öppen för röstning under kortare tid.

En vallokal skall vid val till riksdagen och vid val till landstings- och kommunfullmäktige hållas öppen för röstning mellan klockan 8.00 och 20.00 samt vid val till Europaparlamentet mellan klockan 8.00 och 21.00. Om väljarna i distriktet ändå får tillräckligt bra möjligheter att rösta, får *kommunen* bestämma att vallokalen i ett visst valdistrikt skall vara öppen för röstning under kortare tid.

8 §

Uppfylls de krav som ställs i 6 och 7 §§ skall valförrättaren ta emot väljarens valkuvert, i väljarens närvaro lägga det i valurnan för det valvalsekeln gäller och markera i röstlängden att väljaren röstat.

Kan inte väljaren på grund av fysiskt funktionshinder ta sig in i vallokalen får valförrättaren utan hinder av vad som sägs i första stycket ta emot en röst utanför vallokalen om det kan ske under betydande former.

11 kap.

Röstning vid särskilt röstmottagningsställe

Var kan särskild röstmottagning anordnas?

1 §

När val skall hållas får kommunen bestämma att särskild röstmottagning skall anordnas på

1. kommunkontor, bibliotek, medborgarkontor, postkontor eller liknande lokaler,

2. sjukhus, ålderdomshem, kriminalvårdsanstalter eller liknande

vårdinrättningar eller vårdanstalter, eller

3. annan plats inom valdistriktet som ambulerande röstningslokal.

Vid val till riksdagen och vid ordinarie val till landstings- eller kommunfullmäktige och vid val till Europaparlamentet skall röstmottagning alltid anordnas på minst en sådan lokal som anges i första stycket 1.

2 §

Inför beslut enligt 1 § 1–2 skall kommunen i förekommande fall samråda med Posten Aktiebolag, vårdinrättningens eller vårdanstaltens ledning om var och när särskild röstmottagning skall anordnas. Inför beslut enligt 1 § skall kommunen samråda också med länsstyrelsen om var och när särskild röstmottagning skall anordnas.

När får särskild röstmottagning anordnas?

3 §

På kommunkontor, bibliotek, medborgarkontor, postkontor eller liknande lokaler får särskild röstmottagning anordnas vid ordinarie val till riksdagen, vid ordinarie val till landstings- och kommunfullmäktige samt vid val till Europaparlamentet från och med den artonde dagen före valdagen till och med valdagen. Vid röstmottagning som avses i 1 § sista stycket skall det vara möjligt att vid sådana val rösta från och med den artonde dagen före valdagen till och med valdagen. Vid andra val skall det vara möjligt att rösta från och med den tionde dagen före valdagen till och med valdagen.

Särskild röstmottagning vid sjukhus, ålderdomshem, kriminalvårdsanstalter eller liknande vårdinrättningar eller vårdanstalter får

anordnas från och med den sjunde dagen före valdagen till och med valdagen.

Prop. 2001/02:53
Bilaga 5

Ambulerande röstmottagning får anordnas bara på valdagen. Ett sådan röstmottagningsställe skall vara öppet under minst två timmar.

Vem utser röstmottagare på ett särskilt röstmottagningsställe?

4 §

Kommunen skall utse röstmottagarna på de särskilda röstmottagningsställena. Kommunen får uppdra åt någon annan att utse röstmottagare.

Möjlighet att rösta efter utsatt tid

5 §

Väljare som finns i ett särskilt röstmottagningsställe eller på en plats som de har anvisats intill röstmottagningsstället, när tiden för röstning går ut, skall få tillfälle att rösta.

Hur särskild röstmottagning går till

6 §

Väljarna skall visa sitt röstkort för röstmottagaren, som skall ge dem ett valkuvert för varje slag av val de vill delta i och hänvisa dem till en ledig valskärm. Där skall de avge sin röst och lägga en valsedel för varje val i ett valkuvert utan att vika valsedeln.

När väljarna gjort i ordning sina valkuvert skall de lämna kuverten och sitt röstkort till röstmottagaren.

7 §

Väljare som inte är kända för röstmottagaren skall legitimera sig. Om de inte gör det får de inte rösta.

8 §

Om det hålls flera slag av val samtidigt, skall väljare som röstar på ett särskilt röstmottagningsställe rösta samtidigt i alla de val som de vill delta i.

9 §

Innan något valkuvert tas emot skall röstmottagaren kontrollera att väljaren

– enligt uppgift på röstkortet har rösträtt i det val som väljaren vill delta i, och

– bara har gjort i ordning ett valkuvert för varje slag av val.

Röstmottagaren skall också kontrollera att

– det inte finns någon obehörig märkning på något kuvert, och

– varje valkuvert uppenbart innehåller en valsedel.

10 §

En röstmottagare får inte ta emot ett valkuvert som inte uppfyller de krav som ställs i 9 §.

Om en väljare vill lämna fler än ett valkuvert för ett och samma val, får röstmottagaren ta emot bara ett av dessa. På väljarens begäran skall samtliga kuvert för det valet lämnas tillbaka.

11 §

Uppfylls de krav som ställs i 9 och 10 §§ skall röstmottagaren ta emot väljarens valkuvert, i väljarens närvaro lägga in valkuverten och väljarens röstkort i ett fönsterkuvert och klistra igen det.

När en röst skall lämnas genom bud eller lantbrevbärare

12 §

Bestämmelser om röstning genom bud eller lantbrevbärare finns i 14 kap.

13 §

Innan ett ytterkuvert för budröst tas emot skall röstmottagaren kontrollera att väljaren

– enligt uppgift på röstkortet har rösträtt i ett val,

– på ytterkuvertet skriftligen försäkrat på heder och samvete att väljaren själv gjort i ordning valkuvert och lagt dem i ytterkuvertet i budets och vittnets närvaro och att väljaren på grund av funktionshinder, sjukdom eller hög ålder inte kan komma personligen för att rösta i vallokalen eller någon annan röstningslokal, och

– på ytterkuvertet intygat att valkuvert inte gjorts i ordning tidigare än vad som är tillåtet enligt 14 kap. 11 §.

Röstmottagaren skall också kontrollera att

– ytterkuvertet är igenklistrat,

– budet och vittnet på ytterkuvertet skriftligen intygat att väljaren själv har skrivit under försäkran och att de inte känner till något som gör att innehållet i försäkran inte är riktigt,

– budet antingen är väljarens make, sambo, barn, barnbarn, makes barn, sambos barn, fader, moder eller syskon, eller är en person som yrkesmässigt eller på ett därmed likartat sätt ger väljaren vård av mera varaktigt slag eller på ett annat sätt brukar hjälpa väljaren i personliga angelägenheter,

– vittnet inte är väljarens make, barn, sambo, makes barn eller sambos barn,

– budet inte är vittne,

– budet skrivit sitt namn, sitt personnummer och sin adress på ytterkuvertet, och

– budet och vittnet har fyllt 18 år.

14 §

Innan ett ytterkuvert för budröst tas emot från en lantbrevbärare

skall röstmottagaren kontrollera att väljaren

– enligt uppgift på röstkortet har rösträtt i ett val,

– på ytterkuvertet skriftligen försäkrat på heder och samvete att väljaren själv gjort i ordning valkuvert och lagt dem i ytterkuvertet i vittnets närvaro, och

– på ytterkuvertet intygat att valkuvert inte gjorts i ordning tidigare än vad som är tillåtet enligt 14 kap. 11 §.

Röstmottagaren skall också kontrollera att

– ytterkuvertet är igenklustrat,

– vittnet på ytterkuvertet skriftligen intygat att väljaren själv har skrivit under försäkran,

– lantbrevbäraren intygat på ytterkuvertet att väljaren själv lämnat ytterkuvertet,

– vittnet inte är väljarens make, sambo, makes barn eller sambos barn,

– lantbrevbäraren inte är vittne, och

– vittnet har fyllt 18 år.

15 §

Ett bud eller en lantbrevbärare som inte är känd för röstmottagaren skall legitimera sig.

16 §

En röstmottagare får inte ta emot ett ytterkuvert för budröst, om inte de krav som ställs i 13–15 §§ är uppfyllda.

17 §

Uppfylls de krav som ställs i 13–16 §§ skall röstmottagaren ta emot ytterkuvertet, i budets eller lantbrevbärarens närvaro lägga in det i ett fönsterkuvert tillsammans med väljarens röstkort och klistra igen kuvertet.

18 §

Ett ytterkuvert för budröst som inte tas emot av röstmottagaren skall lämnas tillbaka till budet eller lantbrevbäraren. Ett ytterkuvert som lämnats genom en lantbrevbärare men som inte tas emot av röstmottagaren skall lämnas tillbaka till väljaren av lantbrevbäraren.

Vad röstmottagaren skall göra med fönsterkuverten

19 §

Röstmottagaren skall ta hand om de fönsterkuvert som gjorts i ordning och på en särskild förteckning anteckna hur många röster som för var dag tagits emot.

20 §

Röstmottagaren skall skicka fönsterkuverten till valnämnden i den kommun där väljaren finns i röstlängden. Skickas kuverten med post skall de ordnas som värdepост.

12 kap.

Röstning hos utlandsmyndighet

Röstning kan anordnas hos utlandsmyndigheter

1 §

När val skall hållas skall den centrala valmyndigheten, efter samråd med Utrikesdepartementet, bestämma hos vilka svenska utlandsmyndigheter som röstmottagning skall anordnas. Vid omval till riksdagen och till landstings- eller kommunfullmäktige får den centrala valmyndigheten bestämma att röstning inte skall anordnas hos utlandsmyndigheter.

Under vilken period får man rösta hos utlandsmyndigheter?

2 §

Vid ordinarie val till riksdagen och ordinarie val till landstings- och kommunfullmäktige samt val till Europaparlamentet får röstmottagningen hos en utlandsmyndighet börja tidigast den tjugofjärde dagen före valdagen. Vid andra val får röstmottagningen börja tidigast den tjugonde dagen före valdagen.

Röstmottagningen får pågå så länge att de valkuvert som myndigheten har tagit emot kan vara hos den centrala valmyndigheten senast klockan 12.00 dagen före valdagen.

3 §

Utlandsmyndighetens chef skall bestämma när och var röstmottagningen skall anordnas. Beslutet skall kungöras.

Vem är röstmottagare hos en utlandsmyndighet?

4 §

Utlandsmyndighetens chef, eller den person som myndighetens chef utser, skall vara röstmottagare.

Möjlighet att rösta efter utsatt tid

5 §

Väljare som finns i ett röstmottagningsställe som anordnats av en utlandsmyndighet eller på en plats som de har anvisats intill röstmottagningsstället, när tiden för röstning går ut, skall få tillfälle att rösta.

Hur röstning hos en utlandsmyndighet går till

6 §

Röstmottagaren skall ge väljarna ett valkuvert för varje slag av val som de vill delta i och hänvisa dem till en ledig valskärm. Där skall de avge sin röst och lägga en valsedel

för varje slag av val i ett valkuvert utan att vika valsedeln.

Prop. 2001/02:53
Bilaga 5

När väljarna gjort i ordning sina valkuvert skall de lämna kuverten och sitt röstkort till röstmottagaren. Röstmottagaren skall för de väljare som inte har något röstkort och röstkortet inte på annat sätt kan göras tillgängligt med ledning av de uppgifter väljarna lämnar fylla i ett adresskort.

7 §

Väljare som inte är kända för röstmottagaren skall legitimera sig. Om de inte gör det får de inte rösta.

8 §

Om det hålls flera val samtidigt, skall väljare som röstar på ett röstmottagningsställe som anordnas av en utlandsmyndighet rösta samtidigt i alla de val som de vill delta i.

9 §

Innan något valkuvert tas emot skall röstmottagaren kontrollera att väljaren

– bara har gjort i ordning ett valkuvert för varje slag av val.

Röstmottagaren skall också kontrollera att

– det inte finns någon obehörig märkning på något kuvert, och

– varje valkuvert uppenbart innehåller en valsedel.

10 §

En röstmottagare får inte ta emot ett valkuvert som inte uppfyller de krav som ställs i 9 §.

Om en väljare vill lämna fler än ett valkuvert för ett och samma val, får röstmottagaren ta emot bara ett av dessa. På väljarens begäran skall samtliga kuvert för det valet lämnas tillbaka.

11 §

Uppfylls de krav som ställs i 9 och 10 §§ skall röstmottagaren ta emot väljarens valkuvert, i väljarens närvaro lägga in valkuverten och väljarens röstkort eller adresskort i ett fönsterkuvert och klistra igen det.

När en röst skall lämnas genom bud

12 §

Bestämmelser om röstning genom bud finns i 14 kap.

13 §

Innan ett ytterkuvert för budröstas emot skall röstmottagaren kontrollera att väljaren

– på ytterkuvertet skriftligen försäkrat på heder och samvete att väljaren själv gjort i ordning valkuvert och lagt dem i ytterkuvertet i budets och vittnets närvaro och att väljaren på grund av funktionshinder, sjukdom eller hög ålder inte kan komma personligen för att rösta i vallokalen eller någon annan röstningslokal, och

– på ytterkuvertet intygat att valkuvert inte gjorts i ordning tidigare än vad som är tillåtet enligt 14 kap. 11 §.

Röstmottagaren skall också kontrollera att

*– ytterkuvertet är igenklistrat,
– budet och vittnet på ytterkuvertet skriftligen intygat att väljaren själv har skrivit under försäkran och att de inte känner till något som gör att innehållet i försäkran inte är riktigt,*

– budet antingen är väljarens make, sambo, barn, barnbarn, makes barn, sambos barn, fader, moder eller syskon, eller är en person som yrkesmässigt eller på ett därmed likartat sätt ger väljaren vård av mera varaktigt slag eller på ett annat sätt brukar hjälpa väljaren i

*personliga angelägenheter,
– vittnet inte är väljarens make,
barn, sambo, makes barn eller
sambos barn,
– budet inte är vittne,
– budet skrivit sitt namn, sitt per-
sonnummer och sin adress på yt-
terkuvertet, och
– budet och vittnet har fyllt 18
år.*

14 §

*Ett bud som inte är känt för röst-
mottagaren skall legitimera sig.*

15 §

*Om budet inte kan visa upp väl-
jarens röstkort och röstkortet inte
på annat sätt kan göras tillgäng-
ligt, skall röstmottagaren med led-
ning av giltig legitimation för väl-
jaren och de uppgifter om väljaren
som budet kan lämna fylla i ett
adresskort för väljaren.*

16 §

*En röstmottagare får inte ta
emot ytterkuvert för budröst, om
inte de krav som ställs i 13–15 §§
är uppfyllda.*

17 §

*Uppfylls de krav som ställs i 13–
15 §§ skall röstmottagaren ta emot
ytterkuvertet, i budets närvaro läg-
ga in det i ett fönsterkuvert till-
sammans med väljarens röstkort
eller adresskort och klistra igen
kuvertet.*

18 §

*Ett ytterkuvert för budröst som
inte tas emot av röstmottagaren
skall lämnas tillbaka till budet.*

*Vad röstmottagaren skall göra med
fönsterkuverten*

19 §

Röstmottagaren skall ta hand om

de fönsterkuvert som gjorts i ordning och på en särskild förteckning anteckna hur många röster som var dag tagits emot.

Prop. 2001/02:53
Bilaga 5

20 §

Röstmottagaren skall skicka fönsterkuverten och den förteckning som sägs i 19 § till den centrala valmyndigheten. Skickas kuverten och förteckningen med post skall de ordnas som värdepost.

När utlandsrösterna kommer till den centrala valmyndigheten

21 §

Den centrala valmyndigheten skall allteftersom fönsterkuverten kommer in från utlandsmyndigheterna fortlöpande anteckna hur många fönsterkuvert som kommer in till myndigheten och därefter skicka fönsterkuverten till valnämnden i den kommun där väljaren finns i röstlängden. Skickas kuverten med post skall de ordnas som värdepost.

Om det inte är möjligt att utreda vem som har avgett rösten skall den centrala valmyndigheten behålla fönsterkuvertet. De fönsterkuvert som behålls av myndigheten skall förvaras på ett säkert sätt till dess valet vinner laga kraft.

13 kap.

Om brevröstning i vissa fall

Vem får brevrösta?

1 §

Vid ordinarie val eller omval till riksdagen, ordinarie val till landstings- och kommunfullmäktige samt vid extra val till riksdagen, val till Europaparlamentet och folkomröstning enligt folkomröstningslagen (1979:369) får väljare som vistas på utrikes ort eller ombord på

*ett svenskt fartyg i utrikes fart
brevrösta.*

Prop. 2001/02:53
Bilaga 5

När brevrösten får göras i ordning

2 §

Vid ordinarie val eller omval till riksdagen, ordinarie val till landstings- och kommunfullmäktige, val till Europaparlamentet och vid en folkomröstning får ett ytterkuvert för brevröst från utrikes ort göras i ordning tidigast 24 dagar före valdagen. Vid dessa val får ett ytterkuvert för brevröst från ett fartyg göras i ordning tidigast 55 dagar före valdagen och senast dagen före valdagen.

Vid extra val till riksdagen och vid folkomröstning som hålls samtidigt med sådana val får ett ytterkuvert från utrikes ort göras i ordning tidigast 20 dagar före valdagen och från en väljare ombord på ett fartyg tidigast 30 dagar före valdagen.

3 §

En brevröst skall anses avgiven den dag då den är poststämplad, eller om den har gjorts i ordning ombord på ett fartyg, det datum som sägs i 2 §.

4 §

Brevröst skall skickas med post i så god tid att den kan beräknas vara den centrala valmyndigheten eller valnämnden till handa senast dagen efter valdagen.

Hur brevröstning går till

5 §

Den som vill brevrösta skall
– för varje slag av val som väljaren vill delta i själv lägga in en valsedel i ett valkuvert,
– i närvaro av två vittnen lägga de valkuvert som gjorts i ordning i ett ytterkuvert för brevröst,

- klistra igen ytterkuvertet,
- försäkra på heder och samvete att valkuvert och ytterkuvert gjorts i ordning på detta sätt och att de gjorts i ordning på utrikes ort respektive ombord på ett svenskt fartyg i utrikes fart, och
- intyga att valkuvert inte gjorts i ordning tidigare än vad som sägs i 2 §.

6 §

När ytterkuvertet för brevröst gjorts i ordning på det sätt som sägs i 5 § skall vittnena på ytterkuvertet

- skriftligen intyga att väljaren själv har skrivit under försäkran och att de inte känner till något som gör att innehållet i försäkran inte är riktigt, och
- skriva sina adresser.

7 §

Ett vittne skall ha fyllt 18 år. Väljarens make eller barn eller makens barn får inte vara vittne. Detsamma gäller sambo eller sambons barn.

Hur brevrösten skall skickas

8 §

När ytterkuvertet gjorts i ordning på det sätt som sägs i 2 och 3 §§ skall väljaren

- lägga ytterkuvertet tillsammans med röstkortet i ett fönsterkuvert,
- klistra igen detta kuvert, och
- skicka fönsterkuvertet med postbefordran till valnämnden eller för det fall uppgift om valnämnd saknas till den centrala valmyndigheten.

9 §

Väljare som inte har något röstkort skall fylla i sina personuppgifter på ett adresskort som tillsammans med ytterkuvertet skall

läggas i fönsterkuvertet.

När brevrösterna kommer in till den centrala valmyndigheten

10 §

Den centrala valmyndigheten skall fortlöpande anteckna hur många fönsterkuvert som kommer in till myndigheten och därefter skicka kuverten till valnämnden i den kommun där väljaren finns i röstlängden.

Om det inte är möjligt att utreda vem som har avgett rösten skall den centrala valmyndigheten behålla fönsterkuvertet. De fönsterkuvert som behålls av myndigheten skall förvaras på ett säkert sätt till dess valet vinner laga kraft.

14 kap.

2 §

Väljare som är sjuka, funktionshindrade eller gamla och därför inte kan komma personligen till sin vallokal eller någon annan röstningslokal får lämna sin valsedel genom bud.

Vad som sägs i första stycket gäller också väljare som är anhängna eller häktade.

15 kap.

1 §

Valnämnden skall på valdistrikt sortera de fönsterkuvert som före valdagen kommer från röstmottagare på *postkontor*, särskilda röstmottagningsställen eller från den centrala valmyndigheten. Kuverten skall sedan läggas i särskilda omslag som skall förseglas. På varje omslag skall det antecknas hur många fönsterkuvert som omslaget innehåller. Omslagen bör skickas till respektive valdistrikt i så god tid att fönsterkuverten finns hos valförrättarna när röstningen i vallokalen börjar.

Valnämnden skall på valdistrikt sortera de fönsterkuvert som före valdagen kommer från röstmottagare på särskilda röstmottagningsställen, *som brevröst* eller från den centrala valmyndigheten. *Valnämnden skall granska brevröster som kommer till nämnden och kontrollera att de har skickats från utrikes ort eller från fartyg i utrikes fart.* Kuverten skall sedan läggas i särskilda omslag som skall förseglas. På varje omslag skall det antecknas hur många fönsterkuvert som omslaget innehåller. Omslagen bör skickas till respektive valdistrikt i så god tid att fönsterkuverten finns hos valförrättarna när röstningen i vallokalen börjar.

9 a §

Innehåller ett fönsterkuvert som uppfyller kraven under 7 § 2 ett ytterkuvert för brevröst enligt 13 kap. skall valförrättaren vid den fortsatta förhandsgranskningen kontrollera att väljaren

– på ytterkuvertet skriftligen försäkrat på heder och samvete att väljaren själv gjort i ordning valkuvertet och lagt det i ytterkuvertet i närvaro av två vittnen och att kuverten gjorts i ordning på utrikes ort respektive ombord på ett fartyg i utrikes fart, och

– intygat att valkuvert inte gjorts i ordning tidigare än vad som sägs i 13 kap. 2 §.

Valförrättaren skall också kontrollera att två vittnen på ytterkuvertet skriftligen intygat att

– väljaren själv lagt valkuvert i ytterkuvertet och klistrat igen det,

– väljaren själv har skrivit under en försäkran på ytterkuvertet, och

– ytterkuvertet inte gjorts i ordning tidigare än vad som sägs i 7 §.

10 §

Uppfylls de krav som ställs i 8 och 9 §§ skall valförrättaren öppna ytterkuvertet för budröst och kontrollera att

- ytterkuvertet innehåller valkuvert,
- väljaren bara har gjort i ordning ett valkuvert för varje slag av val,
- det inte finns någon obehörig märkning på något valkuvert, och
- varje valkuvert uppenbart innehåller en valsedel.

Uppfylls de krav som ställs i 8, 9 och 9 a §§ skall valförrättaren öppna ytterkuvertet för budröst *eller brevröst* och kontrollera att

11 §

Vid granskning enligt 7–10 §§ skall valförrättarna vidare

– markera i röstlängden de väljare vars valkuvert uppfyller kraven i 7–10 §§,

– lägga tillbaka valkuverten i sina fönsterkuvert tillsammans med väljarens röstkort eller adresskort, och

– lägga tillbaka valkuvert som kommit i ytterkuvert för budröst i sitt ytterkuvert och lägga tillbaka dessa kuvert i sitt fönsterkuvert.

– lägga tillbaka valkuvert som kommit i ytterkuvert för budröst *eller brevröst* i sitt ytterkuvert och lägga tillbaka dessa kuvert i sitt fönsterkuvert.

12 §

Efter att röstningen avslutats skall valförrättarna göra följande med de fönsterkuvert, ytterkuvert för budröst respektive valkuvert som granskats enligt 7–10 §§. De skall

– lägga de valkuvert som uppfyllt kraven i 7–10 §§ i valurnan för det val valsedeln gäller,

– lägga de fönsterkuvert som inte uppfyllt kraven i 7 § 2 i ett särskilt omslag,

– lägga öppnade fönsterkuvert som innehåller ytterkuvert för budröst eller valkuvert som inte uppfyllt kraven i 7 § 3 eller i 8–10 §§ i ett särskilt omslag,

– anteckna valdistriktets namn och hur många fönsterkuvert omslaget innehåller på varje omslag, och

– försegla varje omslag.

Efter att röstningen avslutats skall valförrättarna göra följande med de fönsterkuvert, ytterkuvert för budröst *eller brevröst* respektive valkuvert som granskats enligt 7–10 §§. De skall

– lägga de valkuvert som uppfyllt kraven i 7–10 §§ i valurnan för det

val valsedeln gäller,

– lägga öppnade fönsterkuvert som innehåller ytterkuvert för budröst *eller brevröst* eller valkuvert som inte uppfyllt kraven i 7 § 3 eller i 8–10 §§ i ett särskilt omslag,

– anteckna valdistriktets namn och hur många fönsterkuvert omslaget

17 kap

1 §

Så snart som möjligt dock tidigast onsdagen efter valdagen skall valnämnden granska och räkna de röster som inte räknats i vallokalerna. Detta sammanträde är offentligt. Resultatet av valnämndens rösträkning är preliminärt.

Vid sammanträdet skall nämnden granska

– fönsterkuvert som kommit in till nämnden och behållits där,

– fönsterkuvert som valförrättarna lämnat tillbaka till nämnden enligt 15 kap. 14 §,

– fönsterkuvert som kommit in till nämnden innan någon valurna tömts,

– fönsterkuvert som valförrättarna enligt 15 kap. 12 § lagt in i särskilda omslag, *och*

– *omslagskuvert för brevröst enligt lagen (1997:159) om brevröstning i vissa fall.*

– fönsterkuvert som valförrättarna enligt 15 kap. 12 § lagt in i särskilda omslag.

6 §

Innehåller ett fönsterkuvert för brevröst som uppfyller kraven under 3 § 2 ett ytterkuvert enligt 13 kap. skall valnämnden vid den fortsatta förhandsgranskningen kontrollera att väljaren

– på ytterkuvertet skriftligen försäkrat på heder och samvete att väljaren själv gjort i ordning valkuvert och lagt det i ytterkuvertet i närvaro av två vittnen, och

– intygat att valkuvert inte gjorts i ordning tidigare än vad som sägs i 13 kap. 2 §.

Valnämnden skall också kontrollera att två vittnen på ytterkuvertet skriftligen intygat att

– väljaren själv har skrivit under en försäkran på ytterkuvertet.

7 §

Uppfylls de krav som ställs i 4–6 §§ skall valnämnden öppna ytterkuvertet för budröst eller brevröst och kontrollera att

– ytterkuvertet innehåller valkuvert,

– väljaren bara gjort i ordning ett valkuvert för varje slag av val,

– det inte finns någon obehörig märkning på något valkuvert, och

– varje valkuvert uppenbart innehåller en valsedel.

8 §

Vid granskningen enligt 3–7 §§ skall valnämnden

– lägga de valkuvert som uppfyllt kraven i 3–7 §§ i valurnan för det val valsedeln gäller,

– markera i röstlängden för det val som valsedeln gäller att väljaren röstat,

– lägga de fönsterkuvert som inte uppfyllt kraven i 3 § 2 i ett särskilt omslag,

– lägga tillbaka ytterkuvert för budröst eller valkuvert som inte uppfyllt kraven som ställs i 3 § 3 och i 4–7 §§ i sina fönsterkuvert tillsammans med väljarens röstkort eller adresskort efter att valkuvert som kommit i ytterkuvert för budröst lagts i sina ytterkuvert och lägga fönsterkuverten i ett särskilt omslag,

– anteckna valdistriktets namn och hur många fönsterkuvert omslaget innehåller på varje omslag, och

– försegla varje omslag.

Uppgifter oförenliga med uppdraget att vara företrädare i Europaparlamentet

71 §

Uppdraget som företrädare i Europaparlamentet är inte förenligt med att vara

- ledamot av regeringen i en medlemsstat,*
- ledamot av Europeiska Gemenskapernas kommission,*
- domare, generaladvokat eller justitiesekreterare i Europeiska Gemenskapernas domstol,*
- ledamot av Europeiska revisionsrätten,*
- medlem av rådgivande kommittén i Europeiska kol- och stål-gemenskapen eller av Ekonomiska och sociala kommittén i Europeiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen,*
- medlem av sådana kommittéer eller andra organ som har tillsatts enligt fördragen om upprättandet av Europeiska kol- och stålgemenskapen, Europeiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen för att förvalta gemenskapernas medel eller för att utföra en permanent och direkt förvaltningsuppgift,*
- styrelseledamot, direktionsledamot eller anställd i Europeiska investeringsbanken, eller*
- tjänsteman eller annars anställd i aktiv tjänst inom Europeiska gemenskapernas institutioner eller till dessa knutna fackorgan.*

19 kap.

2 §

Ett beslut får överklagas av

- den som enligt röstlängden har rösträtt vid valet,*
- den som enligt röstlängden har rösträtt vid valet, och*
- den som enligt beslut av skattemyndigheten i ett ärende om rättelse av röstlängd enligt 7 kap.*

11 § var utesluten från rösträtt,
– den som efter anmälan enligt
7 kap. 1 eller 10 § inte tagits upp i
röstlängden, och
– ett parti som har deltagit i va-
let.

20 §

Om ett visst beslut enligt lag inte får överklagas eller om det skall överklagas i särskild ordning, får en omständighet som avses med beslutet inte åberopas vid ett överklagande som avses i 18 eller 19 §.

Bestämmelser om talan i samband med ett överklagande av val mot en skattemyndighets beslut om rättelse av en röstlängd finns i 7 kap. 14 §.

Denna lag träder i kraft den ... då lagen (1997:159) om brevröstning i vissa fall skall upphöra att gälla.

2. Förslag till lag om ändring i lagen (1987:813) om homosexuella sambor

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1987:813) om homosexuella sambor att den skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Om två personer bor tillsammans i ett homosexuellt förhållande, skall vad som gäller i fråga om sambor enligt följande lagar och bestämmelser tillämpas även på de homosexuella samborna:

1. lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem,
2. ärvdabalken,
3. jordabalken,
4. 10 kap. 9 § rättegångsbalken,
5. 4 kap. 19 § första stycket utsökningsbalken,
6. inkomstskattelagen (1999:1229),
7. lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt,
8. bostadsrättslagen (1991:614),
9. lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer,
10. 5 kap. 18 § tredje stycket fastighetsbildningslagen (1970:988),
11. 5 och 12 §§ lagen (2000:1087) om anmälningsskyldighet för vissa innehav av finansiella instrument,
12. 14 kap. 3 §, 4 § tredje stycket och 8 § tredje stycket vallagen (1997:157),
13. 36 § första stycket lagen (1972:704) om kyrkofullmäktigeval, m.m.,
14. 4 § lagen (1997:159) om

brevröstning i vissa fall,

15. 10 kap. 18 §, 11 kap. 2, 15 och 16 §§, 12 kap. 7 och 8 §§ samt 16 kap. 7 och 9 §§ föräldrabalken,

16. säkerhetsskyddslagen (1996:627),

17. lagen (1996:1231) om skatte-
reduktion för fastighetsskatt i vissa
fall vid 1997–2001 års taxeringar,

18. lagen (1993:737) om bo-
stadsbidrag,

19. 35 § andra stycket social-
tjänstlagen (1980:620),

20. 26 § tredje stycket hälso- och
sjukvårdslagen (1982:763), samt

21. 2 kap. 4 § utlänningslagen
(1989:529).

14. 10 kap. 18 §, 11 kap. 2, 15 och 16 §§, 12 kap. 7 och 8 §§ samt 16 kap. 7 och 9 §§ föräldrabalken,

15. säkerhetsskyddslagen (1996:627),

16. lagen (1996:1231) om skatte-
reduktion för fastighetsskatt i vissa
fall vid 1997–2001 års taxeringar,

17. lagen (1993:737) om bo-
stadsbidrag,

18. 35 § andra stycket social-
tjänstlagen (1980:620),

19. 26 § tredje stycket hälso- och
sjukvårdslagen (1982:763), samt

20. 2 kap. 4 § utlänningslagen
(1989:529).

Förutsätter dessa lagar eller bestämmelser att samborna skall vara ogif-
ta, gäller det också de homosexuella samborna.

Denna lag träder i kraft den ...

Betänkandet *Teknik och administration i valförfarandet*. Förteckning över remissinstanserna

Prop. 2001/02:53
Bilaga 6

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av Valprovsnämnden, Riksdagens ombudsmän, Svea hovrätt, Justitiekanslern, Kamrarrätten i Jönköping, Kriminalvårdsstyrelsen, Datainspektionen, Kammarkollegiet, Statskontoret, Ungdomsstyrelsen, Riksskatteverket, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Kronobergs, Skåne, Hallands, Västra Götalands, Gävleborgs och Västernorrlands län, samhällsvetenskapliga fakultetsnämnderna vid universiteten i Uppsala och Göteborg, Integrationsverket, Stockholms, Tierps, Norrköpings, Karlshamns, Malmö, Falkenbergs, Norbergs, Falu, Östersunds, Umeå och Arjeplogs kommun, Stockholms läns landsting, Posten AB, Pensionärernas Riksorganisation, Svenska Kommunförbundet, Föreningen för Svenskar i Världen, Handikappsombudsmannen, Hjälpmedelsinstitutet, Riksförbundet Hem och Samhälle, Synskadades Riksförbund, Sjöbefälsförbundet och Lantmäteriverket.

Statistiska centralbyrån, samhällsvetenskapliga fakultetsnämnderna vid universiteten i Stockholm och Umeå, Örebro, Dalarnas, Norrbottens och Blekinge läns landsting, Landstingsförbundet, Sveriges Redareförening samt Sveriges Förenade Studentkårer har beretts tillfälle att avge yttrande men har avstått från att yttra sig.

Härutöver har yttranden inkommit från Sveriges Pensionärers Intresseparti, Tranemo kommun, IT-kommissionen och Jan Lantz.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 1 november 2001

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Thalén, Winberg, Ulvskog, Sahlin, von Sydow, Klingvall, Östros, Engqvist, Rosengren, Larsson, Wärnersson, Lejon, Lövdén, Ringholm och Bodström

Föredragande: statsrådet Lejon

Regeringen beslutar proposition 2001/02:53 Ändringar i vallagen, m.m.